

Spis treści

1. Wprowadzenie i metodologia	5
Badanie osób niepełnosprawnych	8
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych	13
2. Podsumowanie	17
3. Problemy osób niepełnosprawnych	25
4. Instytucje pomagające niepełnosprawnym	39
5. Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym	51
6. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej	67
7. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej	77
8. Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym	91
9. Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych	109



1. Wprowadzenie i metodologia







Wprowadzenie i metodologia

Niniejsza synteza stanowi prezentację głównych wyników i wniosków z dwóch badań przeprowadzonych w ramach projektu „Gmino, jaka jesteś? Badanie działalności gmin na rzecz osób niepełnosprawnych”. Oba badania zrealizowane zostały przez Pentor Research International S.A. na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie działania 1.4 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) schemat b).

- ❑ **Badanie osób niepełnosprawnych.** Badanie osób niepełnosprawnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięły osoby, które posiadają ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, niezdolności do pracy lub grupie inwalidzkiej. Razem zrealizowano 5018 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi.
- ❑ **Badanie przedstawicieli samorządów gminnych.** Badanie przedstawicieli jednostek samorządów gminnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięły praktycznie wszystkie gminy w Polsce. Razem uzyskaliśmy 2117 wywiadów z reprezentantami samorządów gminnych (wójtami/burmistrzami, ich zastępcami, czy sekretarzami gminy).

To pierwsze w Polsce, na tak ogromną skalę, przedsięwzięcie badawcze konfrontujące potrzeby osób niepełnosprawnych z realiami, w jakich funkcjonują samorządy gminne. Wyniki obustronnych badań ukazują nie tylko dwie perspektywy widzenia na kwestie związane z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, ale wskazują przede wszystkim na konieczność zmian systemowych. Zebrany materiał jest niezwykle bogaty i stanowi doskonałą podstawę do zainicjowania ogólnopolskiej dyskusji nad organizacją systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz wypracowania rozwiązań satysfakcjonujących wszystkie zaangażowane strony.



Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Zrealizowano 5018 wywiadów z osobami niepełnosprawnymi w każdej z 250 losowo wybranych gmin, które stanowiły około 10% ogółu wszystkich gmin w Polsce. W celu zapewnienia dystrybucji ze względu na region kraju badanie zostało zrealizowane w gminach wszystkich województw (po około 15 gmin z każdego województwa) oraz w co najmniej 5 powiatach z danego województwa (czyli po około 3 gminy z każdego powiatu). Przy losowym wyborze 250 gmin, które wzięły udział w badaniu, kierowano się kryterium związanym z typem gminy.

- Gminy miejskie
- Gminy miejsko-wiejskie
- Gminy wiejskie

Dla potrzeb badania została wylosowana celowa próba badawcza, która reprezentowała populację osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej (18-65 lat). Ustalono następujące kryteria doboru próby osób niepełnosprawnych w wylosowanych wcześniej gminach:

PODSTAWOWE KRYTERIA DOBORU PRÓBY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
Stopień niepełnosprawności	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Znaczny <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Umiarkowany <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Lekki
Status osoby niepełnosprawnej na rynku pracy	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Osoby niepełnosprawne pracujące <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Osoby niepełnosprawne bezrobotne <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Osoby niepełnosprawne bierne zawodowo (Definicja przyjęta za GUS w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2002)
Płeć	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Kobieta <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Mężczyzna

Cechy te odzwierciedlały strukturę osób niepełnosprawnych na poziomie powiatu. Liczebność poszczególnych warstw ustalona została na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego z badania „Stan zdrowia ludności Polski w 2004 r.”

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Aby uzyskać pełny obraz (zdywersyfikowany na różne grupy) opinii osób niepełnosprawnych zastosowano dodatkowe kryteria doboru próby na poziomie gminy:

DODATKOWE KRYTERIA DOBORU PRÓBY OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
Rodzaj schorzenia	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Narządu ruchu <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Narządu wzroku <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Narządu słuchu <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> Psychiczne/umysłowe Zrealizowano minimum 3 wywiady w gminie z osobami z każdej grupy wyróżnionej ze względu na rodzaj schorzenia.
Wiek	<input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 18-29 <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 30-49 <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> 50 + Zrealizowano minimum 3 wywiady w gminie z osobami z każdej grupy wyróżnionej ze względu na wiek.

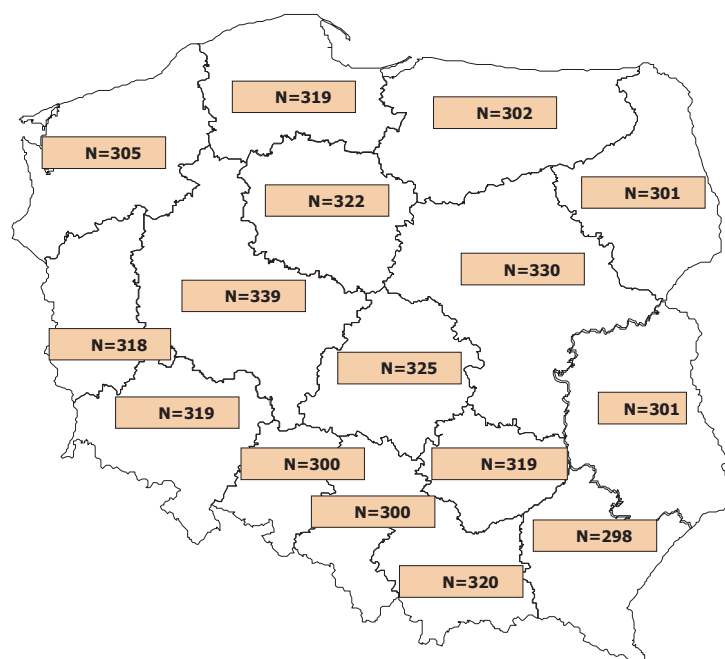
Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Poniższa tabela pokazuje rozkład zrealizowanej w badaniu próby na poziomie całego kraju (dane nieważone).

CHARAKTERYSTYKA PRÓBY (DANE NIEWAŻONE)		
	LICZEBNOŚĆ	PROCENTY
TYP GMINY		
Miejska	859	17%
Miejsko-wiejska	1383	28%
Wiejska	2776	55%
STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI		
znaczny	883	18%
umiarkowany	1817	36%
lekki	2318	46%
RODZAJ SCHORZENIA		
narządu ruchu	1732	35%
umysłowe	917	18%
narządu wzroku	904	18%
narządu słuchu	812	16%
psychiczne	488	10%
epilepsja	101	2%
inne	64	1%
PŁEĆ		
kobieta	2324	46%
mężczyzna	2694	54%
WIEK		
18-29	1475	29%
30-49	1862	37%
50+	1681	33%
STATUS ZAWODOWY		
Pracujący	1046	21%
Bezrobotny	328	7%
Bierny zawodowo	3606	72%
Nieokreślony	38	2%

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

*Liczba zrealizowanych wywiadów z osobami niepełnosprawnymi
ze względu na województwo (dane nieważone)*



Sposób prezentacji wyników:

Wyniki prezentowane w niniejszym raporcie poddano procedurze ważenia tak, aby można było wnioskować o całej populacji osób niepełnosprawnych, na poziomie całego kraju.

Zastosowano 4 rodzaje wag, ustalonych na podstawie danych o osobach niepełnosprawnych zaczerpniętych z „Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań z 2002 r.” Najpierw ustalono wagi dla każdego województwa, a następnie na poziomie każdego województwa dla stopnia niepełnosprawności, wieku oraz miejsca zamieszkania osób niepełnosprawnych.

Ze względu na zastosowaną procedurę ważenia liczebność całej próby uległa zmianie z N=5018 na N=5019. Ponadto zmieniły się rozkłady poszczególnych zmiennych.

Należy zaznaczyć, iż w wyniku działania programu do analizy statystycznej, a także procedury ważenia dane prezentowane w tabelach i na wykresach uległy zaokrągleniu. Stąd niekiedy suma wskazań nie wynosi 100%, wahając się od 98 do 102%.

Wprowadzenie i metodologia – badanie osób niepełnosprawnych

Poniższa tabela prezentuje rodzaje oraz wartości zastosowanych wag.

WOJEWÓDZTWO	RODZAJE WAG								
	Województwo	stopień niepełnosprawności			WIEK			Miejsce zamieszkania	
		znaczny	umiarkowany	lekki	18-29	30-49	50+	MIASTO	WIEŚ
DOLNOŚLĄSKIE	0,075677764	0,161915	0,349825651	0,488259	0,090791	0,317919	0,59129	0,693376	0,30662436
KUJAWSKO-POMORSKIE	0,058244244	0,136834	0,363686834	0,499479	0,090791	0,317919	0,59129	0,607217	0,39278295
LUBELSKIE	0,069113548	0,147011	0,372509605	0,480479	0,090791	0,317919	0,59129	0,411161	0,58883933
LUBUSKIE	0,034478996	0,120147	0,356734728	0,523118	0,090791	0,317919	0,59129	0,616489	0,38351108
ŁÓDZKIE	0,064093375	0,166	0,345033385	0,488967	0,090791	0,317919	0,59129	0,629784	0,37021599
MAŁOPOLSKIE	0,104395744	0,13522	0,422786102	0,441993	0,090791	0,317919	0,59129	0,494162	0,5058381
MAZOWIECKIE	0,095624929	0,157481	0,393388748	0,44913	0,090791	0,317919	0,59129	0,626669	0,37333067
OPOLSKIE	0,017278641	0,193196	0,369914632	0,436889	0,090791	0,317919	0,59129	0,536219	0,46378088
PODKARPACKIE	0,057706405	0,115693	0,349067625	0,535239	0,090791	0,317919	0,59129	0,369854	0,63014557
PODLASKIE	0,025091377	0,180597	0,376563606	0,44284	0,090791	0,317919	0,59129	0,533945	0,46605459
POMORSKIE	0,056319613	0,190203	0,35305773	0,456739	0,090791	0,317919	0,59129	0,674487	0,32551347
ŚLĄSKIE	0,163830555	0,150209	0,340775532	0,509016	0,090791	0,317919	0,59129	0,790311	0,20968913
ŚWIĘTOKRZYSKIE	0,031769464	0,153982	0,350987317	0,495031	0,090791	0,317919	0,59129	0,425938	0,57406151
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	0,039623546	0,165618	0,348943155	0,485438	0,090791	0,317919	0,59129	0,57894	0,42106034
WIELKOPOLSKIE	0,064365175	0,122657	0,362740036	0,514603	0,090791	0,317919	0,59129	0,578009	0,4219912
ZACHODNIOPOMORSKIE	0,042386624	0,180529	0,36434463	0,455127	0,090791	0,317919	0,59129	0,66662	0,33338045

Procedurze ważenia zostały poddane następujące zmienne.

- Płeć, liczba osób w gospodarstwie domowym – ważone przez wszystkie wagi
- Typ gminy, gminy wiejskie, gminy miejskie/miejsko-wiejskie – ważone przez województwa, stopień niepełnosprawności oraz wiek
- Województwo – ważone przez stopień niepełnosprawności, wiek, miejsce zamieszkania
- Stopa bezrobocia w gminie – ważone przez stopień niepełnosprawności oraz wiek osób niepełnosprawnych
- Wiek, status zawodowy – ważone przez województwo, stopień niepełnosprawności oraz miejsce zamieszkania
- Stopień i rodzaj niepełnosprawności – ważone przez województwo, wiek oraz miejsce zamieszkania
- Wiek oraz status zawodowy ze względu na typ gminy – ważone przez województwo i stopień niepełnosprawności
- Stopień i rodzaj niepełnosprawności ze względu na typ gminy – ważone przez województwo i wiek

Wprowadzenie i metodologia – badanie przedstawicieli samorządów gminnych

Badanie przedstawicieli jednostek samorządów gminnych zostało zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego w okresie wrzesień-listopad 2006. W badaniu udział wzięli przedstawiciele 2117 gmin, którzy zajmują się merytorycznie zakresem spraw osób niepełnosprawnych. Najczęściej byli to wójtowie/burmistrzowie, sekretarze gmin oraz zastępcy wójta/burmistrza.

Poniższa tabela przedstawia stan realizacji badania na dzień zamknięcia zbioru.

STAN REALIZACJI BADANIA NA DZIEŃ ZAMKNIĘCIA ZBIORU	
Założona próba	2478 wywiadów (cała populacja)
Próba zrealizowana	2117 wywiadów
Odmowy z podstemplowaną kartą odmowy wzięcia udziału w badaniu	176 gmin
Odmowy bez podstemplowanej karty (urząd odmówił także podstemplowania)	185 gmin

Uzyskany odsetek realizowalności próby – na poziomie 85% jest wynikiem nadzwyczaj dobrym. Rzadko w badaniach możemy poszczycić się taką skutecznością. Obecnie praktyka badawcza traktuje już 75% jako rzetelny i wysoki poziom realizowalności.

Ponadto, biorąc pod uwagę fakt, że badanie obejmowało całą populację, osiągnięta próba pozwala na wnioskowanie o prawidłowościach z maksymalnym błędem statystycznym na poziomie 0,8%. Taka dokładność wnioskowania jest niezwykle rzadko dostępna w badaniach.

W przypadku, gdyby jakaś gmina wyraziła chęć wzięcia udziału w badaniu, pomimo że realizacja oficjalnie została zakończona, kwestionariusz zostanie zrealizowany i włączony do zbioru.

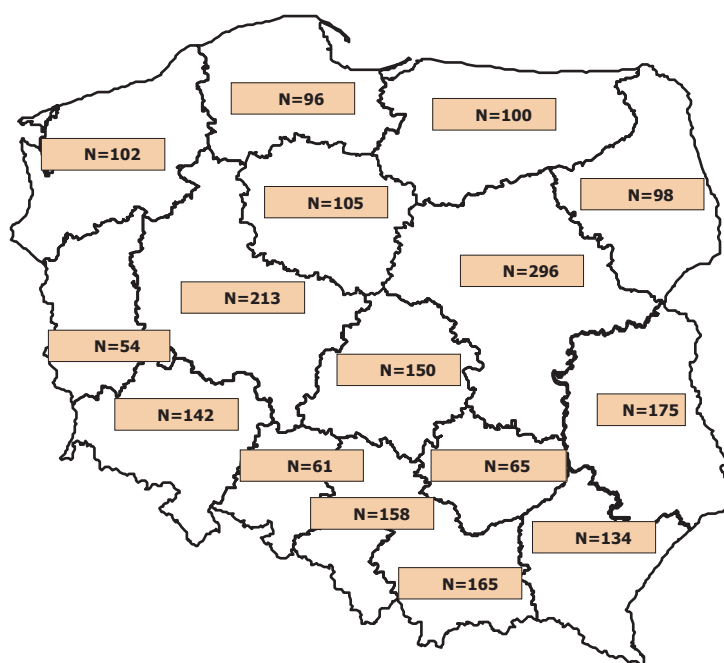
Wprowadzenie i metodologia – badanie przedstawicieli samorządów gminnych

Poniższa tabela pokazuje rozkład zrealizowanej w badaniu próby na poziomie całego kraju.

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH GMIN		
	LICZEBNOŚĆ	PROCENTY
TYP GMINY		
Miejska	414	20%
Miejsko-wiejska	465	22%
Wiejska	1238	58%
STOPA DEKLAROWANEGO BEZROBOCIA W GMINIE		
0-12	376	18%
13-16	264	12%
17-18	189	9%
19-21	187	9%
22-25	127	6%
26+	168	8%
Nie wiem	806	38%
STOPA REJESTROWANEGO BEZROBOCIA W POWIECIE (Źródło: GUS, X 2006)		
0-12,9	463	22%
13-16,5	520	25%
16,6-18,2	208	10%
18,3-21,9	379	18%
22-25,9	280	13%
26+	267	13%
WYSOKOŚĆ WYDATKÓW GMINY W 2005 R.		
Do 8 mln	536	25%
8 mln-11 mln	362	17%
11 mln-16 mln	443	21%
16 mln-27 mln	394	19%
27 mln +	380	18%
SYTUACJA FINANSOWA GMINY		
dobra	1234	58%
ani dobra, ani zła	710	34%
zła	158	7%

Wprowadzenie i metodologia – badanie przedstawicieli samorządów gminnych

*Liczba zrealizowanych wywiadów z przedstawicielami jednostek samorządów gminnych
ze względu na województwo*



Przy prezentacji wyników badania przedstawicieli jednostek samorządów gminnych uwzględniono dodatkową zmienną – stopa bezrobocia w powiatach, do której informacje zostały zaczerpnięte z danych Głównego Urzędu Statystycznego na temat stopy bezrobocia w województwach i regionach (październik 2006). Każdej gminie została przyporządkowana stopa bezrobocia w powiecie, w którym się dana gmina znajduje.

Należy zaznaczyć, iż w wyniku działania programu do analizy statystycznej dane prezentowane w tabelach i na wykresach uległy zaokrągleniu. Stąd niekiedy suma wskazań nie wynosi 100%, wahając się od 98 do 102%.





2. Podsumowanie







Podsumowanie

Zrealizowane badanie daje bardzo szczegółowy wgląd z jednej strony w sytuację niepełnosprawnych w Polsce, zaś z drugiej strony w działalność samorządów gminnych na rzecz tej grupy. W poszczególnych aspektach pozwala spojrzeć oczyma „samych zainteresowanych” na organizację systemu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz ocenić zaangażowanie gmin w tym obszarze. Przede wszystkim ukazuje jednak problemy i bariery stojące na przeszkodzie efektywnej rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Wyniki badań pokazują nie tylko ogrom problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne w porównaniu z ogółem Polaków, ale wskazują też na olbrzymie dysproporcje wynikające z miejsca zamieszkania (rozumianego jako region kraju i wielkość miejsca zamieszkania). Wnioski skłaniają zaś do gruntownej analizy systemu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

- ❑ Wyniki badania pokazują, że osoby niepełnosprawne powszechnie skarżą się na brak zainteresowania ich sytuacją oraz na brak orientacji samorządów gminnych w ich problemach. Co więcej, badani przez nas przedstawiciele samorządów gminnych nie odcinają się od tych opinii. Przyznają oni, iż mają jedynie bardzo ogólne i dość słabe rozpoznanie problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne. Wykazują również bardzo umiarkowaną aktywność w gromadzeniu informacji o niepełnosprawnych mieszkańcach. **Jedynie 10% samorządów gminnych posiada dokładną wiedzę o liczbie niepełnosprawnych mieszkańców gminy, 5% urzędów prowadzi szczegółowe badania w zakresie sytuacji i problemów niepełnosprawnych mieszkańców, a tylko 2% zna stopę bezrobocia wśród niepełnosprawnych.**
- ❑ **Samorzady gminne, niedysponujące żadnymi twardymi danymi, niestety nie zawsze zdają sobie z tego sprawę i często mają niepełne wyobrażenie o tym, co tak naprawdę „boli” niepełnosprawnych.** Wydaje się, że przede wszystkim marginalizują one znaczenie problemów natury psychologicznej i zdrowotnej. Mają również tendencję do niedoszacowywania odsetka niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy. **I tak, podczas gdy w chwili badania 77% niepełnosprawnych w wieku 18-65 lat pozostawało bez pracy, samorzady szacowały skalę tego problemu jedynie na 29%.**
- ❑ **Główny wysiłek w uzyskaniu pomocy leży po stronie niepełnosprawnego.** Tylko nieliczne gminy samodzielnie podejmują inicjatywę w tym zakresie, a większość czeka, aż osoba potrzebująca pomocy sama się do nich zwróci – w przypadku części osób niepełnosprawnych, zwłaszcza o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności jest to bardzo utrudnione. **Do rzadkości należy również aktywne poszukiwanie informacji przez samorzady gminne, np. u organizacji pozarządowych czy jednostek powiatowych.** Można w związku z tym podejrzewać, iż działaniami gmin objęta jest jedynie mała część spośród grupy osób niepełnosprawnych potrzebujących pomocy.





Podsumowanie

- ❑ **Badania bardzo dobitnie wskazują na niedostosowanie obecnego systemu organizacji wsparcia osób niepełnosprawnych do ich potrzeb i możliwości.** Przede wszystkim niepełnosprawni mają dość niską świadomość tego, gdzie mogą zwrócić się o pomoc, a sami urzędnicy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie ich sytuacją. **W konsekwencji niepełnosprawni swoją uwagę skupiają wyłącznie na najbliższych im Ośrodkach Pomocy Społecznej,** dokąd najczęściej kierują swoje pierwsze kroki. Dla wielu niepełnosprawnych są one jedyną znaną, a dla jeszcze większego grona jedyną dostępną instytucją wsparcia.
- ❑ **Instytucje powiatowe, na których spoczywa główny obowiązek świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym, zarówno w opinii samych osób niepełnosprawnych, jak i samorządów gminnych, nie wywiązują się należycie ze swoich zadań.** PCPR'y rzadko kojarzone są z pomocą, zaś swoją ofertę kierują do dość określonej grupy – przede wszystkim mieszkańców gmin miejskich, pozostając praktycznie poza zasięgiem mieszkańców gmin wiejskich.
- ❑ **Bardzo ważna, a zarazem nie w pełni wykorzystywana wydaje się rola organizacji pozarządowych w procesie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.** Ich działanie pozytywnie oceniają zarówno samorządy, jak i osoby niepełnosprawne, tymczasem w skali całego kraju (przede wszystkim w gminach wiejskich i we wschodniej części) nadal działa ich niewiele. Natomiast **instytucje centralne i wojewódzkie,** poza Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostają praktycznie niedostępne dla osób niepełnosprawnych.
- ❑ **Choć samorządy gminne są bez wątpienia najważniejszym, nie licząc rodziny, źródłem wsparcia dla niepełnosprawnych, to na pewno nie są źródłem idealnym.** Przedstawiciele samorządów gminnych wydają się być jednak innego zdania. Podczas gdy pozytywne oceny wystawia im jedynie co czwarty niepełnosprawny, same nie wahają się chwalić swoimi sukcesami i kreślą dość optymistyczną wizję organizacji, dostępności i jakości wsparcia dla niepełnosprawnych. Zupełnie inaczej wygląda to w oczach samych zainteresowanych, którzy za jedyne i niezawodne źródło pomocy uznają tylko rodzinę. **W świetle opinii samych osób niepełnosprawnych zdecydowanie przesadzona wydaje się również przypisywana sobie przez samorządy gminne rola w inicjowaniu działań na rzecz tej grupy.** Podczas gdy niepełnosprawni jako główne źródło pomocy uznają rodzinę oraz dość pozytywnie oceniają działania organizacji pozarządowych (biorąc pod uwagę to, iż nie wszędzie one funkcjonują), przedstawiciele samorządów gminnych praktycznie marginalizują ich znaczenie.





Podsumowanie

- ❑ **Możemy mówić o dwóch głównych przyczynach niezadowolenia osób niepełnosprawnych z działalności samorządów gminnych.** Po pierwsze, gminy nie mają infrastruktury potrzebnej do efektywnej obsługi tej grupy mieszkańców. Po drugie działania samorządów gminnych tylko w niewielkim stopniu odpowiadają oczekiwaniom niepełnosprawnych.
- ❑ **Samorzady gminne nie dysponują obecnie odpowiednim potencjałem, przygotowaniem i zapleczem do efektywnego wspierania osób niepełnosprawnych.** W gminach nie tylko brakuje wyspecjalizowanych jednostek i etatów przeznaczonych tylko do obsługi osób niepełnosprawnych, ale przede wszystkim środków na realizację zadań na rzecz tej grupy. Sama organizacja pomocy osobom niepełnosprawnym w gminach przypomina niekiedy „konstrukcję w procesie” – zarówno pod względem kadrowym, jak i finansowym. Brak jest ram instytucjonalnych dla tej pomocy, rzadko bywają one wypracowane.
- ❑ **Wyniki badania pokazują, iż działalność samorządów gminnych na rzecz osób niepełnosprawnych jest niewspółmierna do oczekiwań tej grupy.** Dotyczy to przede wszystkim zadań związanych z rehabilitacją zawodową, a także, wymagających większych nakładów i zaangażowania, działań związanych z rehabilitacją społeczną.
- ❑ **Jedynie niewielki procent gmin może pochwalić się jakimikolwiek działaniami lub inicjatywami, a także posiadaniem instytucjonalnych ram w postaci programów lub strategii na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych.** Jedynie 19% gmin wspierało edukację niepełnosprawnych, 6% łożyło środki na pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe, a 4% dofinansowywało szkolenia zawodowe dla niepełnosprawnych. Skalę oczekiwań osób niepełnosprawnych, a zarazem bezradność samorządów gminnych dobrze obrazuje fakt, iż **podczas gdy 79% niepełnosprawnych poszukując zatrudnienia zgłasza się do urzędu gminy, jedynie 2% wśród obecnie pracujących tą drogą znalazło pracę.** Zdecydowanie bardziej efektywna jest w tym względzie pomoc rodziny, samodzielne poszukiwanie u pracodawców, a nawet zwykły przypadek.
- ❑ **Działania w zakresie rehabilitacji społecznej podejmowane są częściej niż w przypadku rehabilitacji zawodowej, ale ich skala jest nadal mniejsza, niż oczekiwania ze strony osób niepełnosprawnych.** Najwyraźniej gminy obejmują opieką i pomocą jedynie niewielką część tej grupy i nie podejmują inicjatywy w tym zakresie. Stąd też obserwowana przez nas negatywna ocena zainteresowania i zaangażowania samorządów gminnych sformułowana przez osoby niepełnosprawne.





Podsumowanie

- ❑ **Najczęściej podejmowane przez samorzady gminne działania zmierzające do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych to działania najprostsze** (a zarazem najbardziej oczekiwane przez niepełnosprawnych) niewymagające zaangażowania specjalnych środków, czasu i kompetencji, takie jak pomoc finansowa, materialna oraz opieka bytowa, która nie jest adresowana wyłącznie do niepełnosprawnych. **Pod względem obsługi petenta i źródła finansowania pomoc ta powinna być jednak traktowana jako społeczna lub socjalna** (która wchodzi w zakres zadań gminy). Tym samym, choć de facto osoby niepełnosprawne kwalifikują się do udzielenia im tego typu pomocy, odbywa się to kosztem innych osób – niekoniecznie niepełnosprawnych, które w podobnej sytuacji bytowej lub materialnej również uzyskałyby wsparcie. Warto dodać, iż na te najbardziej powszechne, podstawowe działania, z których jednocześnie korzysta najwięcej osób, przeznaczanych jest najwięcej pieniędzy.
- ❑ Satysfakcji niepełnosprawnych nie zwiększa również postrzegany brak zainteresowania ze strony samorządów gminnych. **Zdecydowana większość niepełnosprawnych stwierdza, iż nie doświadczyła zainteresowania gminy w zakresie pomocy bytowej, materialnej czy finansowej.** Prawie dwie trzecie niepełnosprawnych (66%) twierdzi, iż urzędnicy gminy nie interesowali się ich indywidualną sytuacją i ich potrzebami. Wśród osób o znacznym stopniu niepełnosprawności odsetek ten wynosi aż 60%. Osoby niepełnosprawne ruchowo i wzrokowo – czyli te, którym najtrudniej jest się poruszać, narzekają na większy, niż przeciętnie brak zainteresowania – aż 68% twierdzi, iż pracownicy gminy nigdy ich nie odwiedzili. **Problemu tego wydają się nie dostrzegać same gminy. Wedle wskazań większości gmin (82%) pracownicy socjalni kontaktują się z osobami niepełnosprawnymi przynajmniej raz w miesiącu.** W co piątej gminie taki kontakt następuje nawet kilka razy w tygodniu. Sytuacja, w której pracownicy socjalni w ogólnie nie kontaktują się z niepełnosprawnymi jest, zgodnie z deklaracjami przedstawicieli samorządów gminnych, bardzo rzadka.
- ❑ **Wyniki badania pokazują znaczne dysproporcje w działalności gmin ze względu na ich typ i wielkość. Relatywnie najlepiej w ocenie przedstawicieli obydwu badanych grup radzą sobie z realizacją działań na rzecz osób niepełnosprawnych gminy miejskie, szczególnie te największe.** Sytuacja w tych gminach jest we wszystkich badanych aspektach bez porównania lepsza. Wydaje się jednak, że aktywniejszą działalność w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym wymusza na gminach miejskich przede wszystkim duża liczba niepełnosprawnych mieszkańców.





Podsumowanie

- ❑ **Gminy wiejskie, wyposażone w mniejsze środki finansowe, zdecydowanie rzadziej podejmują działania na rzecz osób niepełnosprawnych**, zwłaszcza te wykraczające poza konieczną pomoc finansową i materialną. Są również znacznie gorzej, niż gminy miejskie, przygotowane do świadczenia pomocy niepełnosprawnym. Praktycznie nie powołują wyspecjalizowanych jednostek/stanowisk do obsługi osób niepełnosprawnych. Są też bardzo słabo architektonicznie dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- ❑ **Warto również podkreślić regionalne zróżnicowanie w zakresie sytuacji osób niepełnosprawnych oraz działalności gmin na rzecz jej poprawy.** Ogólnie lepszą sytuację pod tym względem posiadają niepełnosprawni mieszkańcy gmin zachodniej i północnej Polski, zaś gorszą mieszkańcy województw wschodnich, a także regionu świętokrzyskiego. Co więcej, w wielu regionach różnice między opiniami niepełnosprawnych a opiniami przedstawicieli samorządów gminnych pokazują przede wszystkim brak świadomości władz gminy w zakresie problemów jej mieszkańców oraz podejmowanych w tym względzie działań.
- ❑ **Niezależnie jednak od wszystkiego, wyniki badań pokazują, iż samorządy gminne są i będą instytucją bez wątpienia najbliższą osobom niepełnosprawnym.** Wobec braku wiedzy na temat alternatywnych źródeł pomocy, często własnej bezradności, choroby czy innych trudności niepełnosprawni skazani są na gminy. Od skuteczności ich działania będzie zatem zależeć jakość życia tej grup społecznej. **Już dziś niepełnosprawni w zdecydowanej większości przekonani są o tym, iż samorządy gminne mają ustawowy obowiązek pomocy osobom niepełnosprawnym (i mają na ten cel budżety), co więcej, chcą rozszerzenia ich kompetencji.** Powiat, dla wielu niepełnosprawnych wydaje się natomiast dość „abstrakcyjną” i odległą jednostką administracyjną. PCPR’y i inne powiatowe instytucje, bez wątpienia dużo gorzej niż instytucje gminne funkcjonują na tworzony przez niepełnosprawnych „mapie źródeł pomocy”.
- ❑ **O ile osoby niepełnosprawne oczekują zmiany obecnego systemu wsparcia** (częściej dotyczy to mieszkańców gmin wiejskich), **o tyle samorządy gminne stawiają zdecydowany opór wobec takich zmian.** Choć samorządy gminne zgłaszają wiele zastrzeżeń do obecnie obowiązującego prawodawstwa dotyczącego rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, to w większości odrzucają możliwość przejęcia od powiatu części obowiązków. Ich niechęć do przejmowania zadań od powiatu motywowana była najczęściej brakiem zaplecza (m.in. kadrowego i lokalowego) i środków finansowych.





Podsumowanie

Wyniki badań jednoznacznie pokazują, iż...

- Istnieje konieczność zintensyfikowania działań w poszczególnych regionach kraju, w połączeniu z działaniami na rzecz zmniejszenia nierówności w dostępie do wsparcia między gminami miejskimi i wiejskimi.
- Konieczne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie świadomości oferty i dostępności pomocy skierowanej do osób niepełnosprawnych. Bardzo ważna z tego punktu widzenia wydaje się „aktywizacja” samych urzędników, którzy z własnej inicjatywy powinni wychodzić naprzeciw problemom i oczekiwaniom niepełnosprawnych.
- Niezbędna wydaje się dyskusja na temat przesunięcia części środków przeznaczonych na realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, z samorządów powiatowych do samorządów gminnych. Dysponując środkami finansowymi i wsparciem gminy być może przejawiałyby większą motywację do podejmowania zadań związanych z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych. Uzyskałyby bowiem pomoc w stosunku do zadań, które i tak większość z nich podejmuje, a zarazem możliwość lepszego dostosowania się do realizacji tych działań.
- Warto się zastanowić nad zwiększeniem instytucjonalnego wsparcia dla organizacji pozarządowych, których pomoc jest bardzo pozytywnie oceniana przez osoby niepełnosprawne.



3. Problemy osób niepełnosprawnych

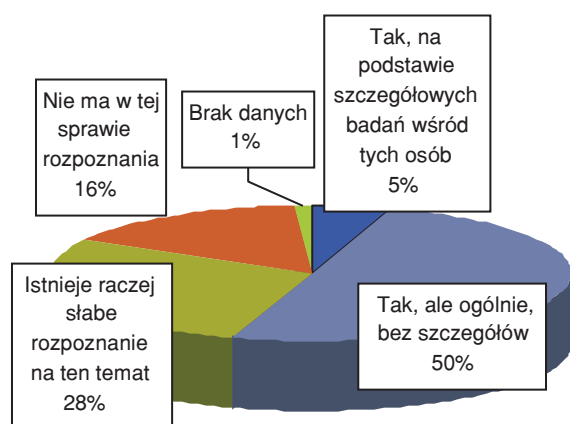




Problemy osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne powszechnie skarżą się na brak zainteresowania ich sytuacją oraz na brak orientacji samorządów gminnych w ich problemach. Badani przez nas przedstawiciele samorządów gminnych nie odcinają się od tych opinii. Jak pokazują wyniki badań, przyznają oni, iż mają jedynie bardzo ogólne i dość słabe rozpoznanie problemów z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne.

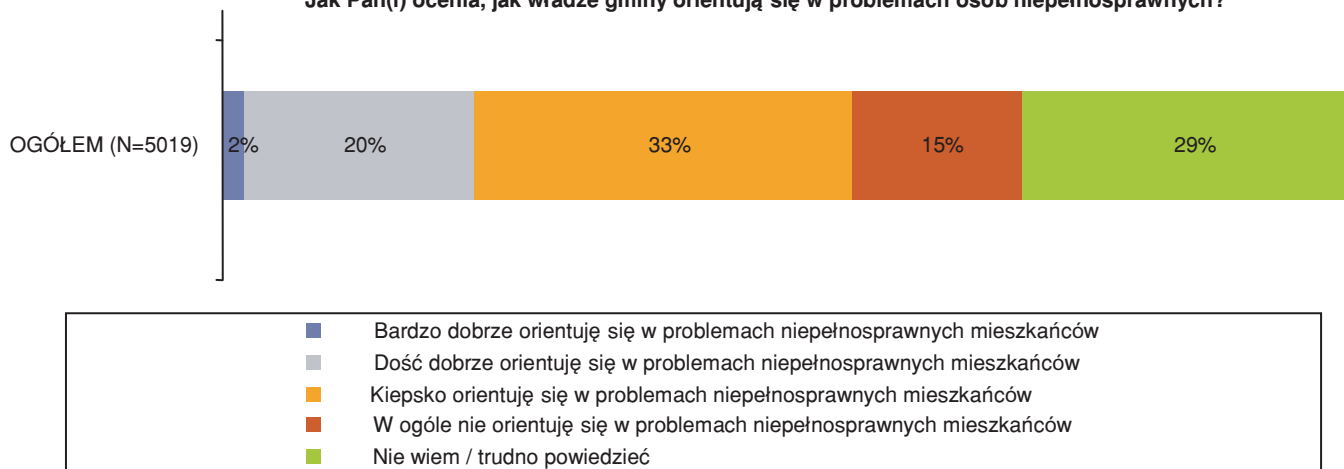
Czy gmina ma rozpoznane potrzeby (w tym diagnozę) w zakresie różnych aspektów środowiska osób niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Jedynie 5% urzędów gminnych prowadzi szczegółowe badania w tym względzie. 50% poprzestaje na danych ogólnych, szacunkowych. 44% nie ma zaś żadnego, bądź posiada bardzo słabe rozpoznanie w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych. Co więcej, samorzady gminne wykazują bardzo umiarkowaną aktywność w gromadzeniu informacji o osobach niepełnosprawnych. **Najczęstszą postawą jest bierny odbiór informacji (od samych zainteresowanych). Do rzadkości należy natomiast jej aktywne poszukiwanie np. u organizacji pozarządowych czy jednostek powiatowych.** W konsekwencji zarówno stan statystyki gminnej na temat osób niepełnosprawnych, jak i wiedza o problemach z jakimi boryka się ta grupa, pozostawiają bardzo wiele do życzenia (w zasadzie statystyka taka nie istnieje).

Jak Pan(i) ocenia, jak władze gminy orientują się w problemach osób niepełnosprawnych?



Badanie osób niepełnosprawnych 2006



Problemy osób niepełnosprawnych

Jedynie co dziesiąta gmina dysponuje dokładną wiedzą o liczbie jej niepełnosprawnych mieszkańców, a ponad jedna trzecia samorządów nie posiada nawet szacunkowych danych w tym zakresie. Jeszcze gorzej jest w przypadku bardziej szczegółowych informacji na temat tej grupy. Gminy w większości nie gromadzą nawet szacunkowych danych o rodzaju i stopniu niepełnosprawności, a także miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych. Co więcej, zdecydowana większość badanych nie ma nawet najogólniejszego wyobrażenia o stopie bezrobocia wśród niepełnosprawnych. Samorządy gminne niewiele wiedzą również o problemach, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne i potrafią jedynie szacować krąg niepełnosprawnych potrzebujących pomocy finansowej, bytowej, w zakresie warunków mieszkaniowych czy znalezienia pracy.

Tabela 1. Stan statystyki gminnej. Rodzaj posiadanej wiedzy. (N= 2117)

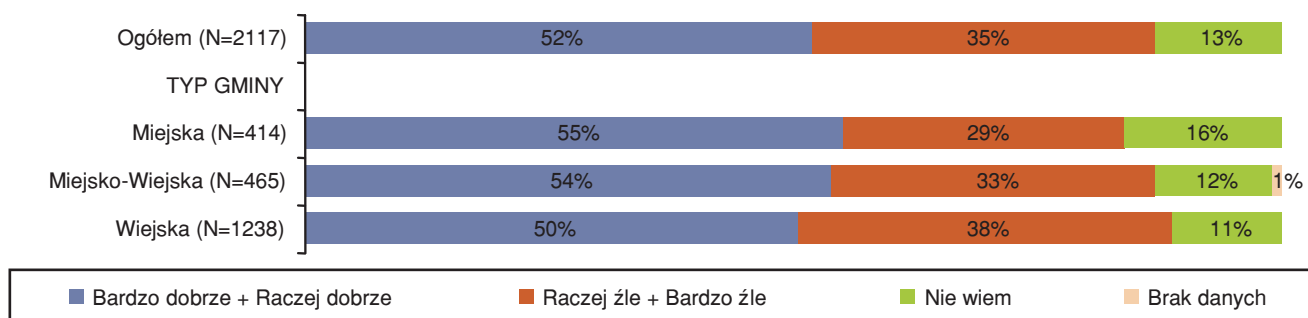
	Rodzaj posiadanych danych		
	Dokładne	Szacunkowe	Brak wiedzy
WIEDZA O LICZBIE NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY			
OGÓŁEM OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	10%	53%	37%
wg wieku			
Pełnoletnich	8%	45%	46%
Dzieci i młodzieży	10%	45%	45%
wg stopnia niepełnosprawności			
O znacznym stopniu niepełnosprawności	6%	33%	61%
O umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	5%	33%	61%
O lekkim stopniu niepełnosprawności	4%	30%	66%
wg rodzaju niepełnosprawności			
Z niepełnosprawnością ruchową	4%	22%	74%
Z niepełnosprawnością wzrokową	4%	21%	75%
Z niepełnosprawnością słuchową	4%	21%	75%
Z niepełnosprawnością umysłową	3%	22%	74%
Z niepełnosprawnością psychiczną	4%	22%	75%
Epileptycy (chorzy na padaczkę)	4%	19%	77%
wg miejsca zamieszkania			
Mieszkających w mieście	11%	22%	67%
Mieszkających na wsi	8%	36%	56%
WIEDZA O STOPIE BEZROBOCIA WŚRÓD NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Stopa rejestrowanego bezrobocia	2%	14%	84%
Stopa całkowitego bezrobocia	1%	10%	89%
WIEDZA O PROBLEMACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Niepełnosprawni potrzebujący pomocy bytowej i opieki	3%	49%	46%
Niepełnosprawni potrzebujący pomocy finansowej i materialnej	3%	51%	44%
Niepełnosprawni borykający się z problemami mieszkaniowymi	3%	41%	53%
Niepełnosprawni borykający się z problemami na rynku pracy	2%	43%	53%
<i>Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117</i>			



Problemy osób niepełnosprawnych

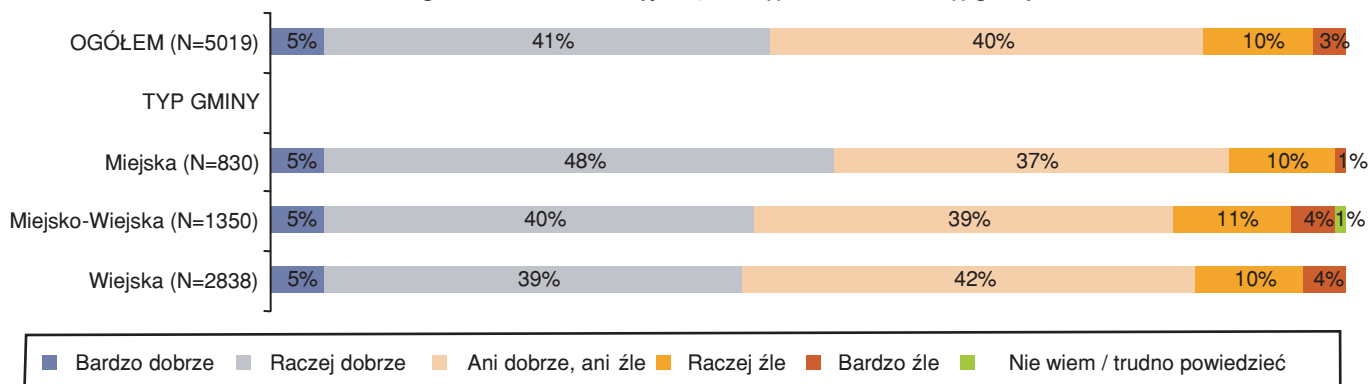
Pomimo bardzo ograniczonej i fragmentarycznej wiedzy, **przedstawiciele samorządów gminnych bardzo optymistycznie oceniają jakość życia osób niepełnosprawnych na terenie ich gminy**. Co ciekawe, **na pierwszy rzut oka pokrywa się to również z odczuciami samych osób niepełnosprawnych**. Dopiero jednak bardziej wnikliwa analiza, osadzona w kontekście oczekiwań osób niepełnosprawnych wobec samorządów gminnych, pozwala zauważyć znaczące rozbieżności w postrzeganiu jakości życia tej grupy. Trzeba pamiętać również o tym, iż zadowolenie z gminy (jako miejsca zamieszkania) tylko w ograniczonym stopniu koresponduje z satysfakcją z działań władz samorządowych na rzecz niepełnosprawnych.

Jak, ogólnie rzecz biorąc, w Pana(i) opinii żyje się osobom niepełnosprawnym na terenie gminy?



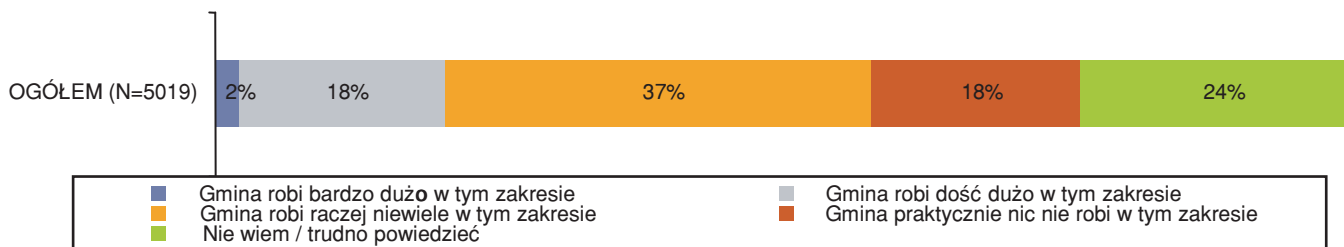
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006

Jak, ogólnie rzecz biorąc, żyje się Panu(i) na terenie Pana(i) gminy?



Badanie osób niepełnosprawnych 2006

Jak ocenia Pan(i) działania gminy na rzecz osób niepełnosprawnych

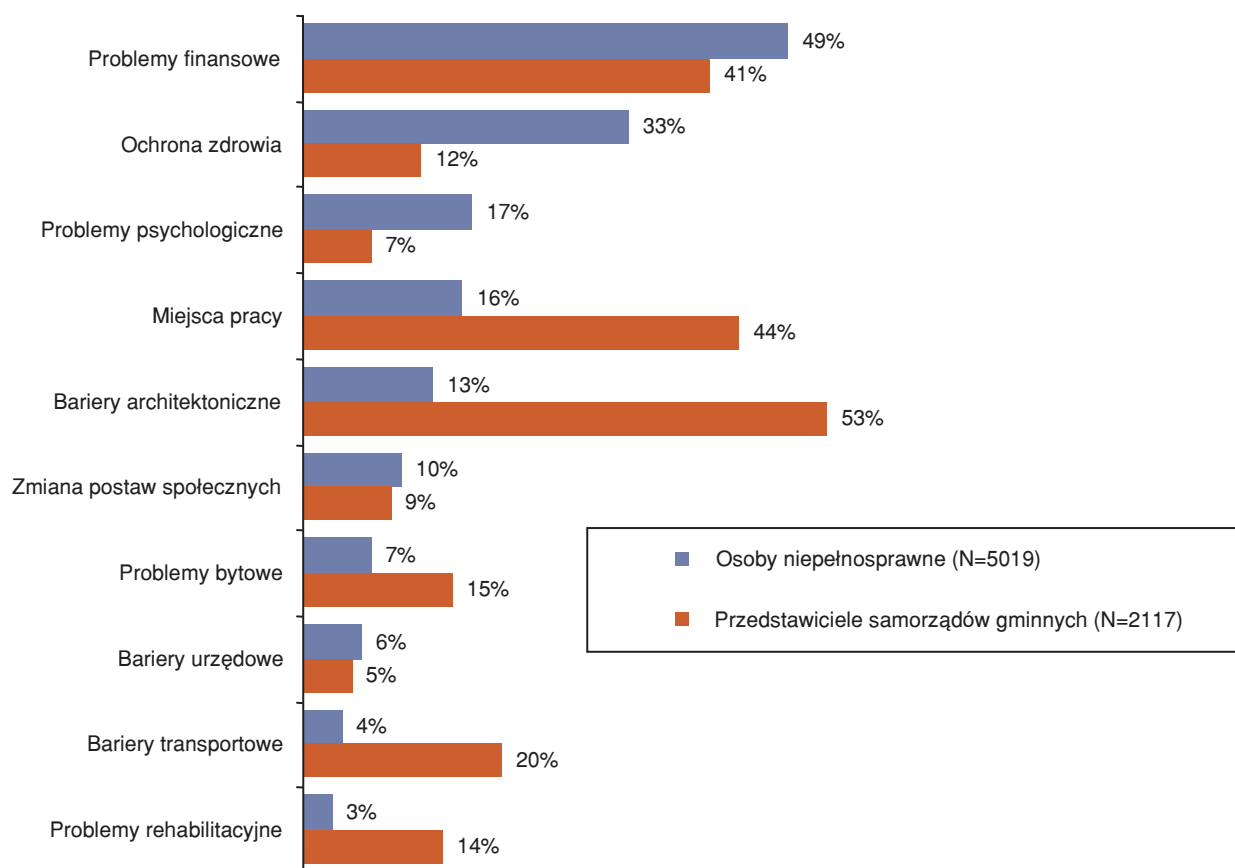


Badanie osób niepełnosprawnych 2006

Problemy osób niepełnosprawnych

Choć osoby niepełnosprawne wykazują ogromny optymizm życiowy (70% badanych na skali zadowolenia z życia wskazuje oceny z „optymistycznego” krańca kontinuum) oraz dość pozytywnie wyrażają się o jakości życia w swojej gminie, **to nie może to przesłonić ogromnej skali problemów, z jakimi musi borykać się ta grupa. Samorządy gminne, nie dysponujące żadnymi twardymi danymi, niestety nie zawsze zdają sobie z tego sprawę i często mają niepełne wyobrażenie o tym, co tak naprawdę „boli” niepełnosprawnych.** Wydaje się, że przede wszystkim marginalizują one znaczenie problemów natury psychologicznej i zdrowotnej. Mają również tendencję do niedoszacowywania odsetka niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy. Nieco częściej niż same osoby niepełnosprawne, zwracają uwagę na bariery architektoniczne i transportowe. Pamiętać jednak należy o tym, iż problem ten dotyczy jedynie określonej grupy niepełnosprawnych, podczas gdy w naszym badaniu badaliśmy reprezentantów całej tej populacji.

Najważniejsze problemy, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne
- wskazania spontaniczne niepełnosprawnych oraz przedstawicieli samorządów gminnych

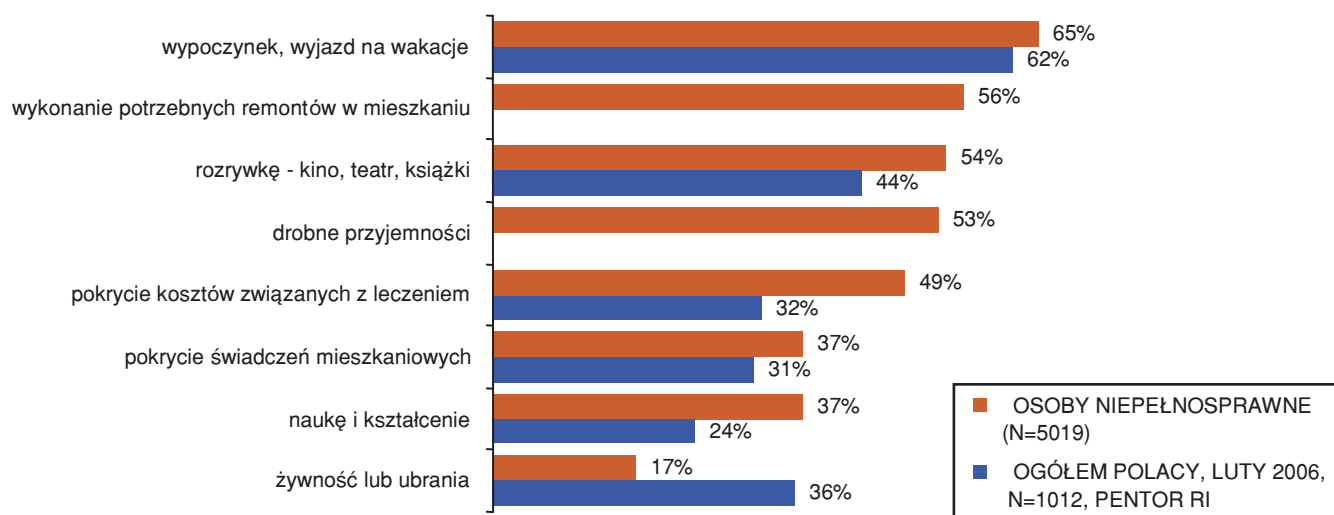


Problemy osób niepełnosprawnych

Jak pokazują wyniki badań, największą bolączką osób niepełnosprawnych są **bez wątpienia problemy finansowe**. Spontanicznie skarży się na nie połowa badanych (49%), a dwie trzecie wyraża niezadowolenie z sytuacji finansowej własnego gospodarstwa domowego. Co więcej, twarde wskaźniki pokazują, iż wielu niepełnosprawnym pieniędzy ledwo starcza na zaspokojenie podstawowych potrzeb, nie mówiąc już o rozrywce, wypoczynku, czy innych drobnych przyjemnościach. Znaczący jest jednak krąg osób, którym w ubiegłym roku zabrakło pieniędzy na pokrycie kosztów leczenia (49%), pokrycie świadczeń mieszkaniowych (37%), naukę i kształcenie (37%), czy wreszcie zakup żywności i ubrań (17%). Tymczasem wydaje się, iż samorządy gminne nie doceniają w pełni wagi tego problemu. Szacują one odsetek niepełnosprawnych potrzebujących pomocy finansowej jedynie na 34,8%.

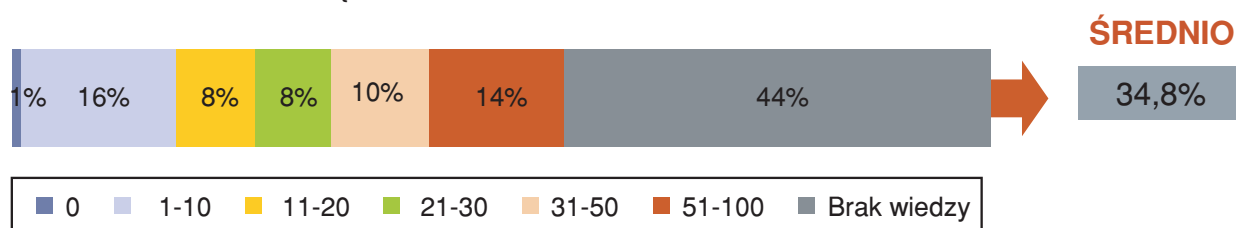
Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się w Pana(i) gospodarstwie domowym, że nie starczyło pieniędzy na:

PORÓWNANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I OGÓŁU POPULACJI



Badanie osób niepełnosprawnych 2006

SZACOWANY PRZEZ GMINY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY POTRZEBUJĄCYCH POMOCY FINANSOWEJ I MATERIALNEJ

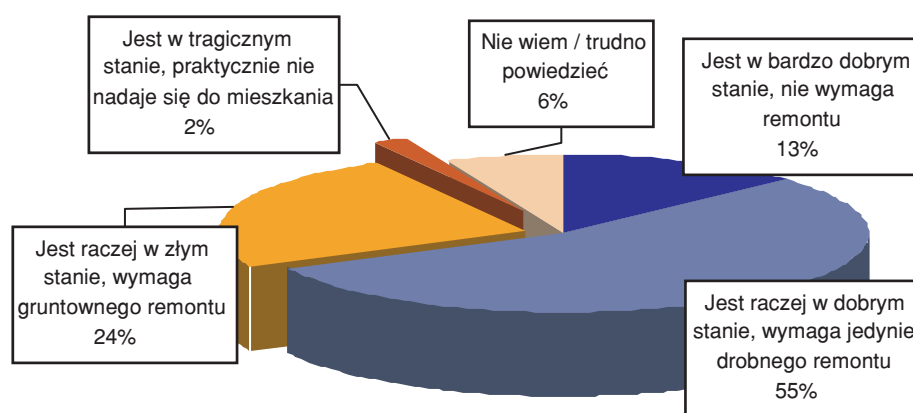


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006

Problemy osób niepełnosprawnych

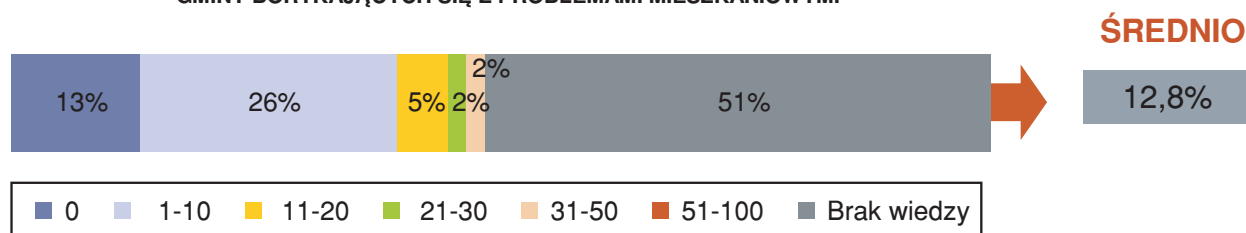
Z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku **oceny warunków mieszkaniowych** osób niepełnosprawnych. Jak pokazują wyniki badań, samorządy gminne zdecydowanie zaniżają odsetek niepełnosprawnych borykających się z problemami mieszkaniowymi. Podczas gdy 37% niepełnosprawnych wyraża niezadowolenie ze swoich warunków mieszkaniowych, w tym wyposażenia mieszkania, a 26% określa swoje warunki mieszkaniowe jako złe bądź tragiczne, gminy skalę tego problemu szacują jedynie na 13%.

OCENA STANU DOMU/ MIESZKANIA



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

SZACOWANY PRZEZ GMINY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY BORYKAJĄCYCH SIĘ Z PROBLEMAMI MIESZKANIOWYMI

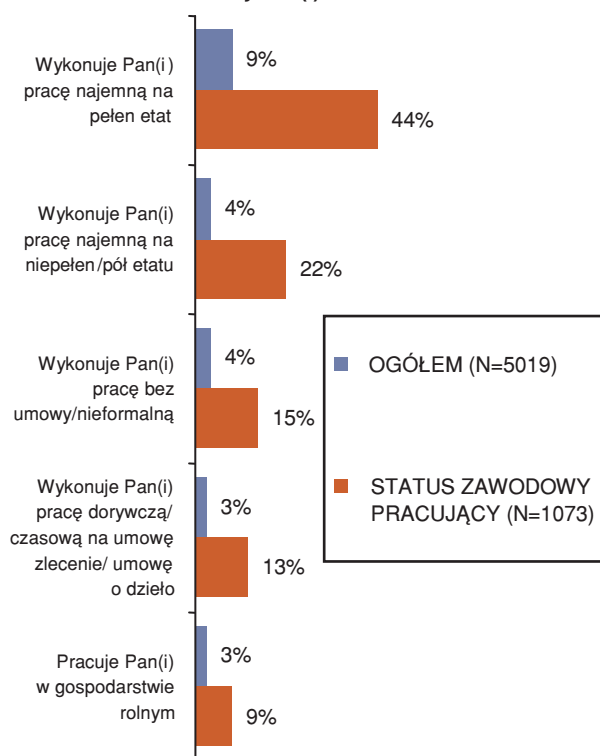


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Problemy osób niepełnosprawnych

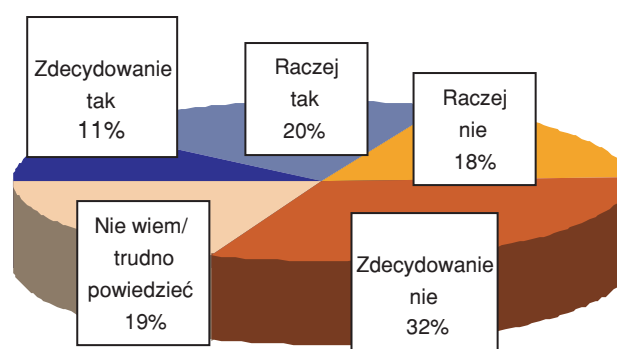
Gminy nie do końca zdają sobie również sprawę z bardzo trudnego położenia osób niepełnosprawnych **na rynku pracy**. Co więcej, nie potrafią nawet oszacować stopy bezrobocia wśród tej grupy. Podczas gdy samorządy gminne szacowały, iż z problemami na rynku pracy boryka się jedynie 29% niepełnosprawnych, w chwili badania trzech na czterech niepełnosprawnych (77%) w wieku 18-65 lat pozostawało bez pracy, a tylko niespełna co dziesiąty badany deklarował posiadanie pracy najemnej na pełen etat. Skali tego problemu w żadnym wypadku nie powinien także umniejszać fakt, iż jedynie co trzeci niepracujący (31%) wyraża chęć podjęcia pracy zarobkowej, a tylko co dziesiąty (10%) aktywnie jej poszukuje. Wyniki te świadczą jedynie o bierności i bezradności niepełnosprawnych na rynku pracy, przekonanych (czy raczej wierzących) o swojej niezdolności i niekompetencji. Tym bardziej konieczne wydają się działania na rzecz aktywizacji tej grupy.

PRACA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
Czy Pan(i) obecnie:



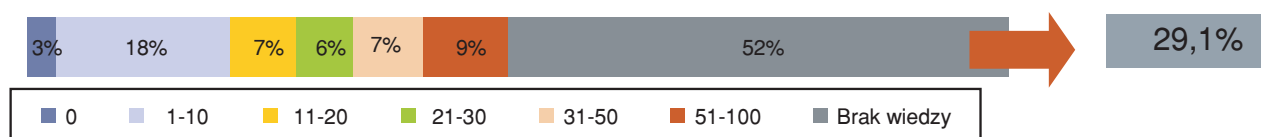
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Powiedział(a) Pan(i), iż obecnie nie pracuje.
Czy chciał(a)by Pan(i) podjąć pracę zarobkową?



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=3891

SZACOWANY PRZEZ GMINY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY BORYKAJĄCYCH SIĘ Z PROBLEMAMI NA RYNKU PRACY



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Problemy osób niepełnosprawnych

Jakość życia niepełnosprawnego i skala doświadczanych przez niego problemów w bezpośredni sposób wiążą się z typem i wielkością zamieszkiwanej przez niego gminy. Relatywnie najlepiej (niezależnie od wielkości gminy) żyje się mieszkańcom gmin miejskich. W przypadku gmin wiejskich i gmin miejsko-wiejskich o zadowoleniu z życia decyduje wielkość gminy – im większa gmina, tym jej mieszkańcom żyje się lepiej.

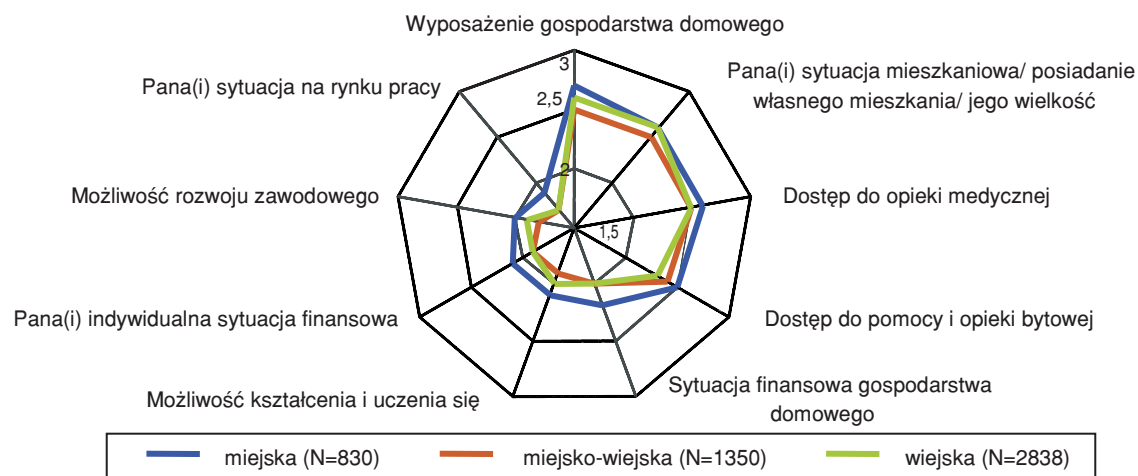
Jak pokazuje poniższy rysunek, mieszkańcy gmin miejskich istotnie lepiej niż badani przez nas mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich i wiejskich, oceniają wyposażenie własnego mieszkania, dostęp do opieki medycznej i bytowej, swoją sytuację finansową, czy wreszcie możliwość kształcenia i rozwoju zawodowego. Mieszkańcy gmin miejskich rzadziej również skarżą się na brak pieniędzy na zaspokojenie swoich podstawowych potrzeb.

Tabela 2. Odsetek gospodarstw, w których w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie starczyło pieniędzy na poszczególne wydatki.

	TYP GMINY				
	OGÓLEM	miejska	miejsko-wiejska	wiejska	wiejska do 4 tys.
wykonanie potrzebnych remontów w mieszkaniu	56%	52%	54%	59%	65%
drobne przyjemności	53%	47%	54%	54%	62%
pokrycie kosztów związanych z leczeniem, opieką lekarską i medyczną	49%	43%	49%	53%	56%
naukę i kształcenie/ zakup książek i pomocy naukowych	37%	33%	39%	37%	43%
żywność lub ubrania	17%	14%	15%	21%	24%

Badanie osób niepełnosprawnych (N=5019)

OCENA ZADOWOLENIA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY

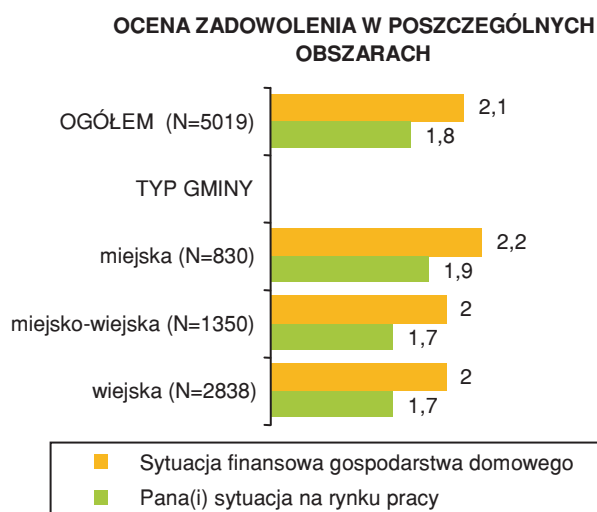


SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

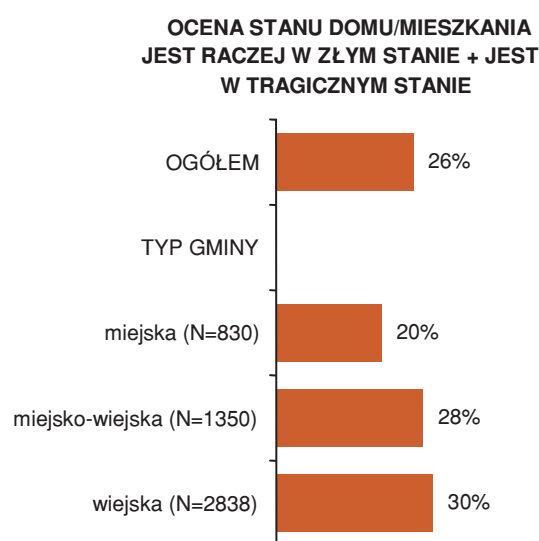
Problemy osób niepełnosprawnych

Obserwowane między różnymi typami gmin dysproporcje w jakości życia osób niepełnosprawnych nie przekładają się jednak na przekonania samorządów gminnych w tym zakresie. W przeciwieństwie do tego, czego moglibyśmy się spodziewać w kontekście wyników z badań osób niepełnosprawnych, to właśnie samorzady gmin miejskich, a nie wiejskich, częściej zwracają uwagę na problemy finansowe, mieszkaniowe i problemy na rynku pracy osób niepełnosprawnych (wyżej szacują odsetek osób borykających się z tymi problemami).

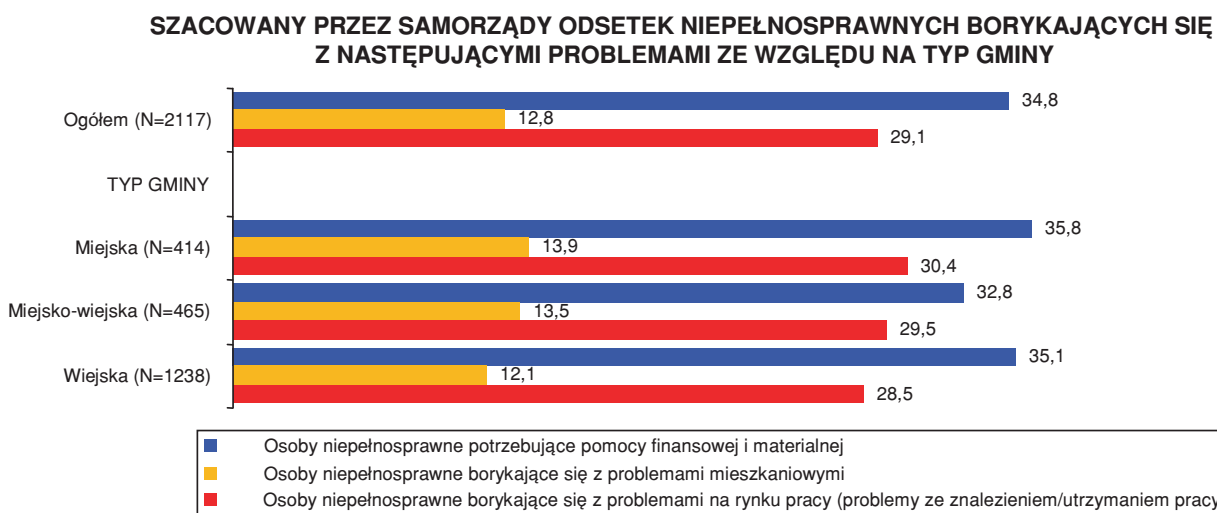


SKALA: 4=Bardzo zadowolony(a), 3=Raczej zadowolony(a), 2=Raczej niezadowolony(a), 1=W ogóle niezadowolony(a)

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

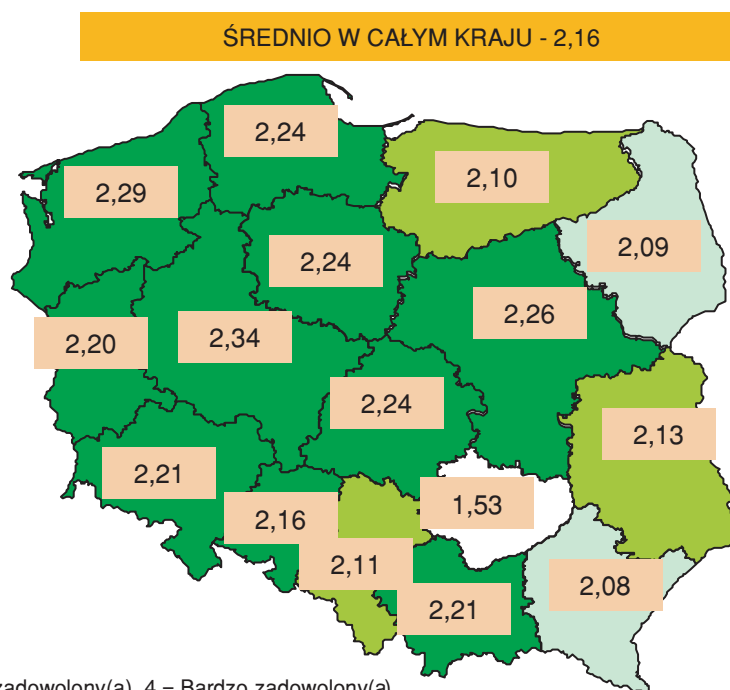
Problemy osób niepełnosprawnych

Biorąc pod uwagę osiem następujących wymiarów, stworzyliśmy ogólny wskaźnik **zadowolenia z jakości życia**. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną zadowolenia wskazywanego przez respondenta w każdym z ośmiu obszarów.

- Wyposażenie gospodarstwa domowego
- Dostęp do opieki medycznej
- Dostęp do pomocy i opieki bytowej
- Sytuacja finansowa gospodarstwa domowego
- Możliwość kształcenia i uczenia się
- Pana(i) indywidualna sytuacja finansowa
- Możliwość rozwoju zawodowego
- Pana(i) sytuacja na rynku pracy

Poniższa mapa wskazuje na regionalne różnice w ocenie jakości życia w badanych przez nas ośmiu obszarach. Relatywnie największe zadowolenie deklarują niepełnosprawni mieszkańcy Polski północno-zachodniej oraz Polski centralnej. Jakość swojego życia najgorzej oceniają zaś mieszkańcy województw wschodnich oraz województwa świętokrzyskiego.

WSKAŹNIK ZADOWOLENIA Z JAKOŚCI ŻYCIA - ŚREDNIE W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH



SKALA: 1= Bardzo niezadowolony(a), 4 = Bardzo zadowolony(a)

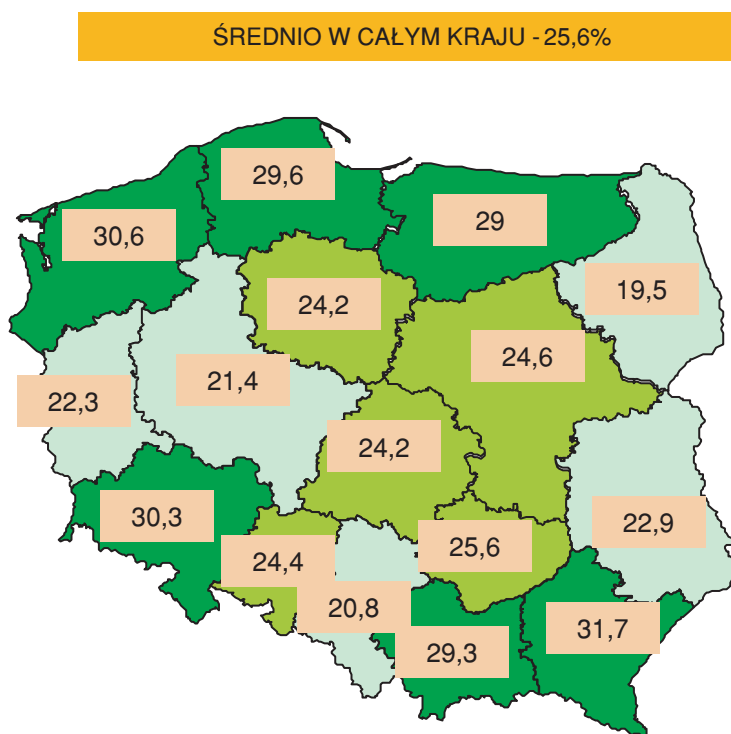
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Problemy osób niepełnosprawnych

Obserwowane między województwami różnice w jakości życia osób niepełnosprawnych nie wszędzie przekładają się również na przekonania samorządów gminnych w tym zakresie. W szczególności dotyczy to województwa podlaskiego, lubelskiego, świętokrzyskiego oraz śląskiego. Podczas gdy mieszkańcy tych województw relatywnie najgorzej oceniają jakość swojego życia, samorządowcy relatywnie najniżej szacują odsetek niepełnosprawnych borykających się z problemami finansowymi, mieszkaniowymi i problemami na rynku pracy.

Ze złej sytuacji życiowej swoich mieszkańców dość dobrze zdają sobie sprawę gminy z województwa warmińsko-mazurskiego oraz podkarpackiego. W przypadku województwa zachodniopomorskiego, pomorskiego oraz dolnośląskiego świadomość problemów osób niepełnosprawnych jest najwyższa i najwyższe jest też zadowolenie niepełnosprawnych.

SZACOWANY PRZEZ SAMORZĄDY ŚREDNI ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH BORYKAJĄCYCH SIĘ Z PROBLEMAMI FINANSOWYMI, MIESZKANIOWYMI I PROBLEMAMI NA RYNKU PRACY



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117





4. Instytucje pomagające niepełnosprawnym





Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W kontekście skali problemów, szczególnie w przypadku gmin wiejskich, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne, dostępność i jakość oferowanego wsparcia, a zarazem system informowania o nim, wydają się zdecydowanie niewystarczające. Wyniki badań wskazują na niedostosowanie obecnego systemu organizacji wsparcia osób niepełnosprawnych do ich potrzeb i możliwości.

- ❑ Po pierwsze, podkreślić należy, iż **osoby niepełnosprawne mają dość niską świadomość tego, gdzie mogą zwrócić się o pomoc, a sami urzędnicy bardzo rzadko wykazują zainteresowanie ich sytuacją.**
- ❑ Po drugie, **instytucje powiatowe, na których spoczywa główny obowiązek świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym, zarówno w opinii samych osób niepełnosprawnych, jak i samorządów gminnych, nie wywiązują się należycie ze swoich zadań.** Z drugiej strony natomiast **samorządy gminne nie radzą sobie z ciężarem spływających na nie obowiązków.** Choć same często chwalą się swoimi dokonaniem w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym, to w oczach niepełnosprawnych jest to tylko kropla w morzu ich potrzeb.
- ❑ Wreszcie, **nie w pełni wykorzystywany jest potencjał organizacji pozarządowych.** Ich działanie pozytywnie oceniają zarówno samorządy, jak i osoby niepełnosprawne, tymczasem w skali całego kraju (przede wszystkim w gminach wiejskich i we wschodniej części) nadal działa ich niewiele.

Mówiąc o instytucjach pomocy, osoby niepełnosprawne swoją uwagę skupiają praktycznie wyłącznie na najbliższych im **Ośrodkach Pomocy Społecznej**, gdzie najczęściej kierują swoje pierwsze kroki. Dla wielu niepełnosprawnych są one jedyną znaną, a dla jeszcze większego grona jedyną dostępną instytucją wsparcia – do tego stopnia, iż osoby niepełnosprawne często przypisują pomoc uzyskaną z innych źródeł miejskim i gminnym Ośrodkom Pomocy Społecznej.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie kojarzone są z pomocą dopiero w trzeciej kolejności, daleko w tyle za Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. PCPR'y swoją ofertę kierują również do dość określonej grupy – przede wszystkim mieszkańców gmin miejskich, pozostając poza zasięgiem mieszkańców gmin wiejskich.

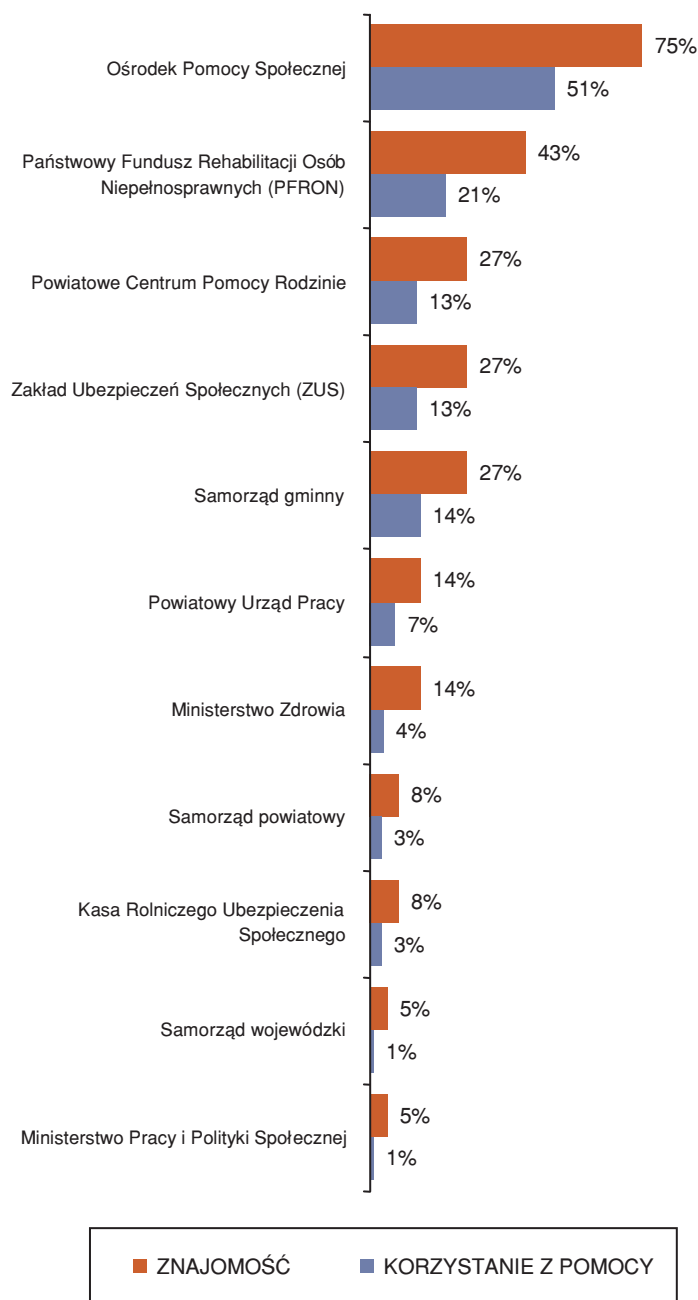
Instytucje centralne i wojewódzkie, poza Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostają niedostępne dla osób niepełnosprawnych (osoby niepełnosprawne nie kojarzą tych instytucji z pomocą i nie korzystają z nich).

Jak pokazują wyniki badań, **podmioty niepubliczne** – organizacje pozarządowe, parafie, czy wreszcie osoby prywatne odgrywają nadal dość ograniczoną, choć niezwykle ważną, rolę w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Nie dotyczy to jednak **rodzin osób niepełnosprawnych**, które wydają się niezastąpionym źródłem pomocy dla tej grupy.



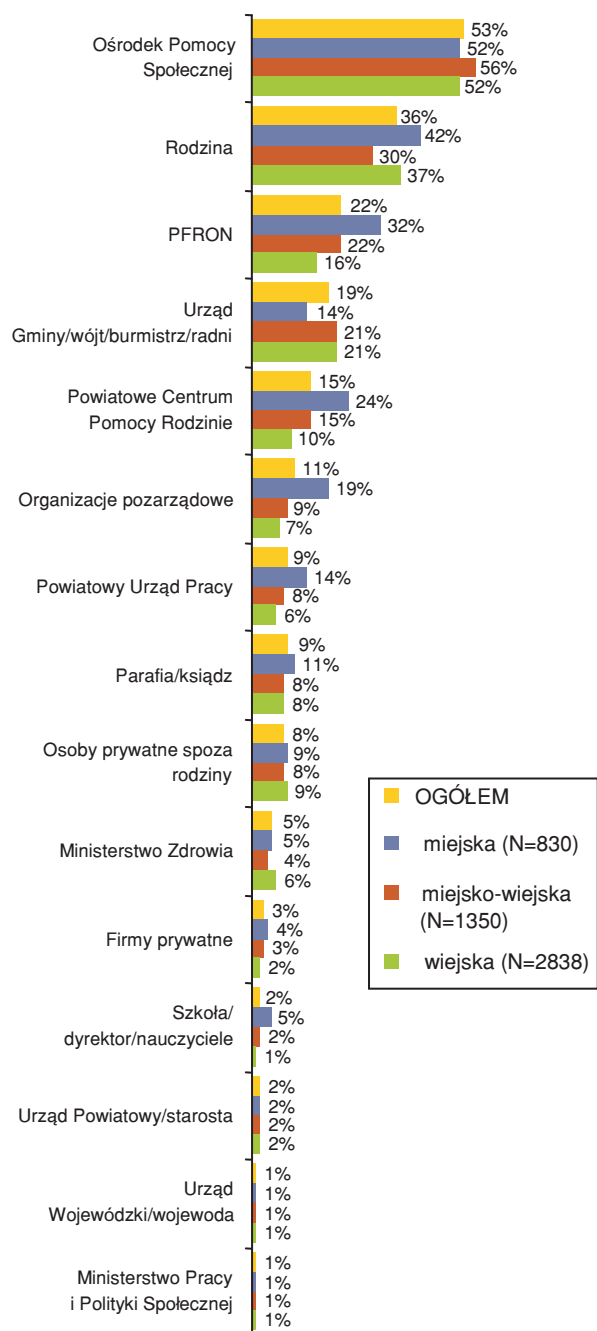
Instytucje pomagające niepełnosprawnym

ZNAJOMOŚĆ INSTYTUCJI WSPARCIA I KORZYSTANIE Z TYCH INSTYTUCJI WSKAZANIA SPONTANICZNE



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

KORZYSTANIE Z POMOCY INSTYTUCJI WSPARCIA W CIĄGU OSTATNICH TRZECH LAT ZE WZGLĘDU NA TYP GMINY



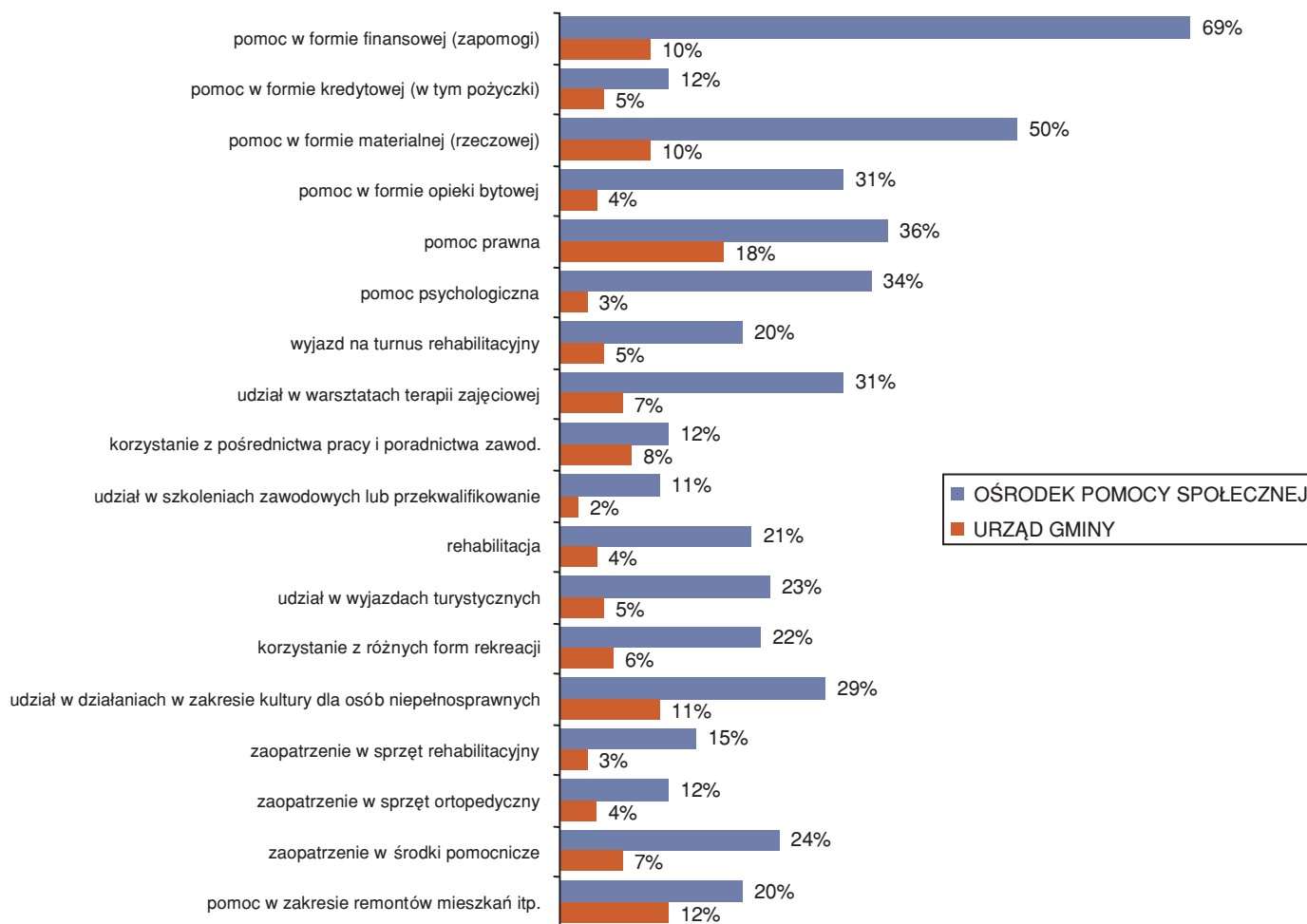
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Należy jednak podkreślić, iż w Ośrodkach Pomocy Społecznej niepełnosprawni uzyskują jedynie pomoc najprostszą, chociaż z drugiej strony najbardziej im potrzebną, a mianowicie pomoc finansową, materialną i bytową.

Wedle deklaracji niepełnosprawnych klientów OPS-ów spektrum pomocy świadczonej przez te jednostki jest jednak znacznie szersze. Najwyraźniej osoby niepełnosprawne myślą wsparcie uzyskiwane w OPS-ach, z których pomocy korzystają najczęściej, z pomocą pochodzącą z innych źródeł i przypisują im działania, których de facto instytucje te nie prowadzą.

ODSETEK RESPONDENTÓW WSKAZUJĄCYCH OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ I URZĄD GMINY JAKO ŹRÓDŁO POSZCZEGÓLNYCH FORM POMOCY

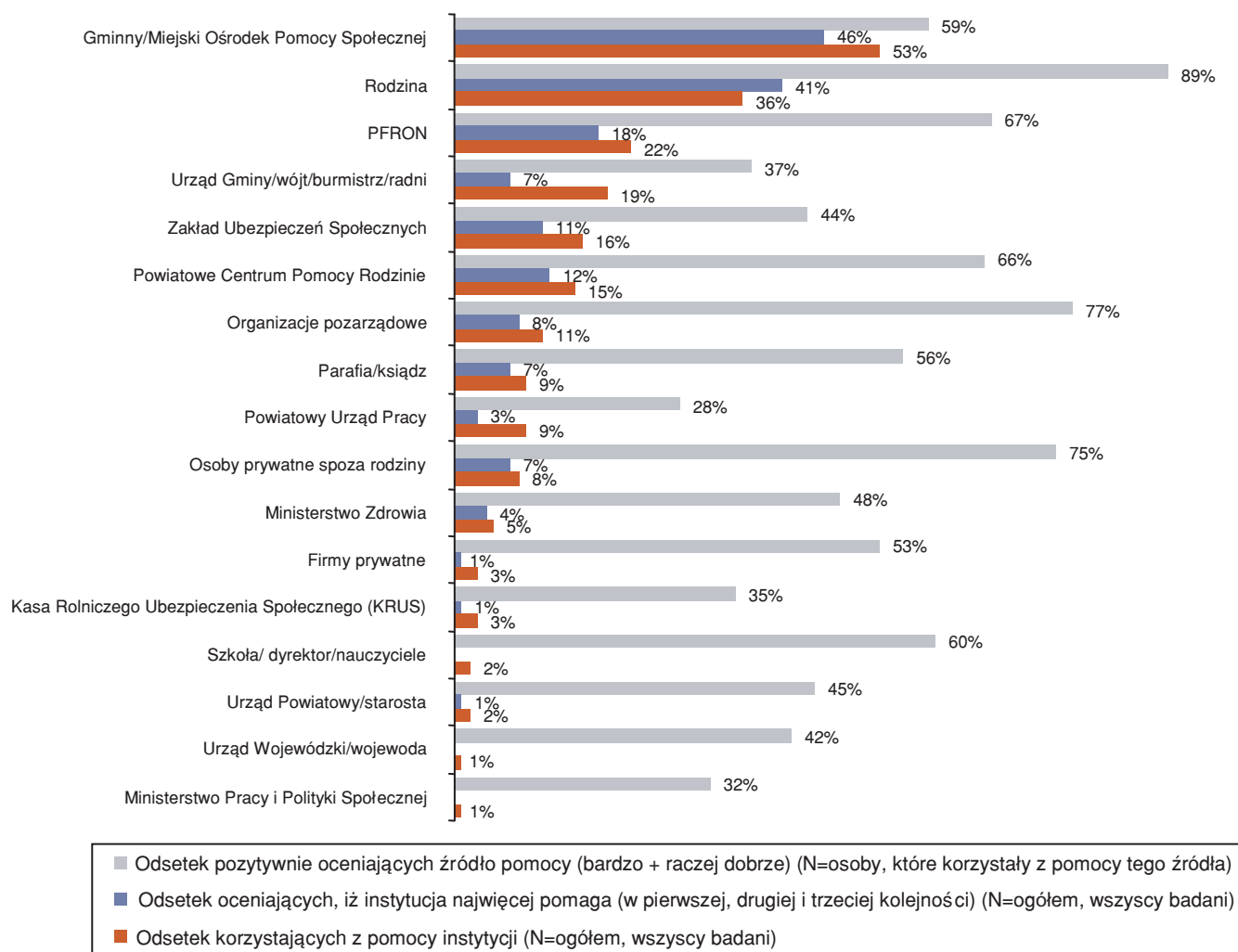


Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Obserwujemy też duże **rozbieżności pod względem oceny ilości i jakości** otrzymanej pomocy. W największym stopniu dotyczy to podmiotów niepublicznych, a przede wszystkim organizacji pozarządowych i osób prywatnych. Pomoc z tych źródeł, choć bardzo dobrze oceniana, relatywnie rzadko trafia do niepełnosprawnych. Z podobną sytuacją, choć w nieco mniejszej skali, mamy do czynienia w przypadku dość dobrze ocenianych Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Na tym tle **bezkonkurencyjna wydaje się rola rodziny oraz Ośrodków Pomocy Społecznej, które to w największym stopniu wypełniają dwa podstawowe warunki skutecznego wsparcia – dostępność i jakość pomocy.**

ZESTAWIENIE KORZYSTANIA Z POMOCY INSTYTUCJI Z ODSETEKIEM DOBRZE OCENIAJĄCYCH DANĄ INSTYTUCJĘ (WŚRÓD OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z JEJ POMOCY) ORAZ ODSETEKIEM OSÓB UWAŻAJĄCYCH, IŻ DANĄ INSTYTUCJĄ NAJWIĘCEJ POMAGA

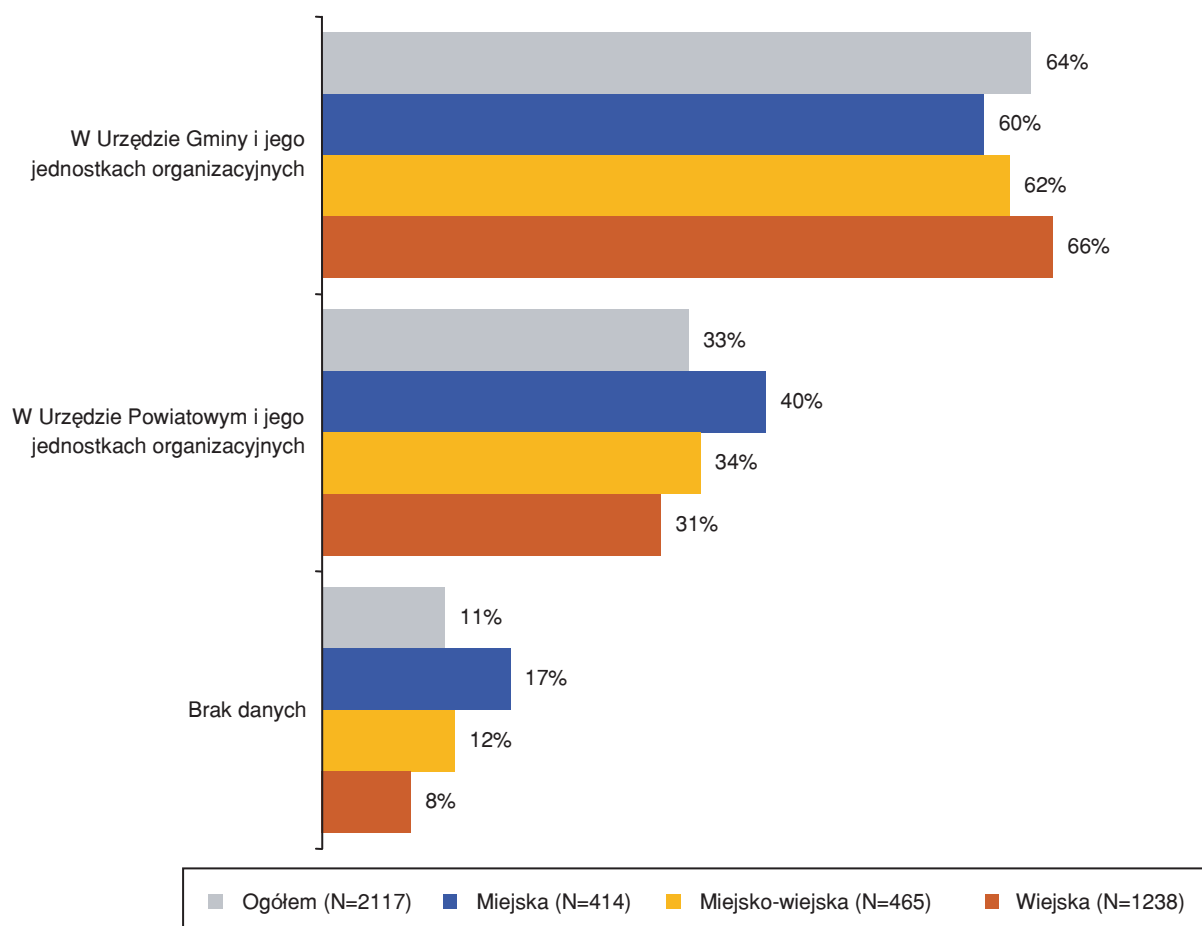


Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Znaczenie urzędu gminy i jej jednostek administracyjnych dla osób niepełnosprawnych bez wahania potwierdzają również samorządy gminne. Szacują one, iż zdecydowana większość niepełnosprawnych (64%) pomocy i wsparcia szuka właśnie u nich, a nie w samorządach powiatowych. Co więcej, opinię taką podzielają również gminy miejskie, w których instytucje powiatowe powinny być znacznie bliższe mieszkańcom.

**Gdzie zgłaszają się niepełnosprawni mieszkańcy Pana(i) gminy szukając pomocy i wsparcia?
Proszę zaznaczyć jaki procent niepełnosprawnych szuka pierwszego wsparcia w gminie,
a jaki w powiecie?**



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

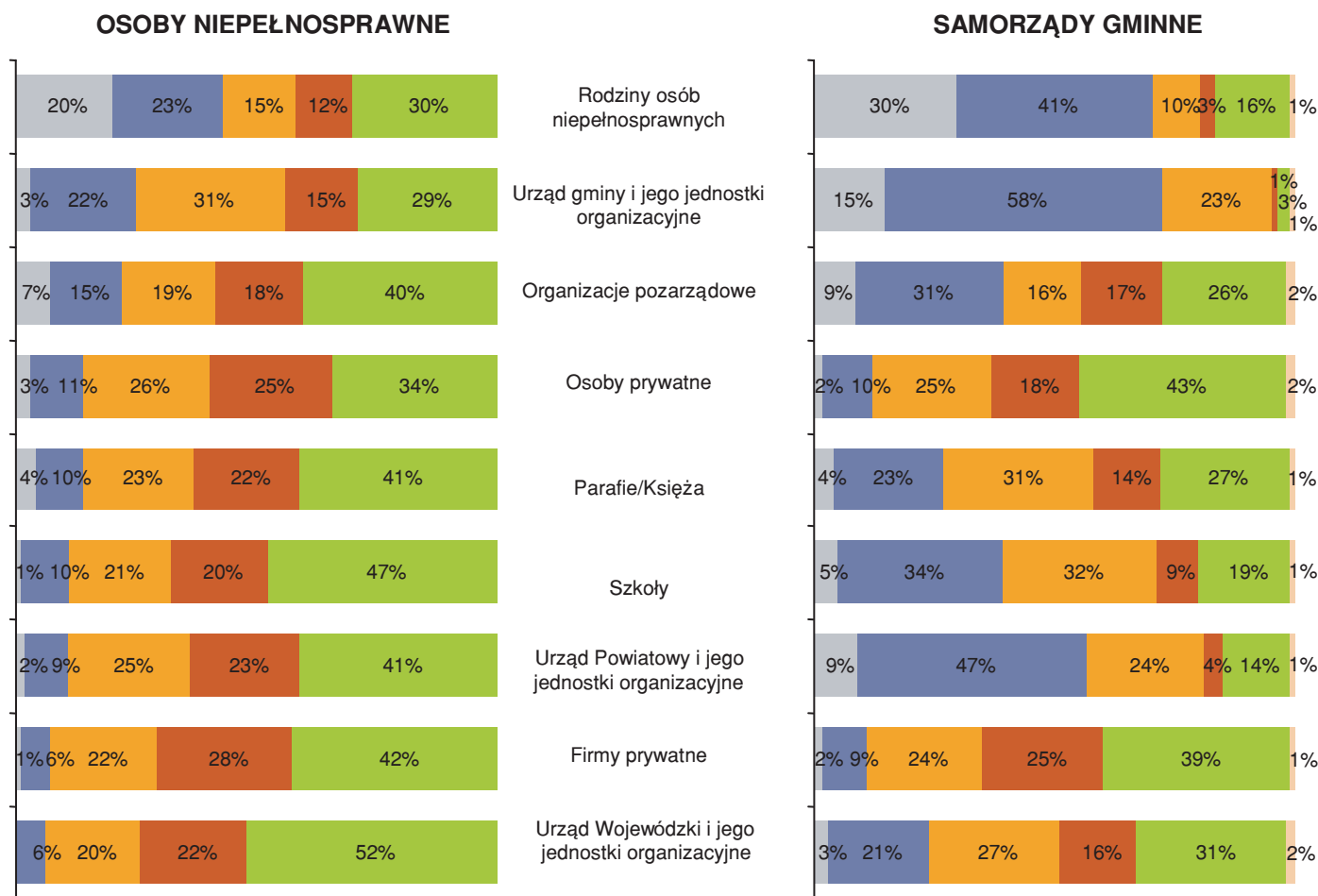
Ze względu na niedokładność szacunków dostarczonych przez gminy, odsetki niepełnosprawnych szukających pomocy w urzędach gminy oraz urzędach powiatów nie dają łącznie 100%. Nie posiadając żadnej wiedzy w tym zakresie nie mogliśmy arbitralnie przypisać liczb tak, aby sumowały się do pełnych 100%.



Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Choć samorządy gminne są bez wątpienia najważniejszym, nie licząc rodziny, źródłem wsparcia dla niepełnosprawnych, to na pewno nie są źródłem idealnym. Przedstawiciele samorządów gminnych wydają się być jednak innego zdania. Podczas gdy pozytywne oceny wystawia im jedynie co czwarty niepełnosprawny, same nie wahają się chwalić swoimi sukcesami. Warto też zwrócić uwagę na duże rozbieżności w ocenie roli jednostek powiatowych. Samorządy gminne dość dobrze oceniają ich działania na rzecz niepełnosprawnych, podczas gdy niepełnosprawni tylko sporadycznie doceniają ich wkład w tym zakresie. Podsumowując, **samorządy gminne kreślą dość optymistyczną wizję organizacji, dostępności i jakości wsparcia dla niepełnosprawnych. Zupełnie inaczej wygląda to w oczach samych zainteresowanych, którzy za jedyne i niezawodne źródło pomocy uznają tylko rodzinę.**

Kto na terenie Pana(i) gminy pomaga osobom niepełnosprawnym? Proszę ocenić, jak wiele robią w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym następujące organizacje i osoby?



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

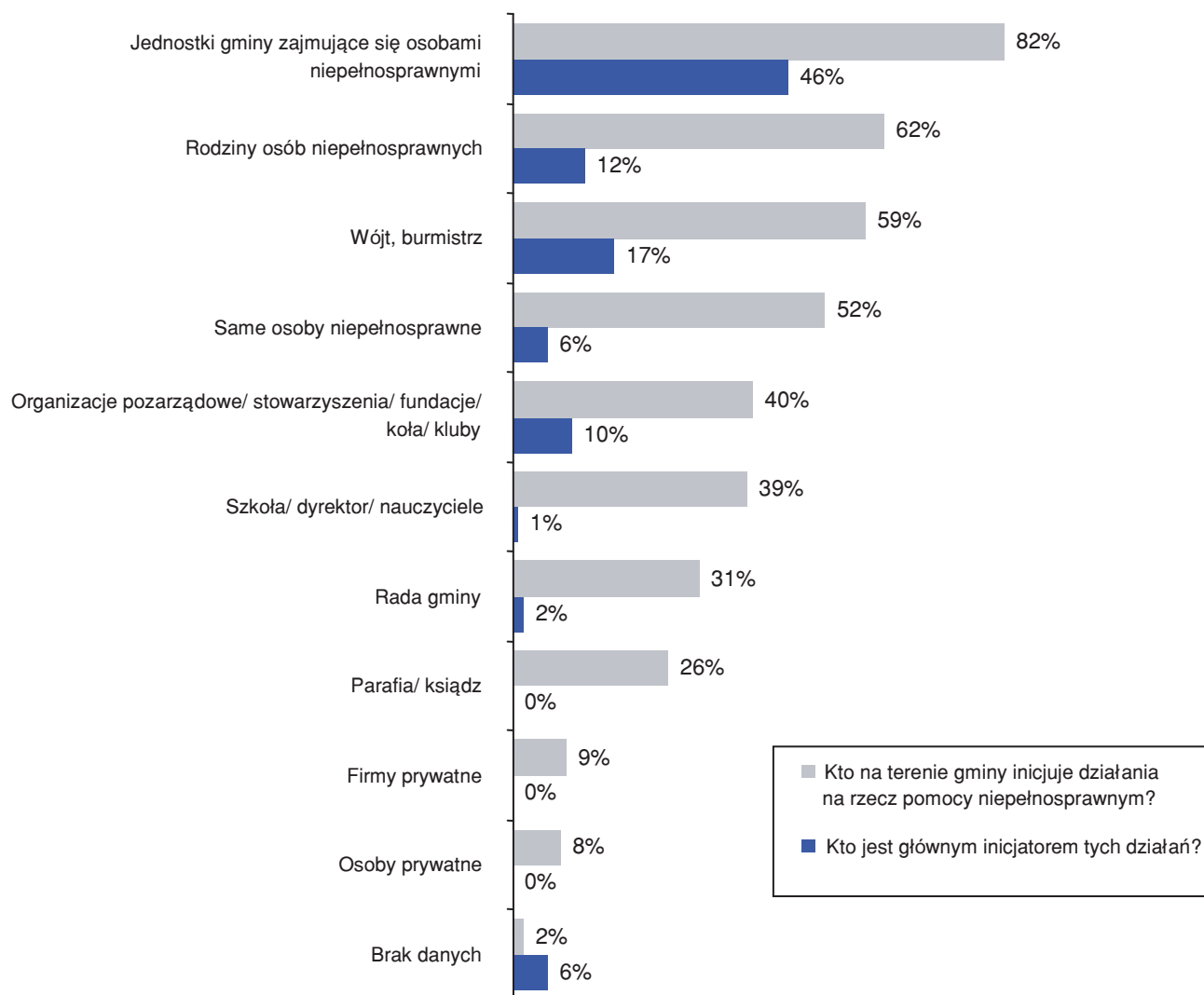
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006 N=2117



Instytucje pomagające niepełnosprawnym

W świetle opinii samych osób niepełnosprawnych zdecydowanie przesadzona wydaje się również przypisywana sobie przez samorządy gminne rola w inicjowaniu działań na rzecz tej grupy. Podczas gdy niepełnosprawni jako główne źródło pomocy uznają rodzinę oraz dość pozytywnie oceniają działania organizacji pozarządowych (biorąc pod uwagę to, iż nie wszędzie one funkcjonują), przedstawiciele samorządów gminnych praktycznie marginalizują ich znaczenie. 63% samorządów gminnych twierdzi, iż to właśnie oni są głównym inicjatorem działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

INICJATORZY DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W GMINIE



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Należy zaznaczyć, że dostęp do instytucji i organizacji wsparcia jest silnie zróżnicowany ze względu na typ gminy. Obserwujemy ogromne dysproporcje pod tym względem między gminami miejskimi a gminami wiejskimi. W najgorszej sytuacji są niepełnosprawni mieszkańcy gmin wiejskich, w szczególności tych najmniejszych, którzy praktycznie korzystają jedynie z pomocy rodziny i Ośrodków Pomocy Społecznej. Inne źródła pomocy, jeżeli w ogóle są dostępne, to przede wszystkim dla mieszkańców gmin miejskich. Dotyczy to, przede wszystkim, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz organizacji pozarządowych.

Tabela 1. Odsetek niepełnosprawnych szukających pomocy w poszczególnych instytucjach/organizacjach w ciągu ostatnich trzech lat ze względu na typ i wielkość gminy.

	OGÓŁEM	TYP GMINY			GMINY WIEJSKIE				GM. M-W I MIEJSKIE			
		miejska (N=830)	miejsko-wiej. (N=1350)	wiejska (N=2838)	do 4 tys. (N=396)	4-6 tys. (N=1050)	6-10 tys. (N=920)	10 tys.+ (N=473)	do 10 tys. (N=382)	10-20 tys. (N=687)	20-40 tys. (N=746)	50 tys.+ (N=365)
Gminny/Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	53%	52%	56%	52%	46%	55%	50%	52%	51%	59%	53%	52%
Rodzina	36%	42%	30%	37%	29%	39%	39%	35%	26%	38%	32%	42%
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	22%	32%	22%	16%	12%	13%	17%	24%	14%	22%	30%	36%
Urząd Gminy/wójt/burmistrz/ radni	19%	14%	21%	21%	16%	23%	23%	17%	16%	26%	17%	13%
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	16%	14%	16%	16%	11%	14%	18%	21%	13%	15%	14%	20%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	15%	24%	15%	10%	6%	8%	12%	13%	13%	15%	23%	20%
Organizacje pozarządowe	11%	19%	9%	7%	2%	7%	6%	14%	8%	9%	15%	20%
Powiatowy Urząd Pracy	9%	14%	8%	6%	4%	6%	7%	6%	6%	9%	13%	14%
Parafia/ksiądz	9%	11%	8%	8%	2%	10%	10%	4%	9%	4%	10%	18%
Osoby prywatne spoza rodziny	8%	9%	8%	9%	3%	11%	9%	7%	8%	7%	7%	12%
Ministerstwo Zdrowia	5%	5%	4%	6%	5%	5%	7%	5%	6%	2%	4%	8%
Firmy prywatne	3%	4%	3%	2%	0%	3%	3%	2%	2%	2%	2%	9%
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS)	3%	1%	2%	4%	4%	5%	5%	1%	1%	1%	1%	3%
Szkoła/ dyrektor/nauczyciele	2%	5%	2%	1%	0%	1%	2%	2%	2%	2%	3%	6%
Urząd Powiatowy/starosta	2%	2%	2%	2%	2%	3%	3%	1%	2%	2%	3%	2%
Urząd Wojewódzki/wojewoda	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	0%	2%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Instytucje pomagające niepełnosprawnym

Obserwujemy geograficzne zróżnicowanie liczby osób korzystających z pomocy poszczególnych instytucji/organizacji udzielających wsparcia niepełnosprawnym.

Największy odsetek niepełnosprawnych zgłasza się do poszczególnych instytucji/organizacji w następujących województwach:

- Gminne/Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej:** świętokrzyskie, dolnośląskie, łódzkie, zachodniopomorskie.
- Rodzina:** mazowieckie, pomorskie, łódzkie.
- PFRON:** dolnośląskie, małopolskie, opolskie, pomorskie, zachodniopomorskie.
- Urząd gminy:** świętokrzyskie, podkarpackie, lubelskie, kujawsko-pomorskie.
- PCPR:** wielkopolskie, opolskie, kujawsko-pomorskie.
- Organizacje pozarządowe:** małopolskie, wielkopolskie, opolskie.
- Parafie, księża:** świętokrzyskie, opolskie, dolnośląskie.
- Powiatowy Urząd Pracy:** dolnośląskie, śląskie.

Tabela 2. Odsetek niepełnosprawnych szukających pomocy w poszczególnych instytucjach/organizacjach w ciągu ostatnich trzech lat ze względu na województwo

	dolnośląskie	kujawsko-pomorskie	lubelskie	lubuskie	łódzkie	małopolskie	mazowieckie	opolskie	podkarpackie	podlaskie	pomorskie	śląskie	świętokrzyskie	warmińsko-mazurskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Gminny/Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	62%	47%	51%	50%	60%	53%	53%	46%	35%	50%	47%	49%	84%	54%	52%	60%
Rodzina	24%	38%	28%	21%	40%	36%	71%	33%	25%	38%	44%	33%	39%	32%	35%	29%
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	37%	13%	19%	19%	17%	33%	14%	29%	21%	25%	29%	14%	21%	15%	22%	29%
Urząd Gminy/wójt/burmistrz/radni	14%	24%	24%	10%	23%	15%	18%	16%	23%	10%	11%	16%	56%	15%	12%	15%
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)	10%	5%	10%	19%	12%	20%	15%	22%	9%	21%	27%	21%	15%	9%	19%	19%
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	14%	21%	11%	11%	12%	17%	6%	24%	14%	17%	18%	17%	9%	8%	31%	11%
Organizacje pozarządowe/stowarzyszenia/fundacje/koła/kluby	13%	9%	6%	8%	11%	22%	10%	16%	7%	7%	14%	11%	5%	4%	18%	8%
Powiatowy Urząd Pracy	20%	4%	5%	6%	8%	9%	10%	11%	7%	11%	8%	17%	11%	7%	9%	8%
Parafia/ksiądz	17%	6%	11%	3%	7%	13%	12%	17%	8%	5%	9%	5%	21%	3%	3%	5%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019





5. Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym



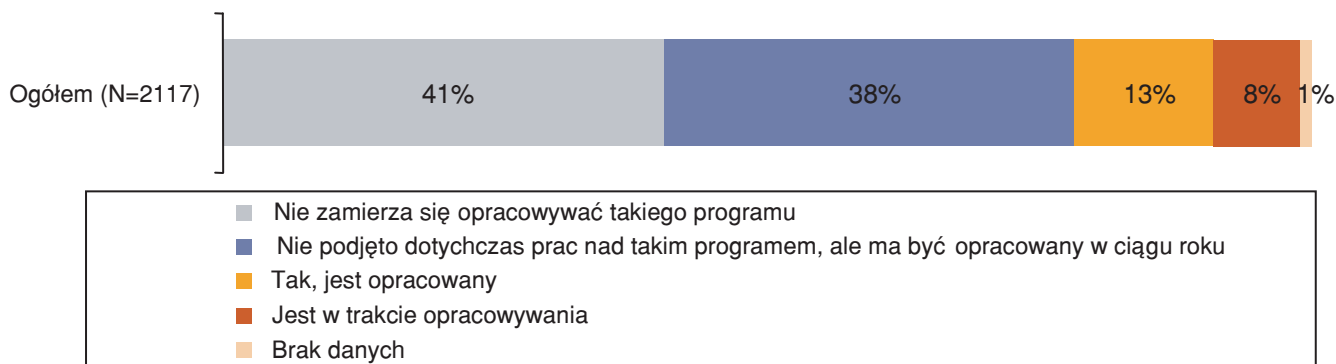


Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Jednym ze wskaźników, które pozwalają ocenić działalność samorządów gminnych w zakresie realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych jest istnienie opracowanego gminnego programu działań na rzecz tej grupy.

Obecnie jedynie co piąta gmina ma opracowany lub jest w trakcie opracowywania gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Prawie 40% deklaruje, że taki program ma być opracowany w ciągu najbliższego roku. Kwestią otwartą pozostaje to, czy rzeczywiście tak się stanie, czy też są to tylko pożądane społecznie deklaracje – na potrzeby badania.

Czy gmina ma opracowany gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych?



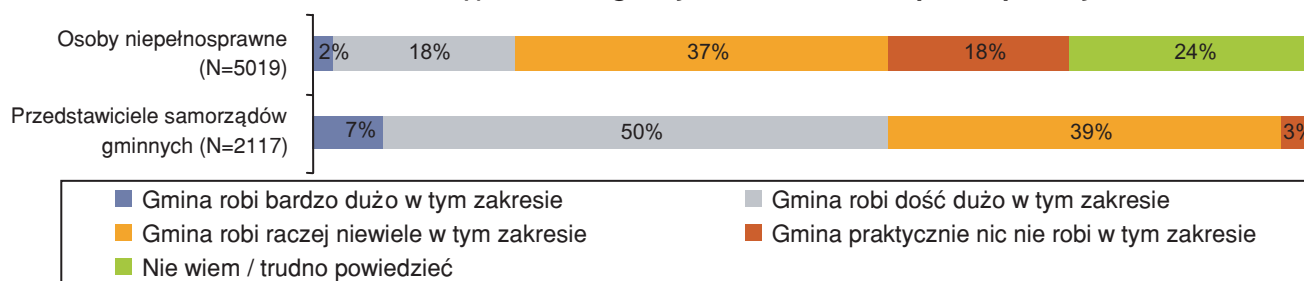
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

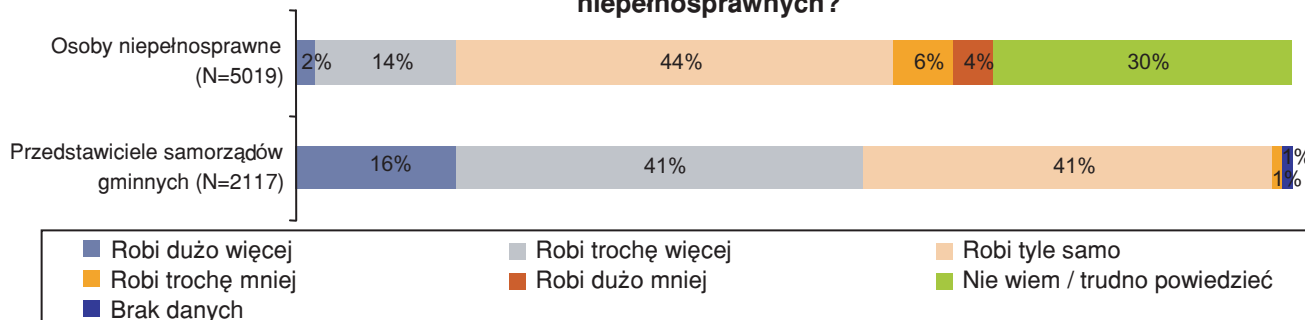
Opisane we wcześniejszej części syntezy rozbieżności w ocenie jakości pomocy świadczonej przez gminy osobom niepełnosprawnym stają się szczególnie widoczne przy bardziej wnikliwej analizie. **Osoby niepełnosprawne z dużo większą rezerwą wypowiadają się o działalności władz gminy na rzecz ich grupy, niż czynią to przedstawiciele samorządów gminnych.** W tym miejscu warto jednak zaznaczyć, iż negatywną ocenę istotnie łagodzi fakt korzystania z pomocy gminy. O ile bowiem na poziomie ogólnym niepełnosprawni skarżą się na gminy, o tyle otrzymane od tych instytucji wsparcie oceniają jako pozytywne.

Jedynie co piąty niepełnosprawny w pozytywnym świetle postrzega działania gminne na rzecz niepełnosprawnych, podczas gdy ponad połowa przedstawicieli samorządów gminnych uważa, że gmina robi dużo w tym zakresie. Jednak co gorsza, osoby niepełnosprawne bardzo rzadko dostrzegają pozytywne zmiany w kontekście działań podejmowanych na ich rzecz przez gminę. Jedynie co szósty badany niepełnosprawny deklaruje, że gmina robi więcej obecnie niż 3 lata temu. Pod tym względem przedstawiciele władz gminnych wyrażają zdecydowanie bardziej entuzjastyczne opinie.

Jak ocenia Pan(i) działania gminy na rzecz osób niepełnosprawnych?



Jak z perspektywy trzech ostatnich lat ocenia Pan(i) działania gminy na rzecz osób niepełnosprawnych?

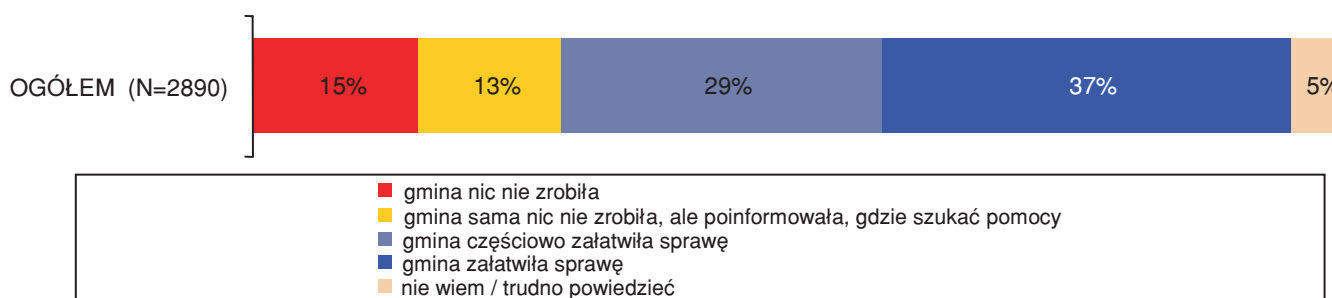


Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Indywidualna satysfakcja niepełnosprawnych z pomocy uzyskanej w gminie (niezależnie od problemu), jest wyższa od ogólnej oceny wystawianej samorządom gminnym. Jedynie 20% ogółu badanych uważa, że gmina podejmuje jakieś działania na rzecz niepełnosprawnych, podczas gdy prawie dwie trzecie respondentów korzystających z pomocy jednostek organizacyjnych samorządu gminnego (66%) deklaruje, iż w ich sprawie gmina coś zrobiła, jeżeli nie w całości załatwiła sprawę, to przynajmniej w części. Gminy idą pod tym względem jeszcze dalej twierdząc, iż udaje im się załatwić prawie 65% spraw, z jakimi zgłaszają się do niej niepełnosprawni mieszkańcy. Oczywiście kwestią dyskusji pozostaje, co jest rozumiane przez „załatwienie sprawy” – pełne rozwiązanie problemu, czy odesłanie do innej instytucji.

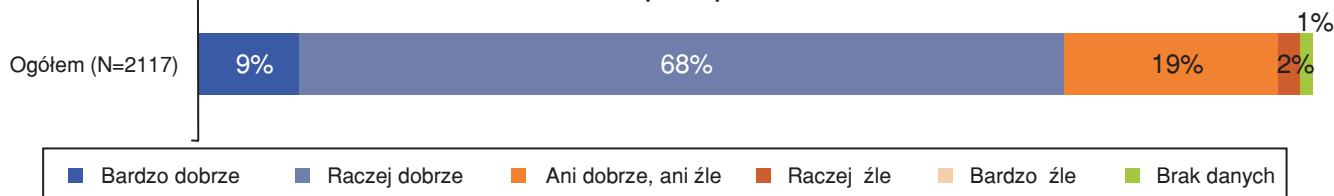
Stosunkowo wysokie zadowolenie osób niepełnosprawnych z pomocy uzyskanej od gminy, może wynikać z faktu, że jednostki organizacyjne gminy oferują wsparcie właśnie w przypadku najważniejszych dla tej grupy problemów. Każda pomoc uzyskana od gminy, niezależnie od jej jakości i wysokości, wpływa bez wątpienia pozytywnie na ocenę samorządów gminnych.

W jaki sposób gmina załatwiała sprawę, z którą się Pan(i) do niej zgłosił(a)? (niezależnie od problemu)

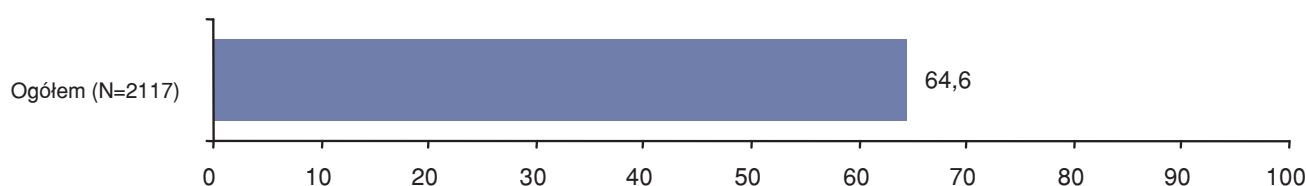


Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Jak w Pana(i) opinii gmina radzi sobie z załatwianiem spraw, z którymi zgłaszają się osoby niepełnosprawne?



Średni odsetek załatwionych przez gminę spraw, z jakimi zgłaszały się osoby niepełnosprawne



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117



Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Ocena sposobu załatwiania przez gminy poszczególnych spraw, w przypadku obu badanych grup, pokazuje bezradność samorządów gminnych przede wszystkim wobec problemów związanych z rehabilitacją zawodową (o czym będzie mowa w następnym rozdziale) oraz z likwidowaniem barier architektonicznych. Mimo iż gminy podejmują inicjatywy w tym obszarze, nie zawsze mogą sprostać partykularnym oczekiwaniom niepełnosprawnych, z powodu ograniczonych możliwości w tym zakresie.

Osoby niepełnosprawne skarżą się, iż istotnym problemem dla gminy jest również udzielanie pomocy edukacyjnej, pomocy w zakresie transportu oraz w problemach rodzinnych. Same gminy zdecydowanie rzadziej wskazują, że tego rodzaju działania sprawiają im trudności. Władzom gminy z kolei problem sprawia również udzielanie pomocy bytowej (między innymi znalezienie mieszkania i przystosowanie go do potrzeb osoby niepełnosprawnej).

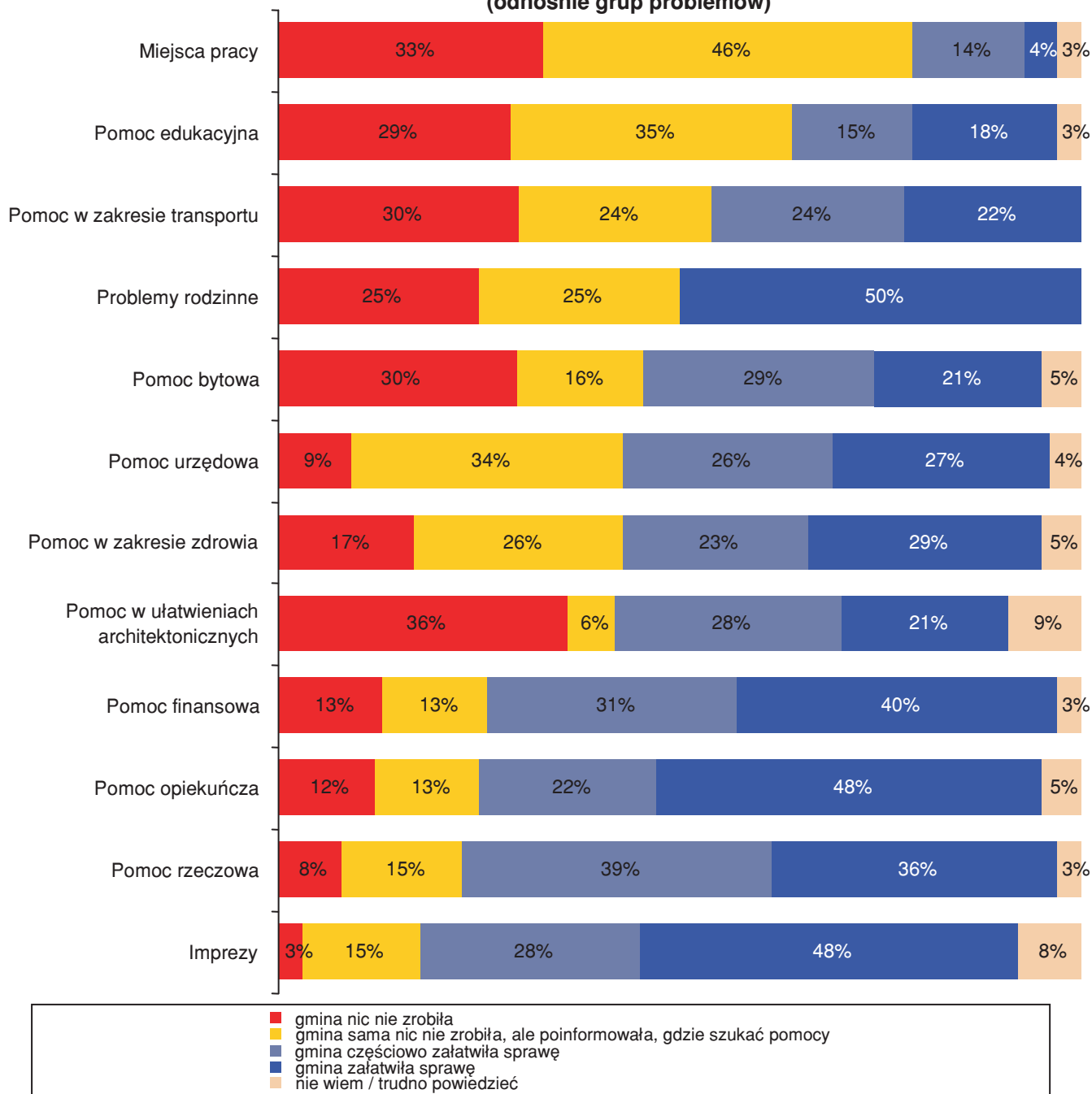
Wyniki badań wskazują, iż gminy najlepiej radzą sobie z najbardziej powszechnymi problemami, ze sprawami, z którymi najczęściej zgłaszają się do nich niepełnosprawni. W dalszej części syntezy pokażemy, że są to też najczęściej podejmowane przez gminy działania – stąd też najlepsze przygotowanie i możliwości samorządów w tym zakresie.

W opinii niepełnosprawnych, gminy relatywnie najlepiej radzą sobie z pomocą finansową, materialną, pomocą w zakresie dziennej opieki, a także organizacją imprez. Potwierdzają to wyniki badania wśród przedstawicieli samorządów gminnych. Dodatkowo za mało kłopotliwą, uznają oni pomoc w załatwianiu różnego rodzaju spraw urzędowo-prawnych. W przypadku wymienionych rodzajów udzielanego niepełnosprawnym wsparcia, gminy dysponują największymi środkami oraz możliwościami, by móc jej realizować.



Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

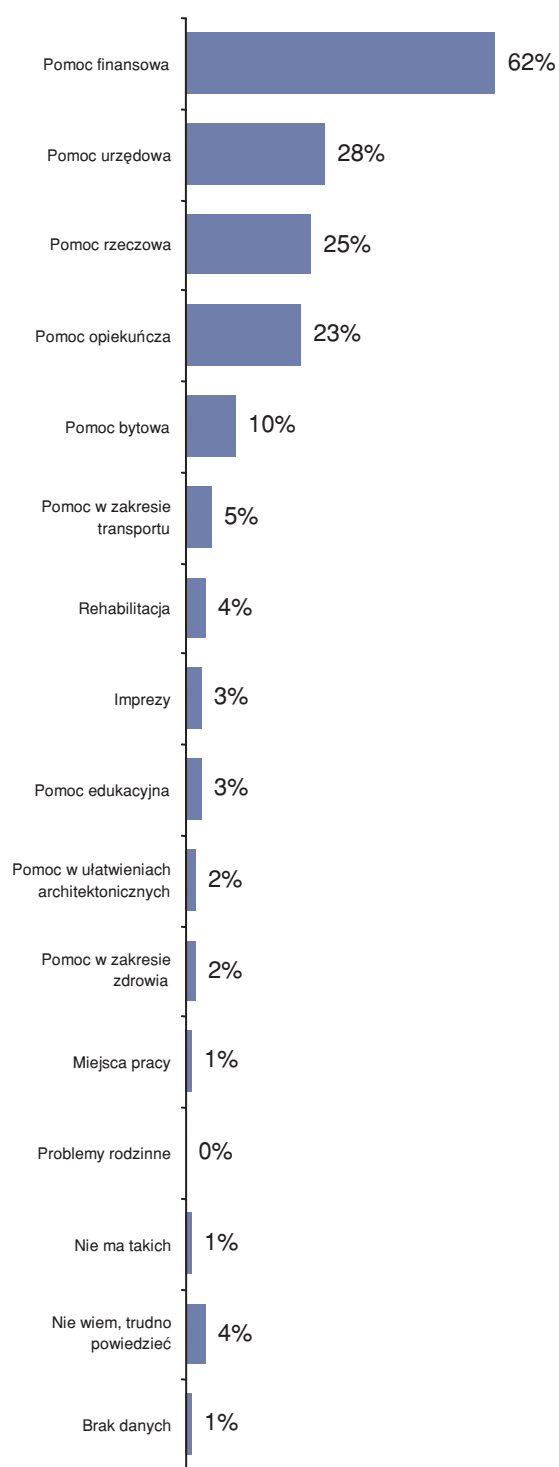
W jaki sposób gmina załatwiała sprawę, z którą się Pan(i) do niej zgłosił(a)?
(odnośnie grup problemów)



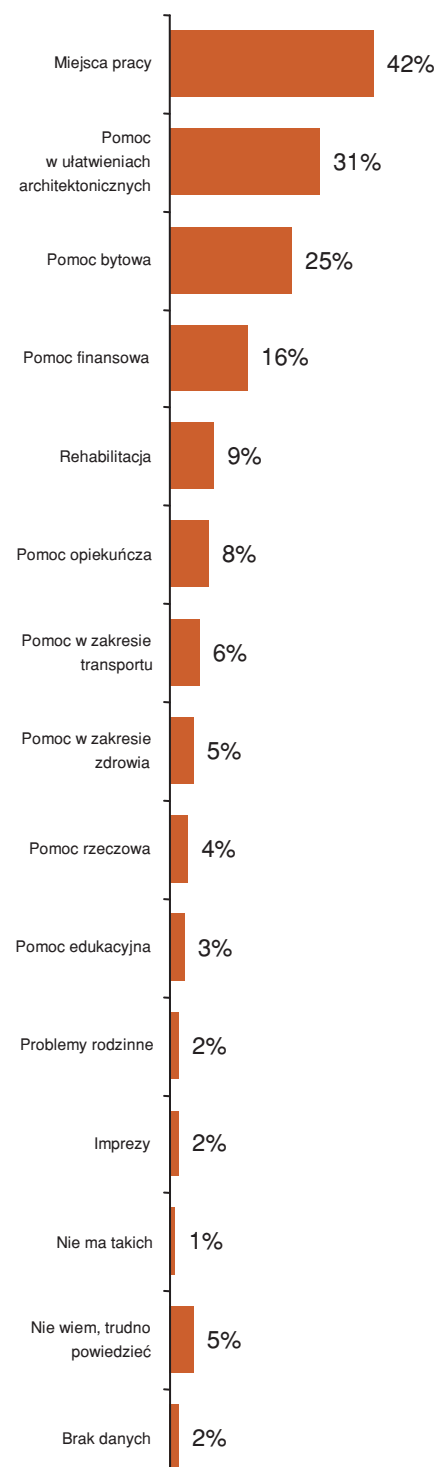
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Jakie problemy osób niepełnosprawnych są najłatwiejsze do załatwienia dla gminy? - wskazania spontaniczne



Jakie problemy osób niepełnosprawnych są najtrudniejsze do załatwienia dla gminy? - wskazania spontaniczne

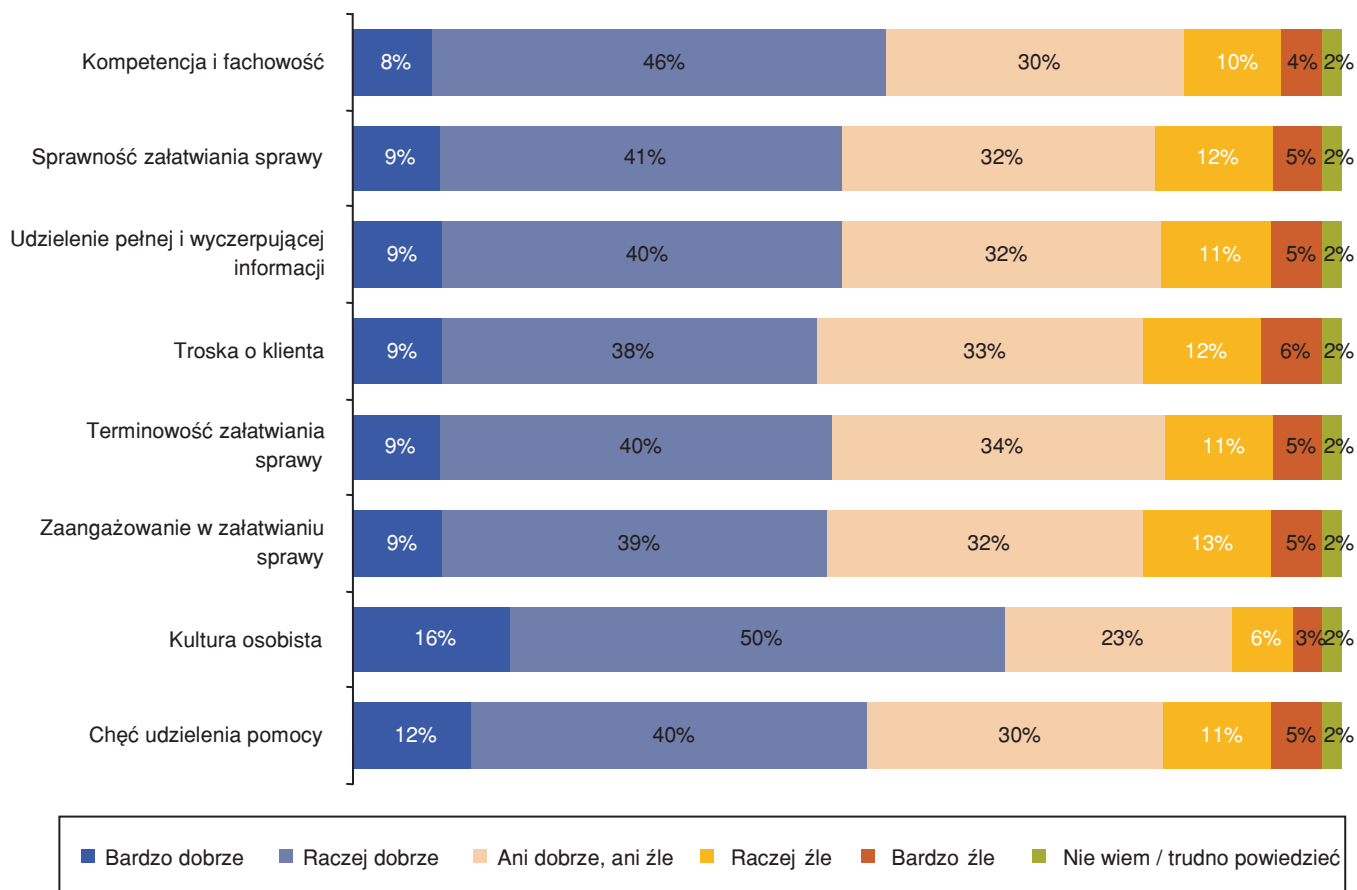


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

W parze z dość pozytywną oceną sposobu załatwienia przez gminę spraw, z jakimi zgłaszali się niepełnosprawni, idzie pozytywna opinia na temat funkcjonowania jednostek organizacyjnych gminy. Ponad połowa badanych niepełnosprawnych wyraża zadowolenie z kompetencji i fachowości tych instytucji, docenia kulturę osobistą urzędników oraz chęć niesienia pomocy. Nieco gorzej oceniono troskę o klienta oraz zaangażowanie w załatwianie spraw.

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) poziom obsługi w urzędzie gminy i jej jednostkach pod względem następujących aspektów:

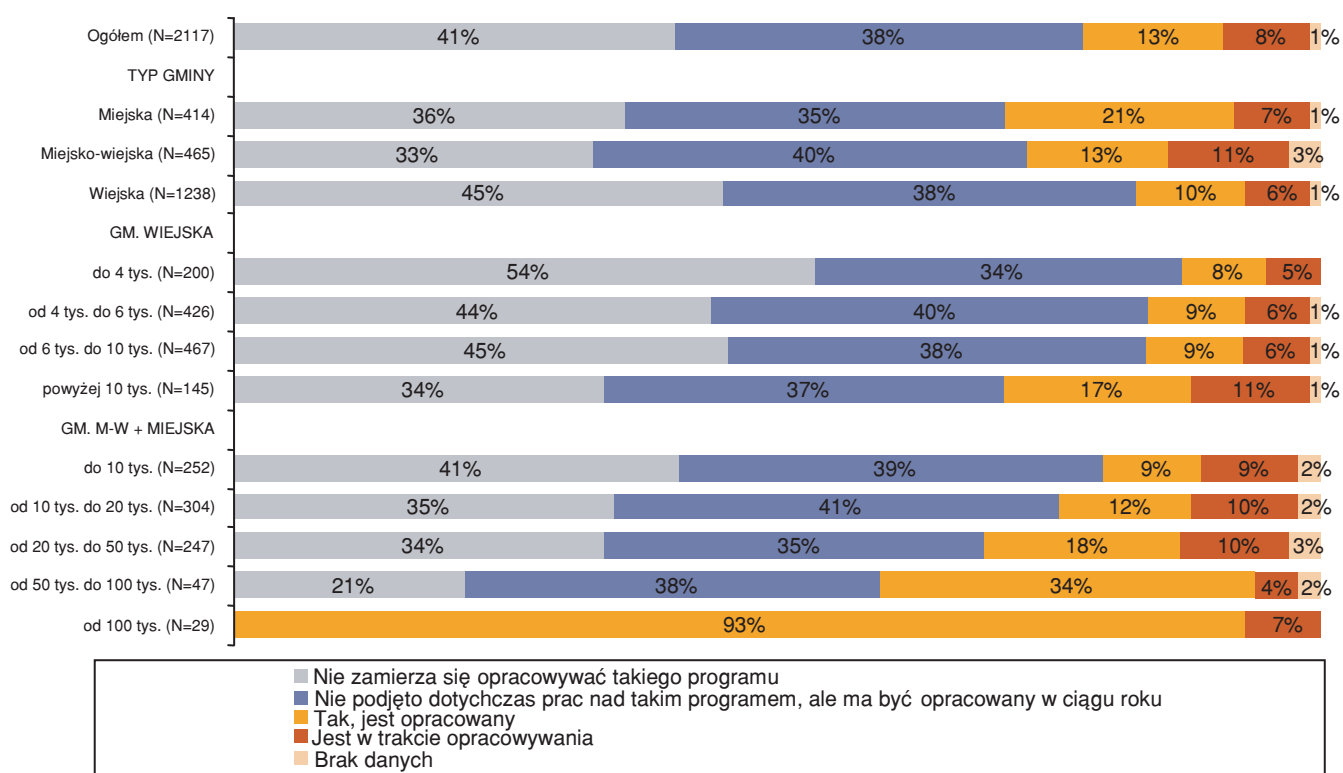


Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=2833

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

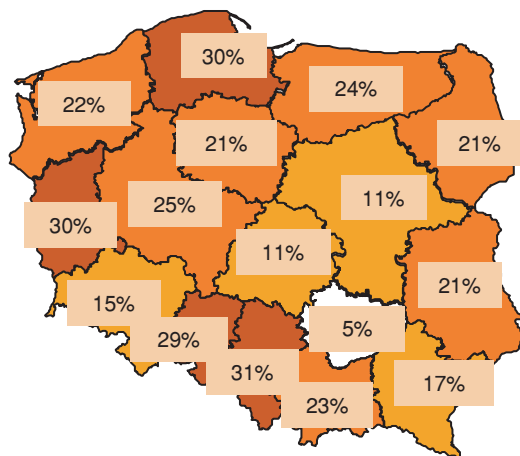
Posiadanie gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych związane jest przede wszystkim z typem i wielkością gminy. Zdecydowanie najczęściej program taki mają opracowany największe gminy miejskie i miejsko-wiejskie, a więc gminy z najwyższymi wydatkami i największą liczbą osób niepełnosprawnych.

Czy gmina ma opracowany gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Odsetek gmin posiadających gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych (opracowany + w opracowaniu)



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Gminny program działań na rzecz niepełnosprawnych relatywnie częściej posiadają gminy z zachodniej części kraju niż ze wschodniej.

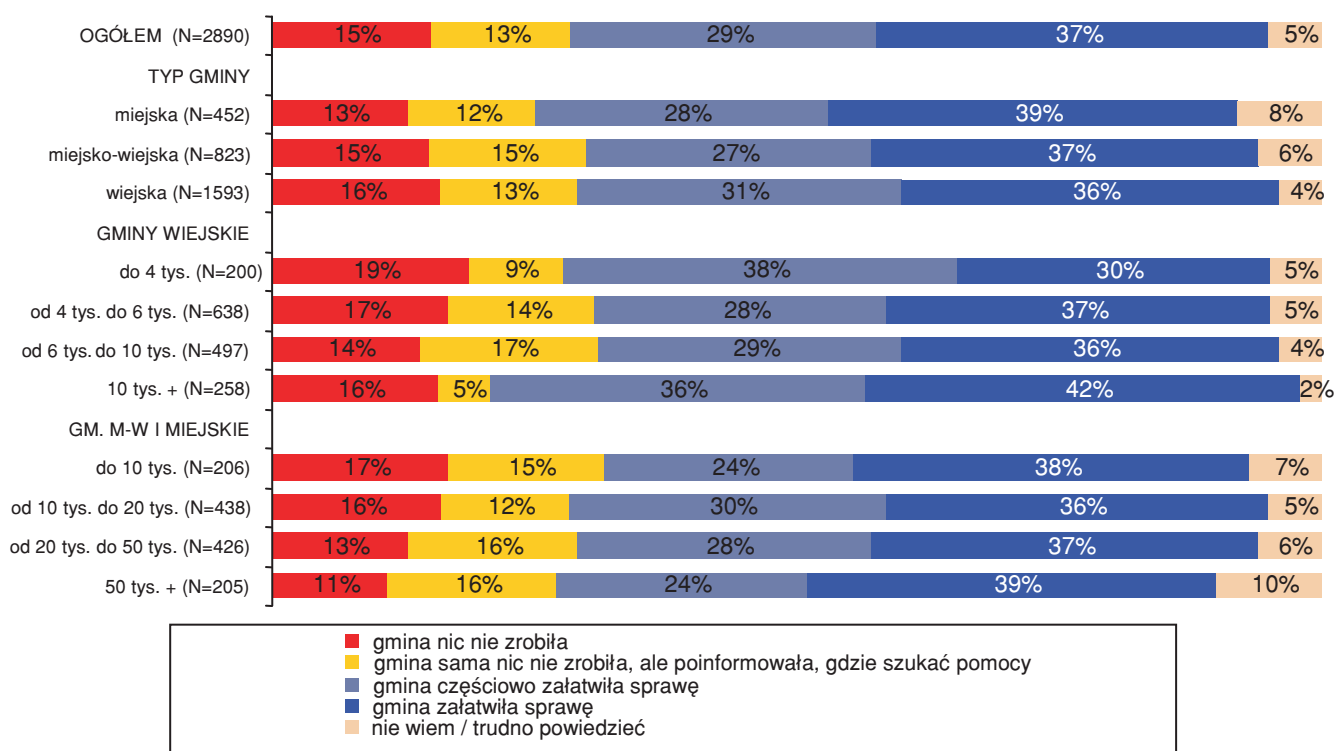
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Relatywnie największe zadowolenie z pomocy gminnej deklarują mieszkańcy największych gmin miejskich, najmniejsze zaś mieszkańcy najmniejszych gmin wiejskich.

Mimo iż najwyższy odsetek załatwionych pozytywnie spraw i problemów, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne, posiadają gminy wiejskie (zwłaszcza te najmniejsze oraz te największe), to jednak w opinii przedstawicieli samorządów gminnych właśnie te gminy gorzej radzą sobie pod tym względem niż gminy miejskie lub miejsko-wiejskie. Różnica ta może wynikać z faktu, że gminy wiejskie mają do czynienia z inną skalą i rodzajem problemów niż gminy miejskie lub miejsko-wiejskie. Prostsze i mniej skomplikowane problemy mogą załatwić mniejszym nakładem środków.

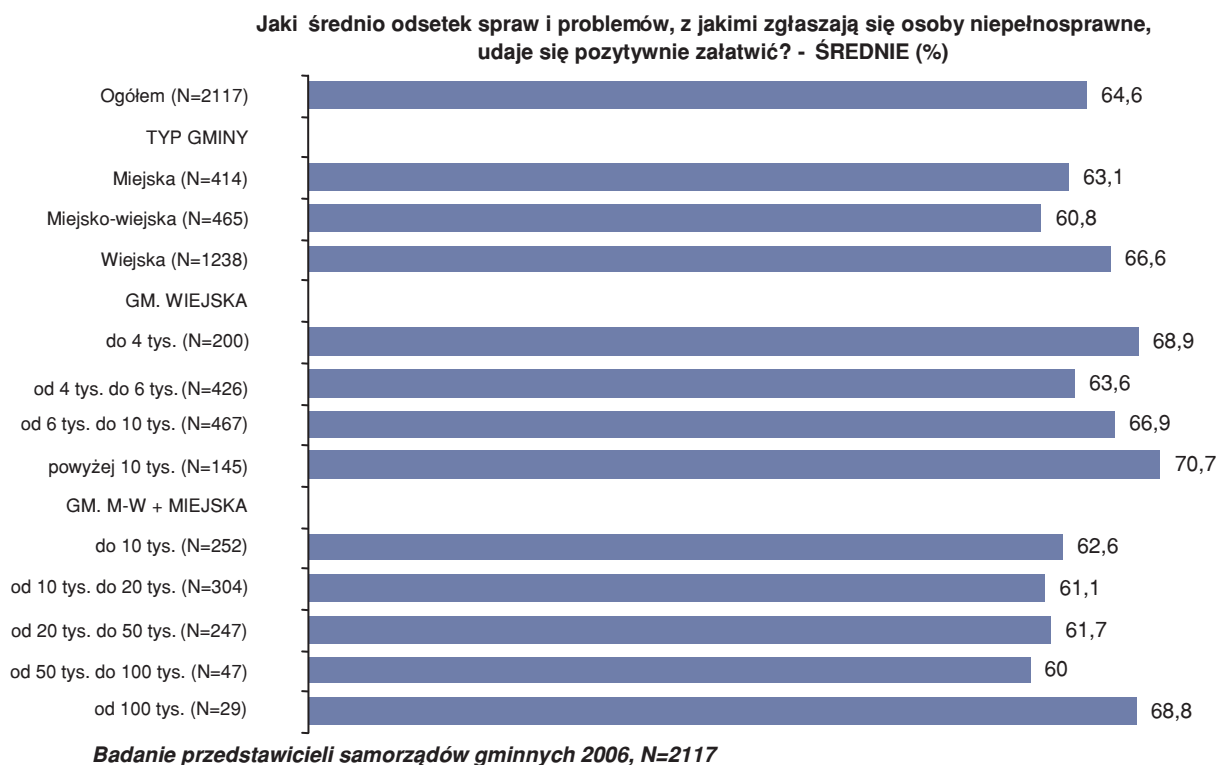
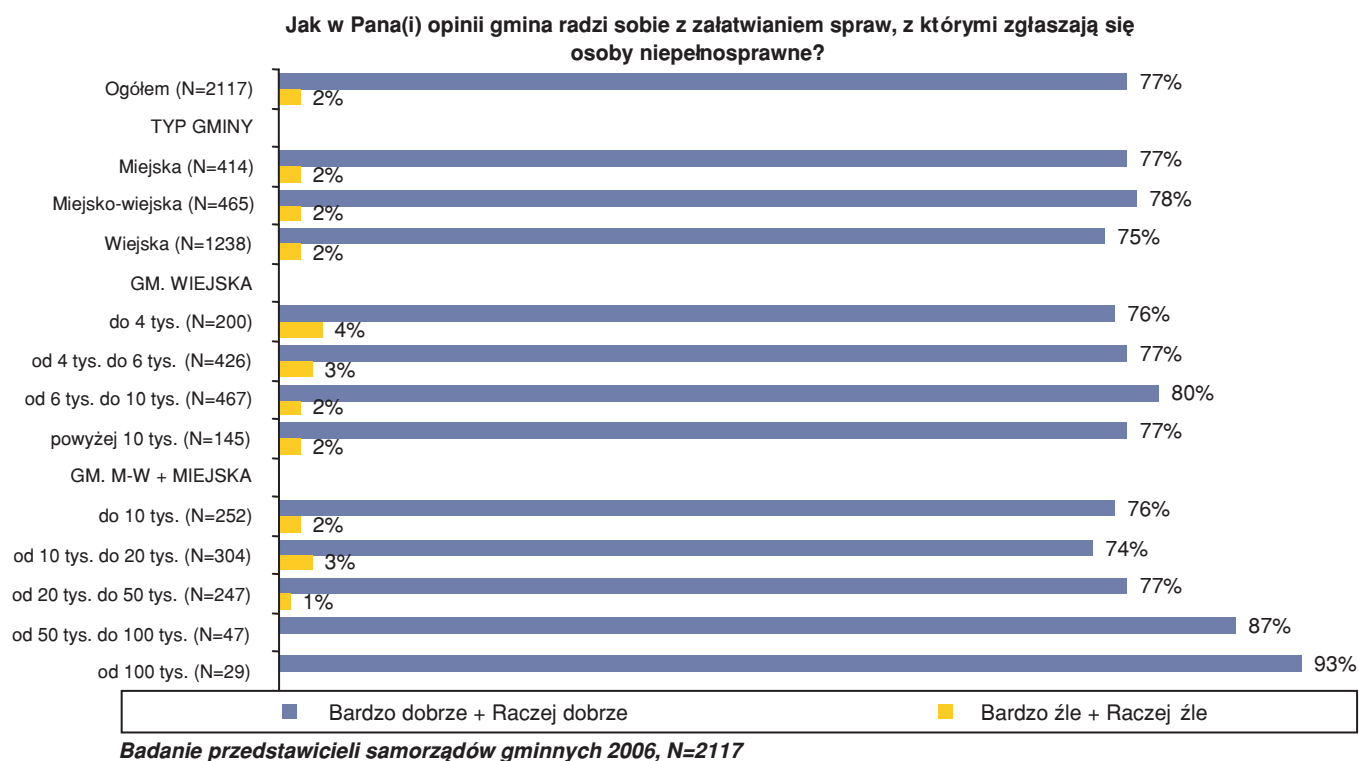
Najbardziej efektywne, w swoim przekonaniu, w załatwianiu spraw, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne są największe gminy miejskie oraz miejsko-wiejskie. Dysponują one największym potencjałem pod tym względem. Udzielanie pomocy niepełnosprawnym ułatwia im liczba pracowników w jednostkach organizacyjnych gminy, którzy zajmują się obsługą niepełnosprawnych. Im większa liczba takich pracowników, tym bardziej pozytywnie oceniane są działania gminy związane z rozwiązywaniem problemów niepełnosprawnych.

W jaki sposób gmina załatwiała sprawę, z którą się Pan(i) do niej zgłosił(a)?
(niezależnie od problemu)



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

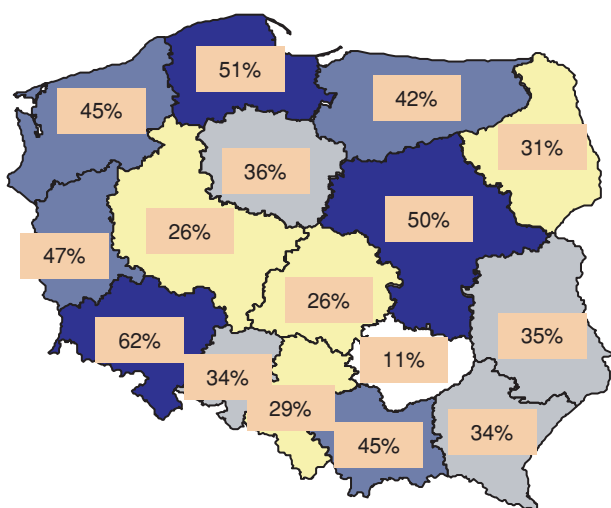
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym



Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Najbardziej zadowolone z jakości swojej pracy są gminy z województwa opolskiego, który to region jednocześnie posiada najwyższy odsetek (77,4%) załatwionych spraw i problemów, z jakimi zgłaszają się niepełnosprawni. Nie znajduje to jednak potwierdzenia w opinii niepełnosprawnych z tego województwa, oceniających działania podjęte przez gminę dosyć negatywnie.

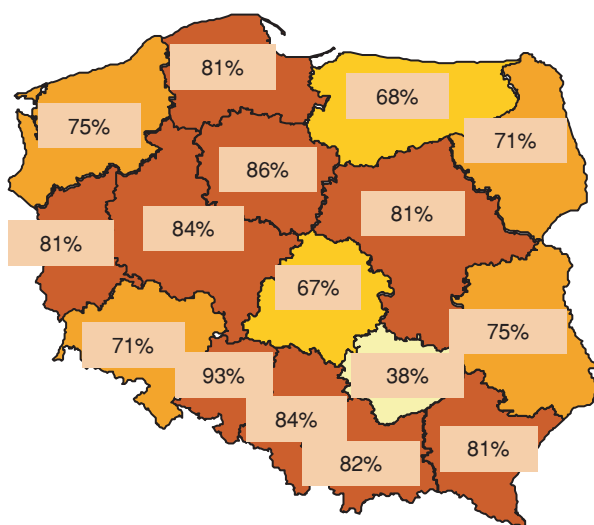
Odsetek niepełnosprawnych deklarujących, iż gmina „załatwiła sprawę”



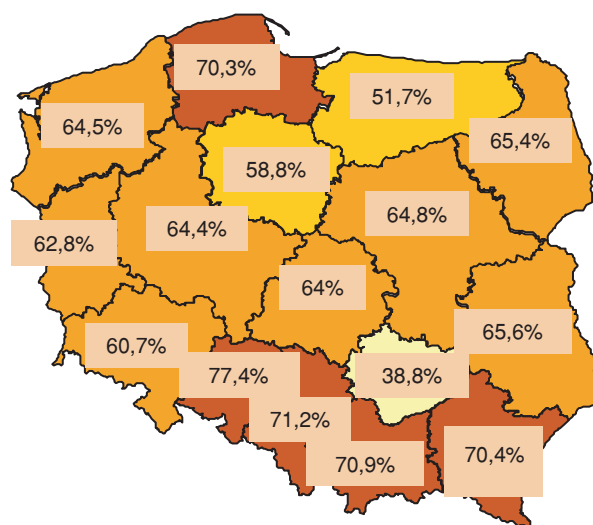
Zdecydowanie najgorzej radzą sobie pod tym względem gminy z regionu świętokrzyskiego, w którym jednocześnie udaje się załatwić najmniej spraw niepełnosprawnych mieszkańców gmin – jedynie 38,8%. Potwierdzają to również wyniki badań wśród niepełnosprawnych. Jednocześnie, o czym mowa w kolejnych rozdziałach, gminy z tego regionu podejmują najmniej działań na rzecz pomocy i poprawy jakości życia niepełnosprawnych w porównaniu do innych województw.

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Odsetek deklarujących, iż gmina „radzi sobie z załatwianiem spraw” osób niepełnosprawnych



Średni odsetek załatwionych spraw i problemów, z jakimi zgłaszają się osoby niepełnosprawne



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

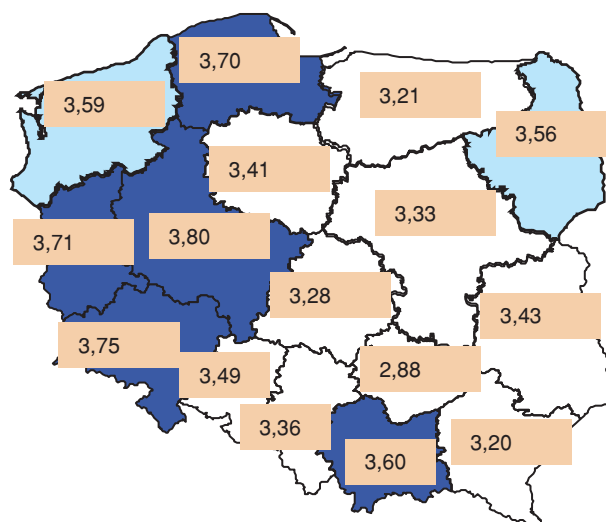
Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Biorąc pod uwagę wszystkie badane aspekty satysfakcji, stworzyliśmy wskaźnik oceny pracy urzędów gminnych.

- Kultura osobista
- Kompetencja i fachowość
- Chęć udzielenia pomocy
- Terminowość załatwiania sprawy
- Sprawność załatwiania sprawy
- Udzielenie pełnej i wyczerpującej informacji
- Zaangażowanie w załatwianiu sprawy
- Troska o klienta

Nie obserwujemy istotnych różnic w poziomie zadowolenia ze względu na typ i wielkość gminy. Widoczne są natomiast pewne zróżnicowania regionalne. Relatywnie większą satysfakcję z funkcjonowania urzędów gminnych wyrażają mieszkańcy województw Polski północno-zachodniej. Najmniej zadowoleni są zaś mieszkańcy Polski centralnej i wschodniej.

WSKAŹNIK OCENY PRACY URZĘDÓW GMINNYCH
ŚREDNIA OCENA W BADANYCH 8 ASPEKTACH



SKALA: (5) Bardzo dobrze, (4) Raczej dobrze, (3) Ani dobrze, ani źle, (2) Raczej źle (1) Bardzo źle

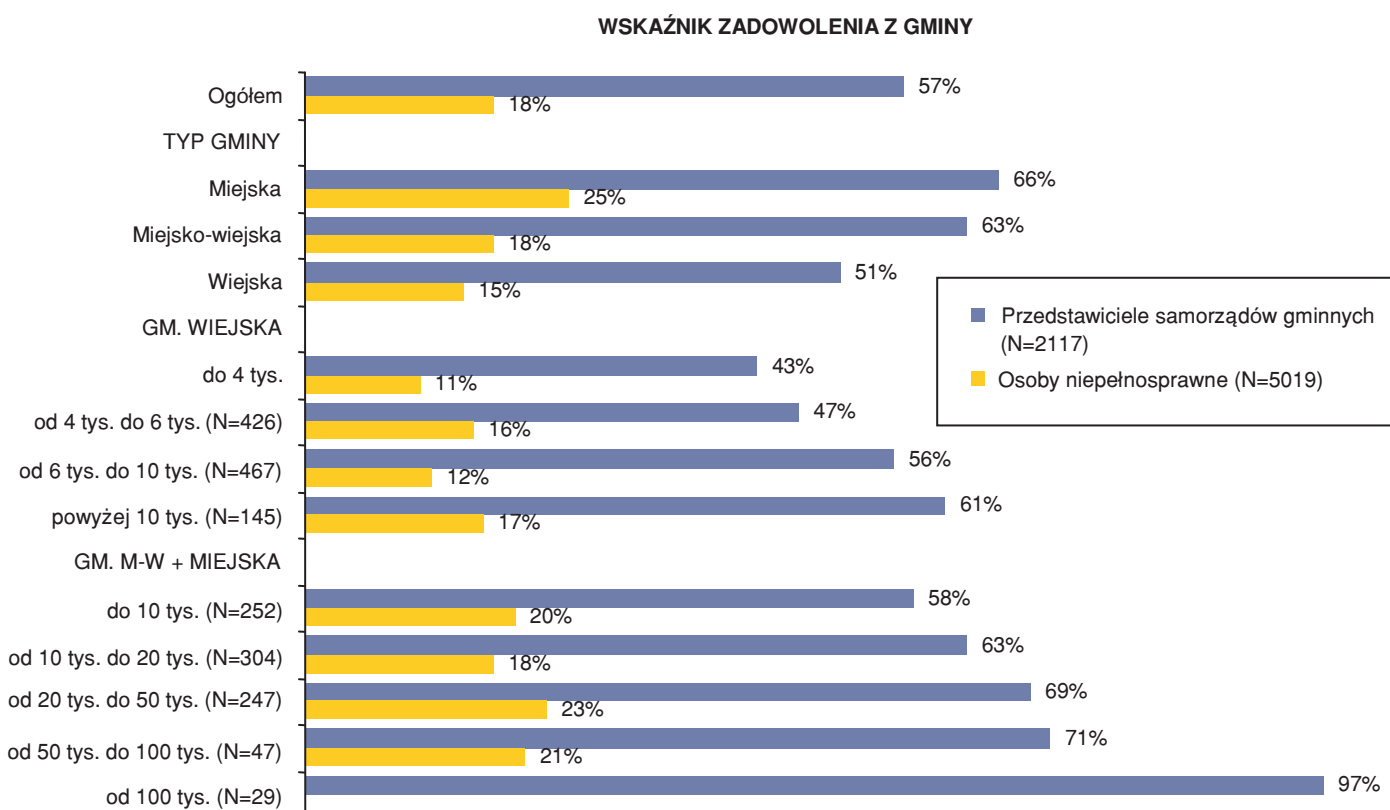
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Podsumowując tę część wyników badań dla osób niepełnosprawnych jak i dla samorządów gminnych stworzyliśmy sumaryczny wskaźnik **ZADOWOLENIA Z GMINY**. W tym pierwszym przypadku pokazuje on, jak osoby niepełnosprawne postrzegają gminę, w drugim zaś, jak gmina postrzega samą siebie. Wskaźnik ten jest średnią arytmetyczną odsetka odpowiedzi pozytywnych w dwóch badanych aspektach.

- Oceny działań władz samorządowych na rzecz osób niepełnosprawnych (gmina robi bardzo dużo + gmina robi dość dużo)
- Oceny z perspektywy czasu działań samorządowych na rzecz osób niepełnosprawnych (gmina robi dużo więcej + robi trochę więcej)

Jak pokazuje poniższy rysunek, zadowolenie gminy z jej działalności na rzecz niepełnosprawnych rośnie proporcjonalnie wraz z jej wielkością i jest większe w gminach miejskich i miejsko-wiejskich, niż w gminach wiejskich. Pozostaje to w zgodzie z ocenami osób niepełnosprawnych, którzy lepiej oceniają gminy miejskie niż gminy wiejskie.

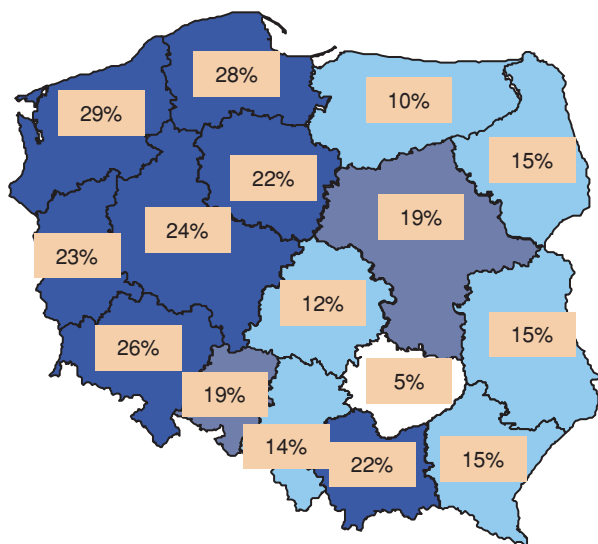


Samorządy gminne jako źródło pomocy osobom niepełnosprawnym

Zadowolenie osób niepełnosprawnych z działalności gmin rozkłada się w sposób systematyczny (poniekąd zgodny z ekonomicznymi podziałami kraju) – dzieli Polskę na dwie części. Relatywnie bardziej zadowolony zachód kraju i bardziej pokrzywdzony wschód. Większość samorządów gminnych, mówiąc o swojej aktywności dobrze wpasowuje się w tę konwencję, choć należy zwrócić uwagę na pewne wyjątki. Niewspółmiernie dobre oceny, w stosunku do opinii samych osób niepełnosprawnych wystawiają sobie gminy z województwa warmińsko-mazurskiego, podkarpackiego oraz śląskiego.

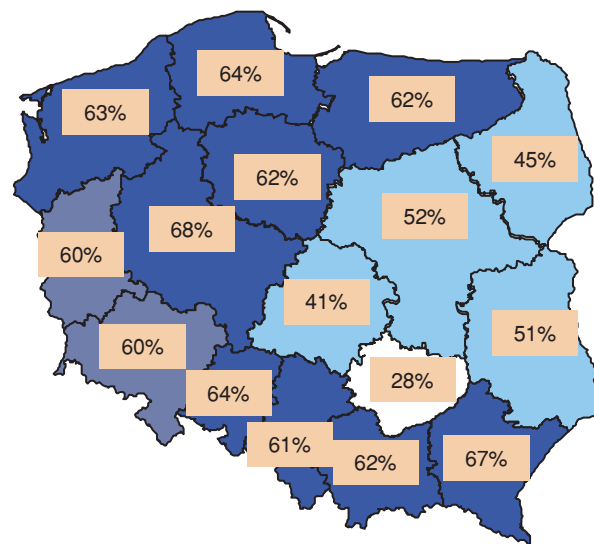
Wskaźnik zadowolenia z gminy

Osoby niepełnosprawne
ŚREDNI WSKAŹNIK: 18%



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Samorządy gminne
ŚREDNI WSKAŹNIK: 57%



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117



6. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych



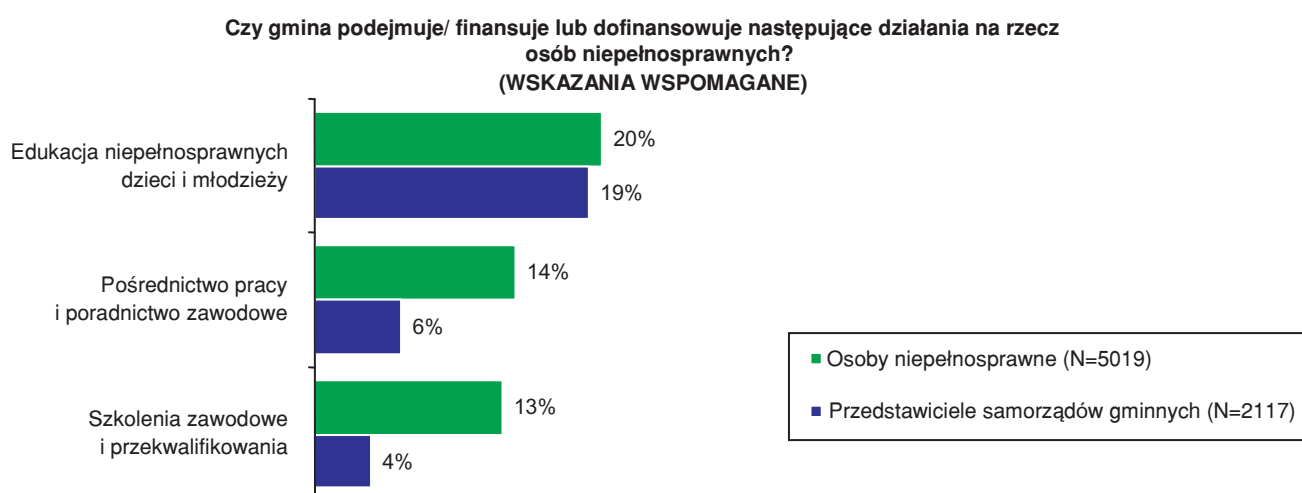


Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Zdecydowana większość samorządów gminnych nie podejmuje żadnych działań na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Co ciekawe, osoby niepełnosprawne są przekonane o dużo większej aktywności gmin w tym zakresie, niż rzeczywistość ma to miejsce.

Niemal co piąta gmina wspiera (finansuje lub dofinansowuje) edukację niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Kwestią otwartą jest jednak, na ile gminy wskazywały tu wyłącznie działania skierowane do osób niepełnosprawnych, a na ile ogólne zadania w zakresie edukacji (np. remont szkoły). Działania związane z pośrednictwem pracy, poradami zawodowymi, szkoleniami i kursami przekwalifikującymi są bardzo rzadkie – podejmuje je tylko co dwudziesta gmina. **Skala problemu jest jednak w ocenie samych gmin dużo większa – blisko co piąta gmina twierdzi, iż zgłaszają się do niej osoby niepełnosprawne w związku z problemami w znalezieniu pracy.**

Jedynie w przypadku wsparcia edukacji dzieci i młodzieży wyobrażenia niepełnosprawnych o działaniach gminy odpowiadają rzeczywistości. Tymczasem w przypadku pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego oraz organizacji szkoleń zawodowych gminy robią 2-3-krotnie mniej, niż myślą ich mieszkańcy. Może to wynikać z braku wiedzy osób niepełnosprawnych o inicjatorach pewnych działań – zwłaszcza w gminach miejskich i miejsko-wiejskich działania gminy i powiatu mogą być ze sobą mylone.



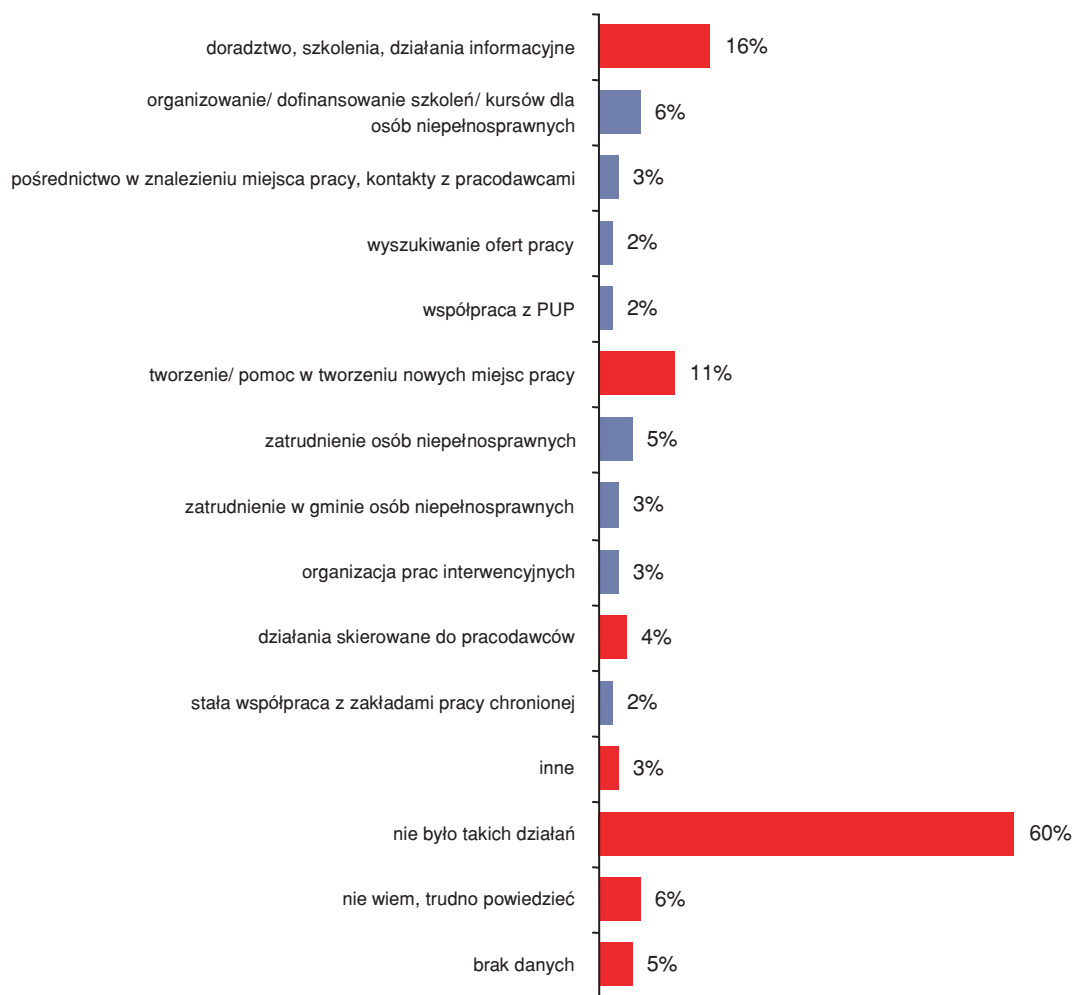
W konsekwencji małej aktywności gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej 68% niepełnosprawnych miało problem ze wskazaniem działań na rzecz zmniejszenia bezrobocia w tej grupie. Co czwarty badany wyraził przekonanie, iż w jego gminie takich działań w ogóle nie było. Również 60% przedstawicieli samorządów gminnych stwierdza, iż nie podejmowało tego typu działań. Ponadto 6% gmin nie umiało wskazać przykładów takich działań, zaś w przypadku 5% nie mamy w tym zakresie żadnych danych – gminy te najprawdopodobniej w znakomitej większości po prostu nie podjęły działań. Mamy zatem do czynienia z dużą zbieżnością ocen osób niepełnosprawnych i danych dostarczonych przez gminy.

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

W rezultacie niskiej aktywności mniej niż 30% gmin może pochwalić się jakimikolwiek działaniami lub inicjatywami na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych.

Najwięcej, bo 16% gmin, podejmuje działania obejmujące doradztwo, szkolenia lub działania informacyjne w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Działania te są jednak bardzo zróżnicowane. 6% gmin wskazuje, iż organizuje lub dofinansowuje szkolenia dla osób niepełnosprawnych. Inne gminy angażują się w pomoc w znalezieniu pracy – pośrednictwo, wyszukiwanie ofert lub współpracę z PUP. Nieco więcej, niż co dziesiąta gmina podejmuje działania w kierunku tworzenia lub pomocy w tworzeniu nowych miejsc pracy – poprzez pomoc w zatrudnieniu osoby niepełnosprawnej lub zatrudnienie osób niepełnosprawnych w gminie, a także organizację prac interwencyjnych.

Przykłady działań lub inicjatyw zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz zmniejszenia bezrobocia niepełnosprawnych - wskazania spontaniczne

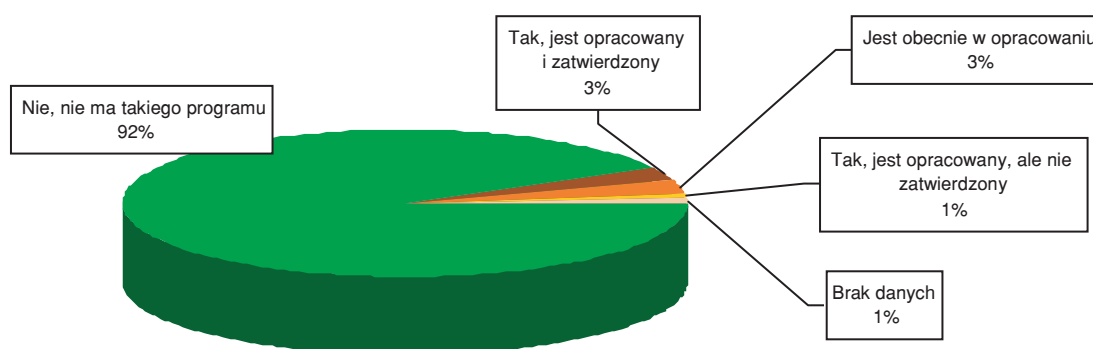


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Jeszcze mniej gmin posiada instytucjonalne ramy w postaci programów lub strategii zmniejszenia bezrobocia wśród niepełnosprawnych. Ogromna większość gmin (92%) nie ma opracowanego tego typu programu. Jedynie w przypadku 3% gmin taki program został opracowany i zatwierdzony, zaś 1% gmin ma już gotowy, choć jeszcze niezatwierdzony program. Kolejne 3% właśnie jest w trakcie opracowywania tego typu programu.

Czy gmina opracowała program walki z bezrobociem wśród osób niepełnosprawnych?



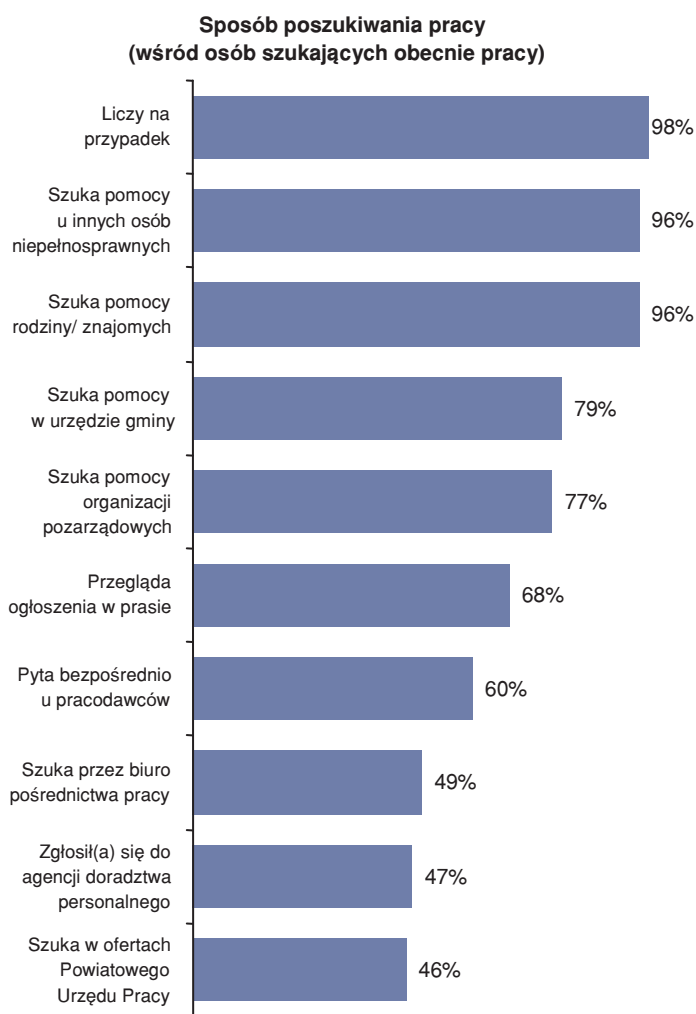
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Ogółem obserwujemy zmniejszenie chęci angażowania się w działania związane z działalnością na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. W stosunku do 2005 roku mniej gmin planuje podejmowanie działań związanych z pośrednictwem pracy, doradztwem, szkoleniami, a także wsparciem edukacji dzieci i młodzieży. Ponadto w planach na następne 12 miesięcy samorządy gminne raczej chcą ograniczyć skalę działań, obejmując nimi mniej osób.

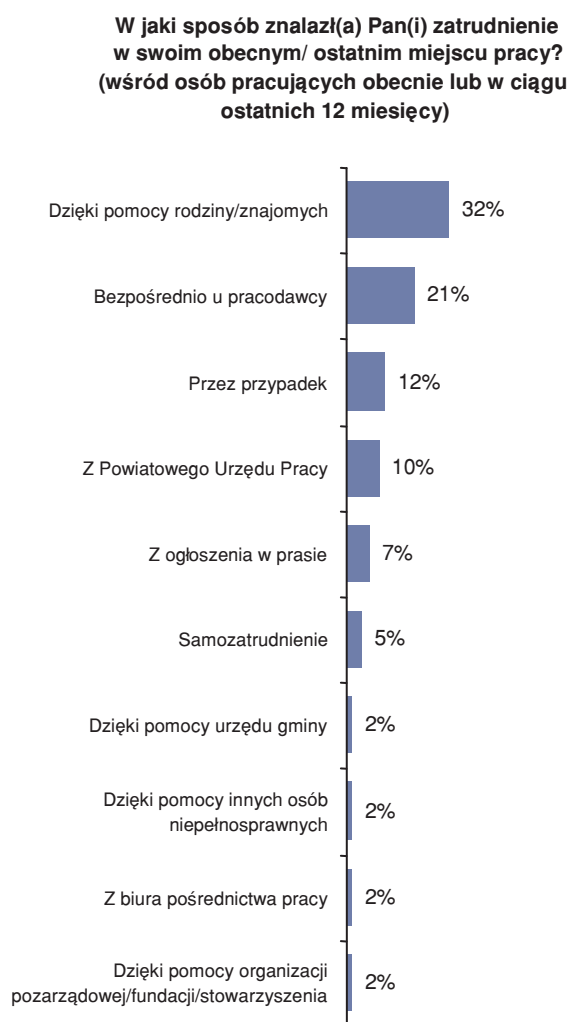


Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Zwróćmy też uwagę, iż gminy niemal wcale nie pomagają niepełnosprawnym w znalezieniu pracy. Mimo iż aż 79% niepełnosprawnych poszukując zatrudnienia zgłasza się do urzędu gminy, jedynie 2% wśród pracujących obecnie osób tą drogą znalazło pracę. Zdecydowanie bardziej efektywna jest w tym względzie pomoc rodziny, samodzielne poszukiwanie u pracodawców, a nawet zwykły przypadek.



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=172



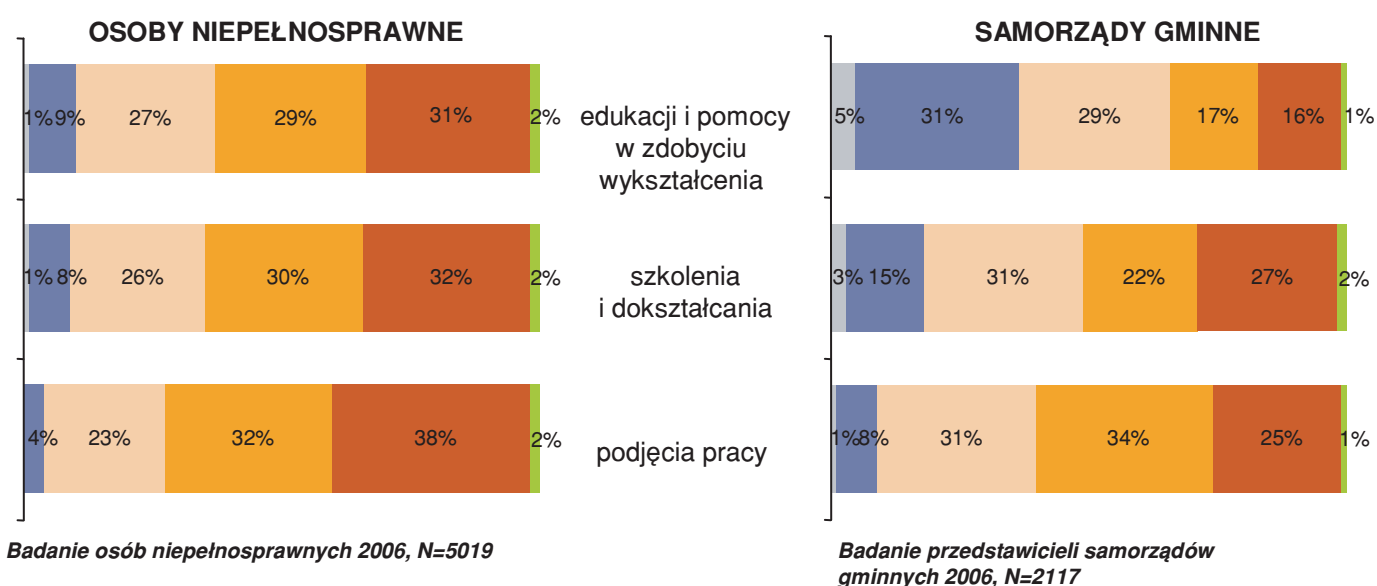
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=1267



Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

W związku z relatywnie małą, w stosunku do oczekiwań, aktywnością samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej **zdecydowana większość niepełnosprawnych i znaczny odsetek samorządów gminnych, negatywnie ocenia działalność gmin na rzecz możliwości podjęcia pracy i podnoszenia kwalifikacji.** Oceny tej nie zmienia również fakt, iż tylko nieliczni mieli możliwość przekonać się o trosce samorządów. 91% badanych twierdzi, iż samorzady gminne nie zwracały się do nich z pomocą w znalezieniu pracy czy oferując możliwość doksztalcenia.

Jak ocenia Pan(i) możliwości, jakie stwarza gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie..?



Czy pracownicy gminy z własnej inicjatywy zwracali się do Pana(i)?



Można hipotetycznie założyć, iż gdyby gminy otrzymały zewnętrzne wsparcie związane z realizacją zadań na rzecz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych, chętniej podejmowałyby tego typu działania. Takie są bowiem oczekiwania ze strony osób niepełnosprawnych, które zgłaszają się do urzędów gmin.



Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

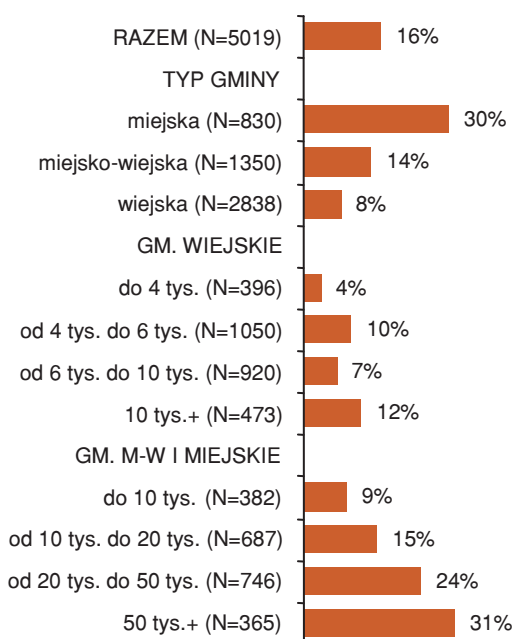
Aktywność gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej wydaje się być mocno związana z typem i wielkością gminy. Podobnie obserwujemy duże zróżnicowanie opinii niepełnosprawnych o działaniach gmin dotyczących aktywizacji zawodowej w zależności od ich miejsca zamieszkania.

Działania w zakresie rehabilitacji zawodowej istotnie częściej podejmują samorzady z największych gmin miejskich. W gminach wiejskich tego typu aktywność należy do rzadkości, zwłaszcza w tych najmniejszych.

Gminy miejskie blisko dwukrotnie częściej, niż wiejskie lub miejsko-wiejskie, posiadają opracowane programy walki z bezrobociem wśród niepełnosprawnych.

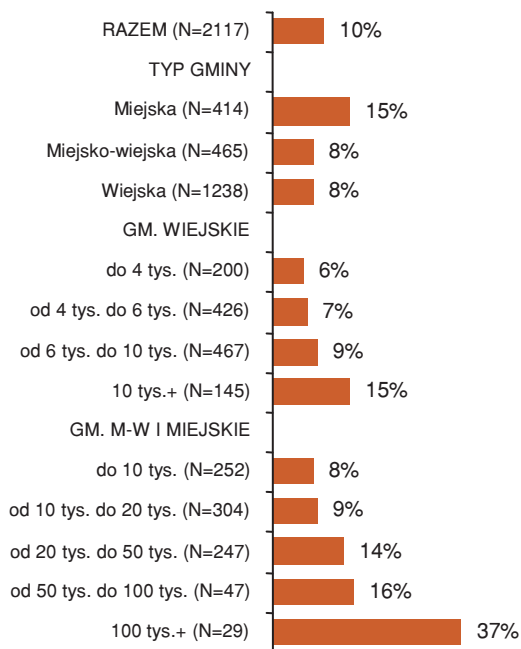
W zgodzie z rzeczywistością aktywnością gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej pozostają opinie osób niepełnosprawnych. Według respondentów **relatywnie najlepiej radzą sobie największe gminy miejskie i duże gminy wiejskie**. Z najgorszą oceną możliwości, jakie stwarza gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie rehabilitacji zawodowej mamy do czynienia w przypadku najmniejszych gmin wiejskich.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCYCH, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCYCH, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117



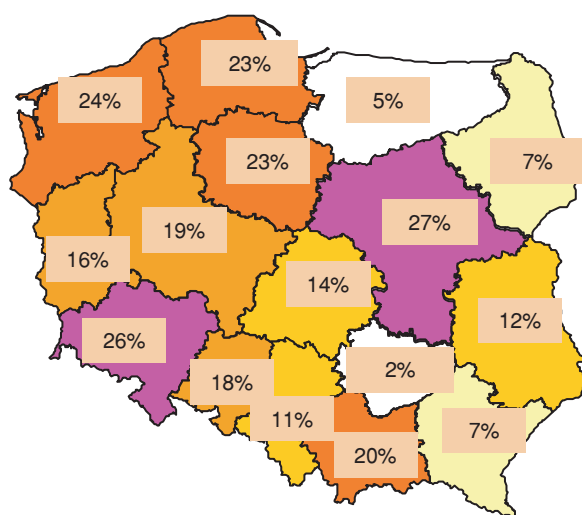


Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Największą aktywność w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych wykazują samorządy z województwa małopolskiego. Na poniższej mapie widać także wyraźnie, iż **północno-wschodnia część kraju, a także część środkowej Polski, pozostają w tyle za Polską zachodnią** (za wyjątkiem województwa lubuskiego) i południową.

Pozytywna ocena aktywności gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej nie zawsze koresponduje z rzeczywistą skalą ich działań. Relatywnie najbardziej zadowoleni z możliwości stwarzanych przez samorządy gminne w zakresie rehabilitacji zawodowej są mieszkańcy województw zachodniopomorskiego, wielkopolskiego, pomorskiego i małopolskiego, w których rzeczywiście aktywność gmin jest duża, ale pozytywne oceny uzyskały też gminy w województwie mazowieckim, gdzie mało gmin podejmuje tego typu działania. Najgorzej działania w zakresie rehabilitacji zawodowej oceniają niepełnosprawni z województwa lubelskiego, łódzkiego, lubuskiego, podlaskiego oraz świętokrzyskiego (gdzie podejmuje się mało działań), choć negatywnie aktywność gmin postrzegają także respondenci z województwa śląskiego, w którym deklarowane działania gmin w tym zakresie należą do najwyższych w kraju.

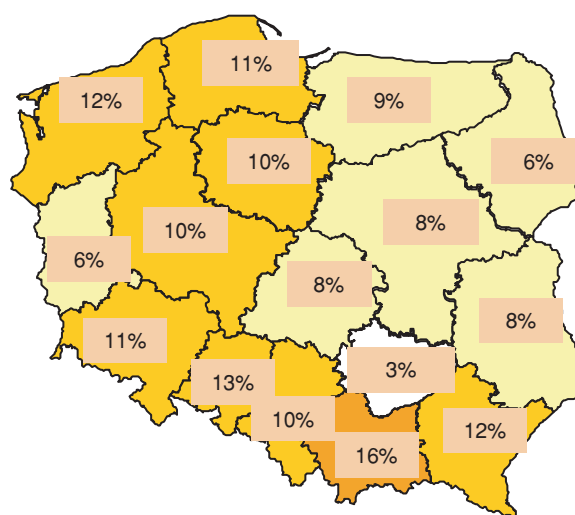
PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCY, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ



ŚREDNIO 16%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCY, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI ZAWODOWEJ



ŚREDNIO 10%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117







7. Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych







Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Aktywność samorządów gminnych w zakresie poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rehabilitacji społecznej jest zdecydowanie wyższa niż w przypadku działań związanych z rehabilitacją zawodową. Działalność ta jest też lepiej identyfikowana przez niepełnosprawnych.

Nadal jednak skala działań jest mniejsza niż oczekiwania ze strony osób niepełnosprawnych. Najwyraźniej gminy obejmują opieką i pomocą jedynie niewielką część tej grupy i nie podejmują inicjatywy w tym zakresie. Stąd też obserwowana przez nas negatywna ocena zainteresowania i zaangażowania samorządów gminnych formułowana przez osoby niepełnosprawne.

Zaangażowanie gmin w działalność na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych nie jest zjawiskiem marginalnym. Wręcz przeciwnie, samorzady gminne bardzo często biorą na siebie część zadań realizowanych przez powiaty.

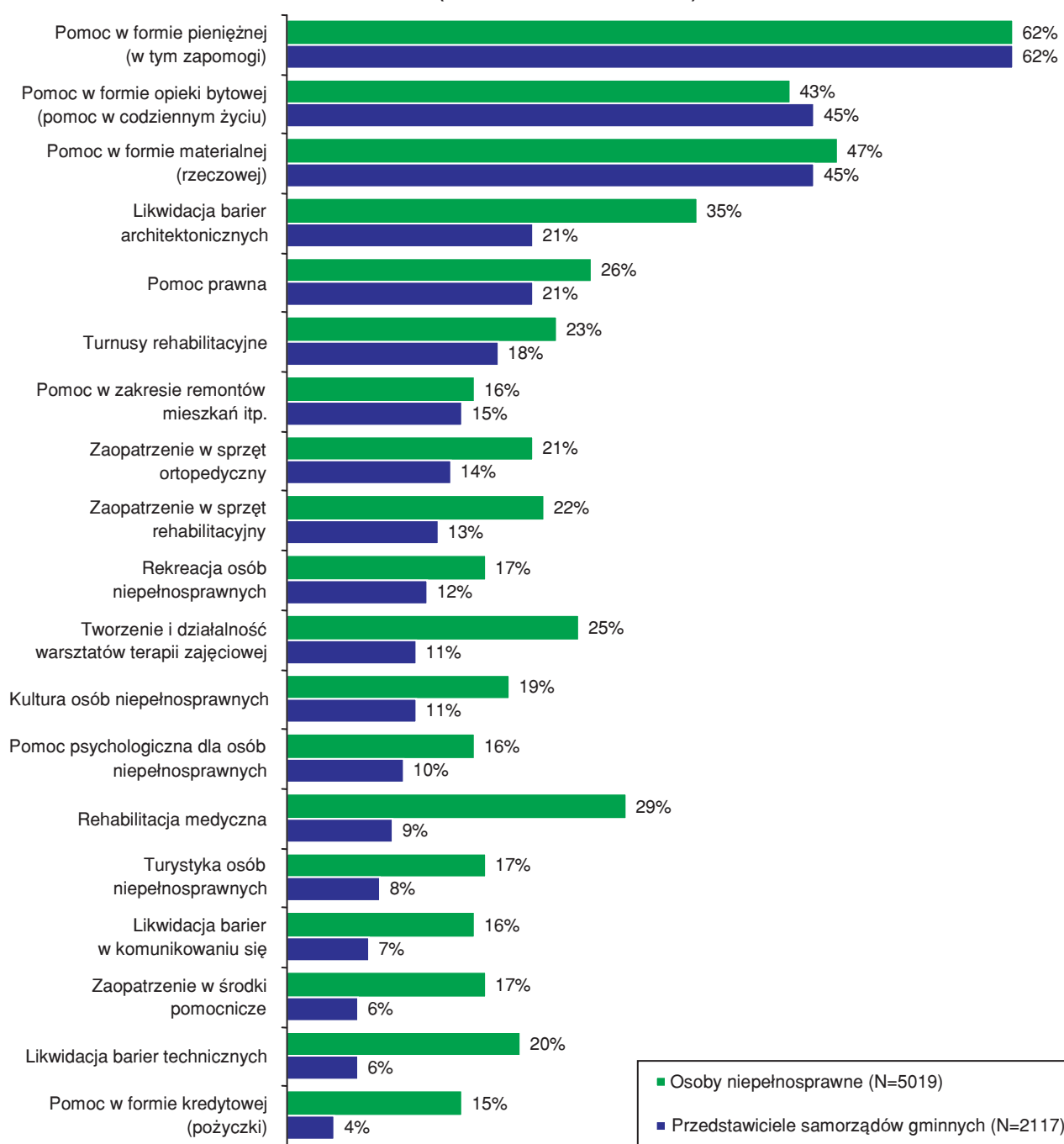
Jednak najczęściej podejmowane przez samorzady gminne działania na rzecz osób niepełnosprawnych to działania najprostsze (a zarazem najbardziej oczekiwane przez niepełnosprawnych) niewymagające zaangażowania specjalnych środków, czasu i kompetencji, takie jak **pomoc finansowa, materialna oraz opieka bytowa**, która nie jest adresowana wyłącznie do niepełnosprawnych. Warto jednak zaznaczyć, iż co piąta gmina finansuje lub dofinansowuje działania związane z **likwidacją barier architektonicznych, a także pomoc prawną**. Do rzadkości nie należy również **pomoc w rehabilitacji medycznej zarówno poprzez zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny i rehabilitacyjny**, jak i organizację turnusów rehabilitacyjnych. Co dziesiąta gmina finansuje również pewne zadania w obszarze kultury i rekreacji osób niepełnosprawnych.

Zwróćmy jednak uwagę, iż **niepełnosprawni uważają, że gminy robią więcej niż w rzeczywistości robią**. Rozbieżności obserwujemy zwłaszcza w przypadku działań dotyczących wyłącznie tej grupy osób – rehabilitacji medycznej, organizacji warsztatów terapii zajęciowej, zaopatrzenia w sprzęt i środki pomocnicze, a także rekreacji, kultury osób niepełnosprawnych, czy pomocy psychologicznej. Niepełnosprawni mogą mylić gminy z innymi podmiotami, które rzeczywiście tego typu działania podejmują. Jednak **silne przekonania o podejmowaniu przez samorzady gminne zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym mogą być wyrazem oczekiwań tych osób wobec gmin**.



Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Czy gmina podejmuje/ finansuje lub dofinansowuje następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych?
(WSKAZANIA WSPOMAGANE)



Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Należy zwrócić uwagę, iż **zasadnicza, największa część pomocy udzielanej przez gminy osobom niepełnosprawnym, czyli podstawowe wsparcie pieniężne, materialne i bytowe, nie jest adresowana specyficznie do nich.** Pod względem obsługi petenta i źródła finansowania **pomoc ta powinna być traktowana jako społeczna lub socjalna** (która wchodzi w zakres zadań gminy). Tym samym, choć de facto osoby niepełnosprawne kwalifikują się do udzielenia im tego typu pomocy, odbywa się to kosztem innych osób – niekoniecznie niepełnosprawnych, które w podobnej sytuacji bytowej lub materialnej również uzyskałyby wsparcie. Warto dodać, iż na te najbardziej powszechne, podstawowe działania, z których jednocześnie korzysta najwięcej osób, przeznaczanych jest najwięcej pieniędzy.

Tabela 1. Liczba osób niepełnosprawnych objętych działaniami w zakresie rehabilitacji społecznej oraz kwota dofinansowania poszczególnych działań przez gminę w 2005 roku

	Liczba gmin, w których działanie było finansowane lub dofinansowane	Średnia liczba osób niepełnosprawnych objętych tym działaniem	Średnia kwota dofinansowania (w zł)
Pomoc w formie pieniężnej (w tym zapomogi)	1320	152	221 143 zł
Pomoc w formie opieki bytowej (pomoc w codziennym życiu)	952	40	252 210 zł
Pomoc w formie materialnej (rzeczowej)	947	102	89 686 zł
Likwidacja barier architektonicznych	454	196	96 778 zł
Pomoc prawna	445	53	13 831 zł
Turnusy rehabilitacyjne	371	122	91 307 zł
Pomoc w zakresie remontów mieszkań itp.	314	8	86 654 zł
Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny (wózki, kule, protezy, itp.)	303	66	84 538 zł
Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	273	34	89 693 zł
Rekreacja osób niepełnosprawnych	258	221	15 259 zł
Tworzenie i działalność warsztatów terapii zajęciowej	237	37	276 436 zł
Kultura osób niepełnosprawnych	224	209	18 927 zł
Pomoc psychologiczna dla osób niepełnosprawnych	221	108	26 442 zł
Rehabilitacja medyczna	199	83	37 924 zł
Turystyka osób niepełnosprawnych	159	116	15 663 zł
Likwidacja barier w komunikowaniu się	157	98	72 127 zł
Zaopatrzenie w środki pomocnicze	136	102	62 610 zł
Likwidacja barier technicznych	120	188	34 255 zł
Pomoc w formie kredytowej (pożyczki)	76	41	519 610 zł

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Można podejrzewać, że gdyby samorzady gminne otrzymały dodatkowe środki finansowe i wsparcie w realizacji zadań w zakresie rehabilitacji społecznej, poprawiłaby się nie tylko pomoc osobom niepełnosprawnym, ale także pozostałym mieszkańcom gminy w trudnej sytuacji materialnej lub bytowej. **Część środków, które obecnie gminy przeznaczają na pomoc niepełnosprawnym – nie tylko na zapomogi, ale też na dofinansowanie leczenia czy sprzętu – mogłaby bowiem być przeznaczona dla innych osób. Natomiast gminy mogłyby w większym zakresie dotrzeć do osób niepełnosprawnych z pomocą adresowaną specyficznie do tej grupy.**



Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Także same gminy nie uważają pomocy finansowej, materialnej i bytowej za pomoc specyficznie przeznaczoną dla osób niepełnosprawnych (co nie przeszkadza im chwalić się, iż osoby niepełnosprawne tego typu pomoc od nich otrzymują). Świadczą o tym spontaniczne odpowiedzi, jakich gminy udzielały na pytanie o działania lub inicjatywy podjęte w 2005 lub 2006 roku na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych. Poza pomocą finansową większość spośród wymienianych inicjatyw jest skierowana wyłącznie do osób niepełnosprawnych, a nie ogólnie do osób w złej sytuacji życiowej.

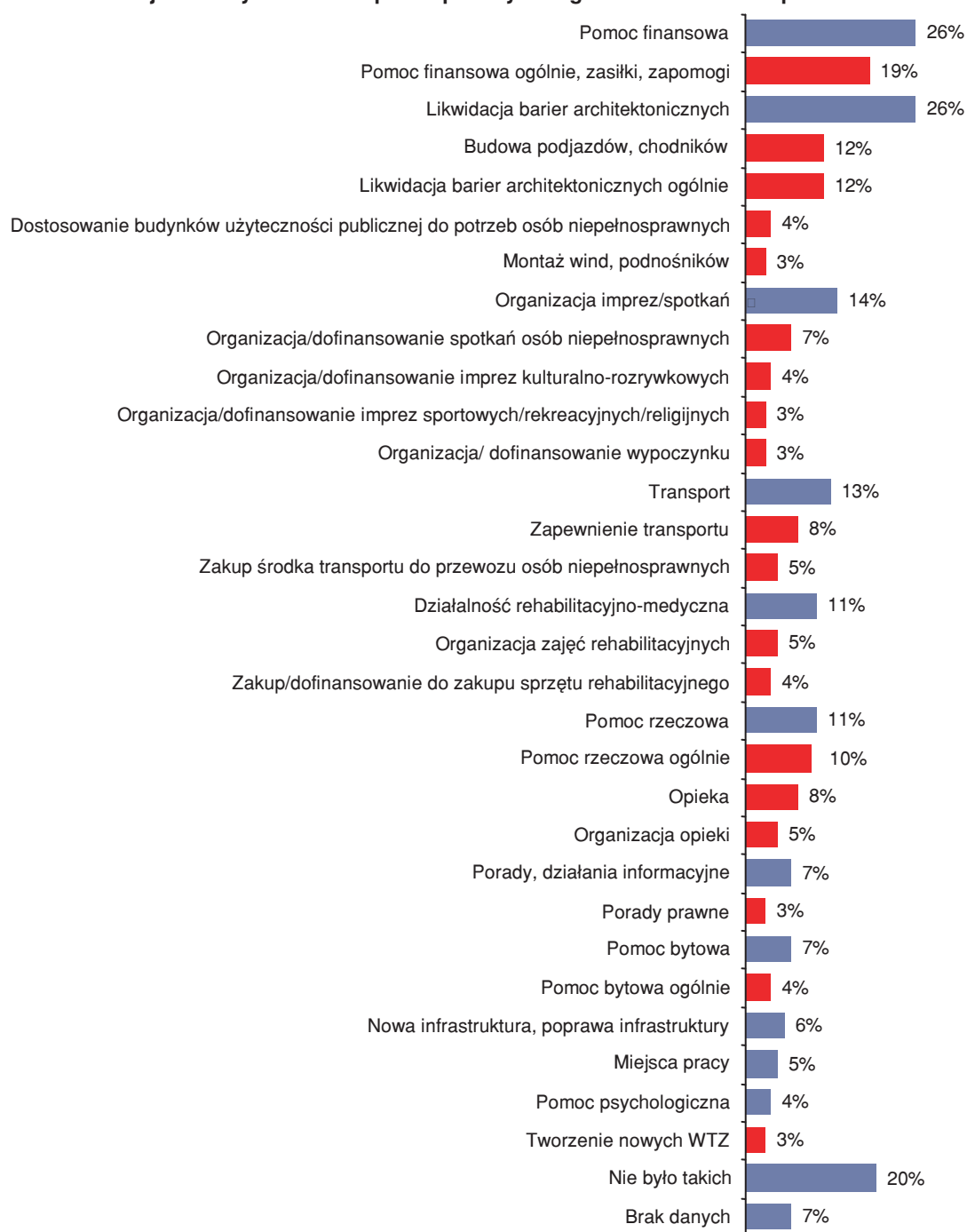
Mówiąc o godnych polecenia praktykach i działaniach podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych gminy chwalą się (poza udzielaniem pomocy finansowej w różnych formach) **likwidacją barier architektonicznych**. Zwracano również uwagę **na pomoc w zakresie organizacji transportu oraz udział gmin w różnego typu imprezach dla osób niepełnosprawnych**. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, iż część gmin we własnym zakresie angażuje się w pomoc w kwestii **rehabilitacji zdrowotnej**, a także prowadzi doradztwo dla osób niepełnosprawnych.

Najbardziej zauważalne przez niepełnosprawnych działania (choć dostrzegane w dużo mniejszym zakresie w stosunku do tego, co deklarują gminy) na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych, to likwidacja barier architektonicznych, pomoc finansowa, pomoc psychologiczna oraz rehabilitacja i działania w zakresie transportu. Abstrahując od skali, mamy tutaj do czynienia ze zbieżnością ocen.



Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Przykłady działań i inicjatyw zrealizowanych w 2005 lub 2006 roku na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie - wskazania spontaniczne samorządów



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Proszę podać przykłady działań, czy inicjatyw zrealizowanych w Pana(i) gminie
na rzecz pomocy i poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych
wskazania spontaniczne niepełnosprawnych



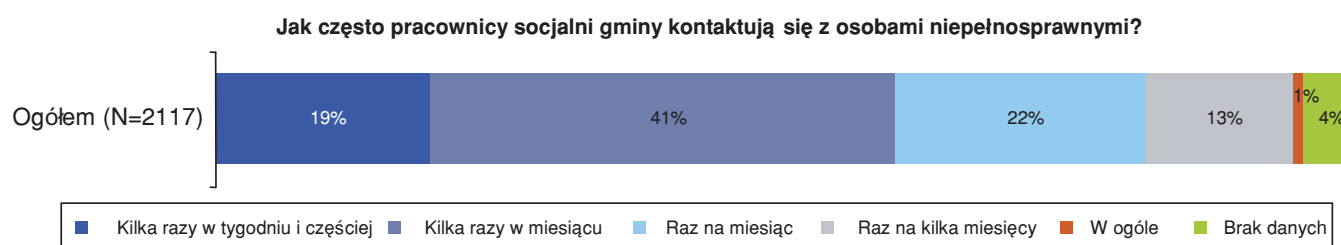
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

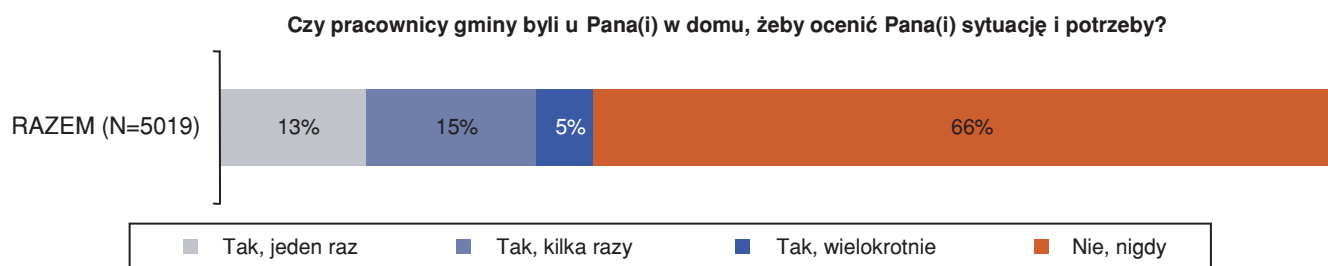
Obserwujemy rozbieżność pomiędzy deklaracjami gmin i osób niepełnosprawnych w kwestii kontaktu z urzędnikami gminy. **Wedle wskazań większości gmin (82%) pracownicy socjalni kontaktują się z osobami niepełnosprawnymi przynajmniej raz w miesiącu.** W co piątej gminie taki kontakt następuje nawet kilka razy w tygodniu. Sytuacja, w której pracownicy socjalni w ogóle nie kontaktują się z niepełnosprawnymi jest, zgodnie z deklaracjami przedstawicieli samorządów gminnych, bardzo rzadka.

Tymczasem zdecydowana większość niepełnosprawnych stwierdza, iż nie doświadczyła zainteresowania gminy w zakresie pomocy bytowej, materialnej czy finansowej. Prawie dwie trzecie niepełnosprawnych (66%) twierdzi, iż urzędnicy gminy nie interesowali się ich indywidualną sytuacją i ich potrzebami. Wśród osób o znacznym stopniu niepełnosprawności odsetek ten wynosi aż 60%. Osoby niepełnosprawne ruchowo i wzrokowo – czyli te, którym najtrudniej jest się poruszać, narzekają na większy, niż przeciętnie brak zainteresowania – aż 68% twierdzi, iż pracownicy gminy nigdy ich nie odwiedzili. Ponad 80% niepełnosprawnych wskazało, iż pracownicy gminy z własnej inicjatywy nigdy nie zwracali się do nich z ofertą pomocy bytowej czy materialnej, a nawet z pytaniem o jakość życia i potrzeby.

Pokazuje to, iż **w rzeczywistości główny wysiłek w uzyskaniu pomocy leży po stronie niepełnosprawnego.** Tylko nieliczne gminy samodzielnie podejmują inicjatywę w tym zakresie, a większość czeka, aż osoba potrzebująca pomocy sama się do nich zwróci – w przypadku części osób niepełnosprawnych, zwłaszcza o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności jest to bardzo utrudnione. Można w związku z tym podejrzewać, iż działaniami gmin objęta jest jedynie mała część spośród grupy osób niepełnosprawnych, czego nie oddają trafnie pytania, w których pytaliśmy o sam fakt pomocy, a nie o jej skalę.



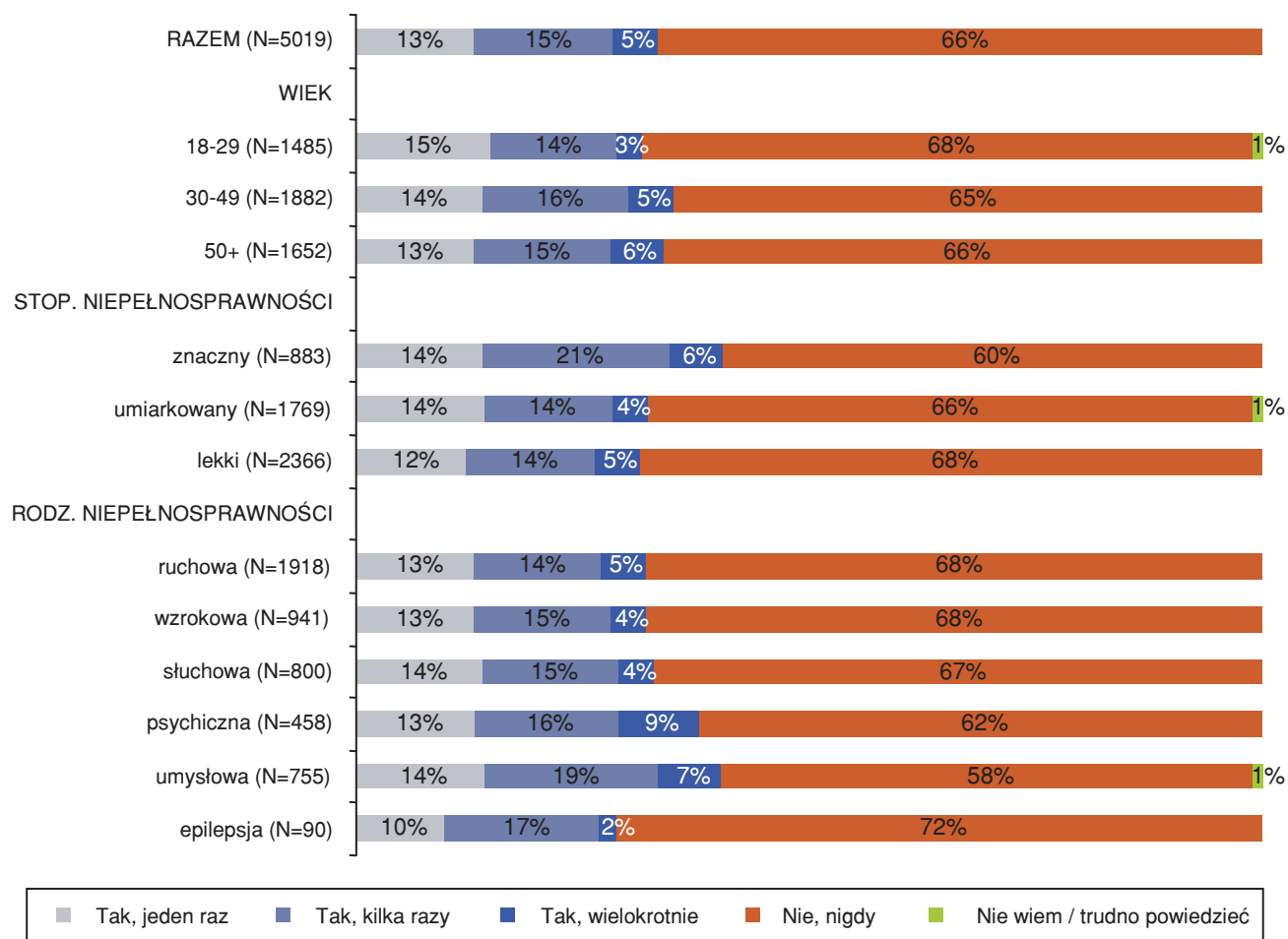
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

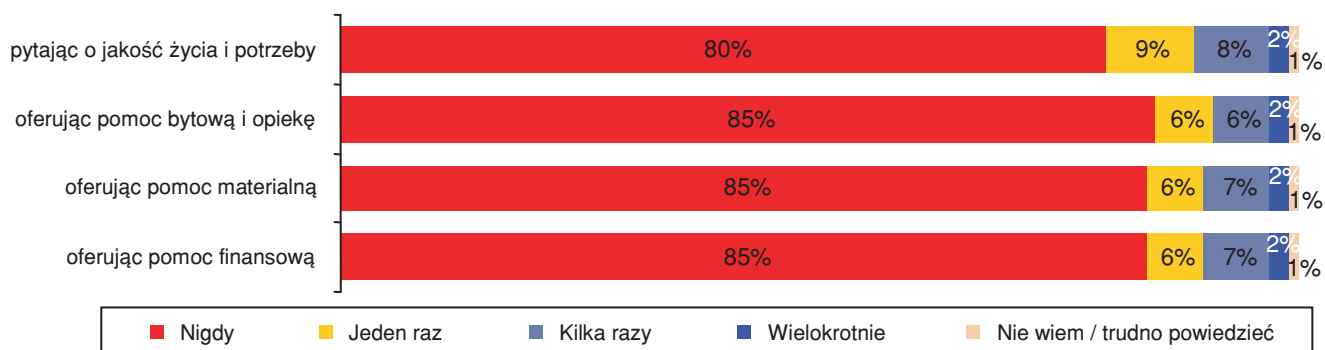
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Czy pracownicy gminy byli u Pana(i) w domu, żeby ocenić Pana(i) sytuację i potrzeby?



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Czy pracownicy gminy z własnej inicjatywy zwracali się do Pana(i)?



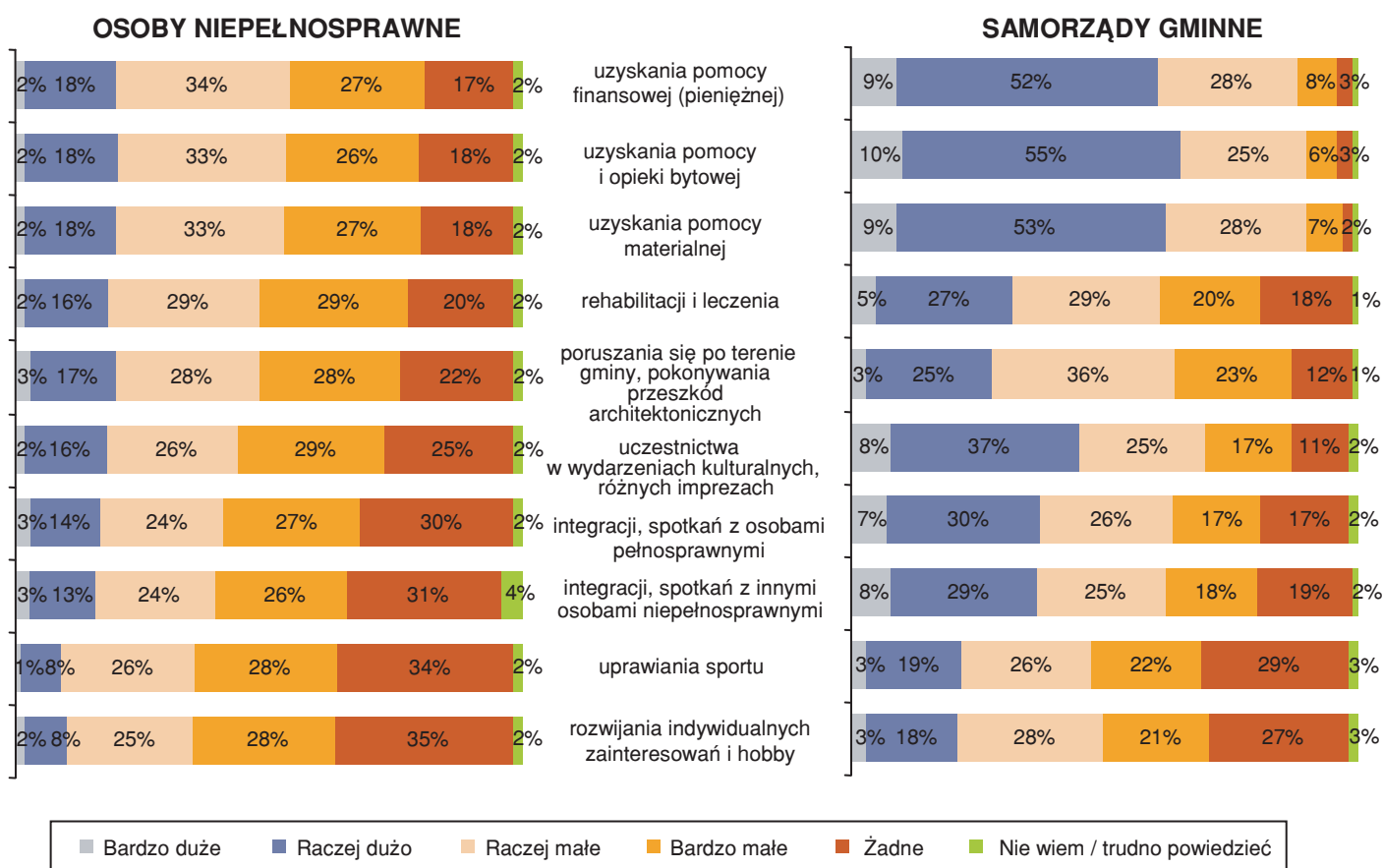
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Mając na uwadze swoje doświadczenia w zakresie rehabilitacji społecznej osoby niepełnosprawne negatywnie (nieco lepiej jednak niż w przypadku rehabilitacji zawodowej) oceniają działalność gmin w tej kwestii. Same gminy wykazują zaś dużo większy optymizm.

Relatywnie najlepiej oceniono działalność gmin na rzecz zaspokajania najbardziej podstawowych potrzeb (pomoc finansowa, materialna, bytowa) – a zatem wsparcia, które nie jest dedykowane wyłącznie osobom niepełnosprawnym. Największe braki w ofercie gminnej pomocy dotyczą, w opinii niepełnosprawnych, działań w zakresie kultury, rekreacji i sportu. Zauważmy jednak, iż pozytywną ocenę w zakresie wszystkich działań wystawia gminom co najwyżej 20% niepełnosprawnych. Zdecydowana większość prezentuje opinie negatywne, zaś od 17 do 35% stwierdza, iż gminy nie zapewniają żadnego wsparcia w tym zakresie.

Jak ocenia Pan(i) możliwości, jakie stwarza gmina osobom niepełnosprawnym w zakresie..?



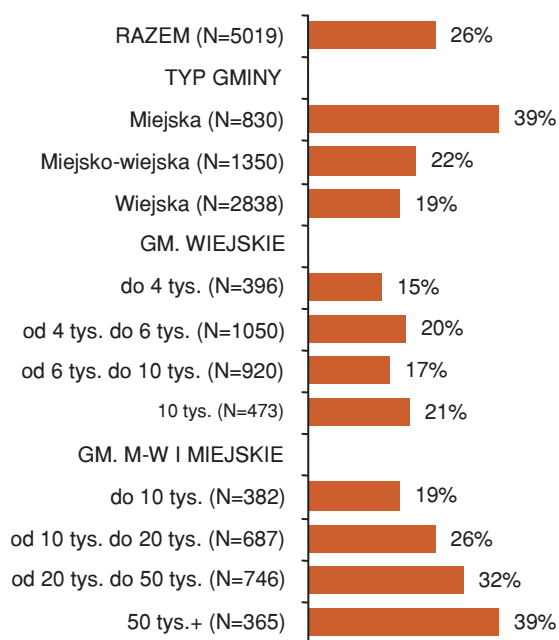
Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

Zakres działalności podejmowanej przez gminy na rzecz niepełnosprawnych w dużym stopniu wiąże się z typem i wielkością gminy. Obserwujemy ogromne dysproporcje w aktywności gmin miejskich i wiejskich.

Sytuacja osób niepełnosprawnych pod względem rehabilitacji społecznej jest zdecydowanie gorsza w przypadku gmin wiejskich. Zasadniczo zdecydowanie rzadziej podejmują one różnego typu działania na rzecz osób niepełnosprawnych. Dotyczy to przede wszystkim działań mniej powszechnych – a zatem wymagających większych środków i zaangażowania. Jedynie w przypadku pomocy w formie finansowej oraz pomocy w formie materialnej możemy mówić o podobnym poziomie aktywności gmin wiejskich i miejskich.

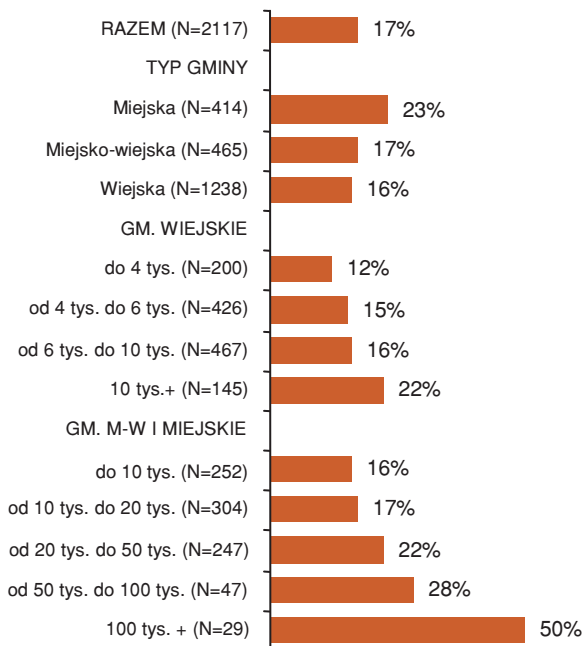
Ponadto w każdym z badanych obszarów, które niepełnosprawni mieli ocenić pod względem możliwości jakie stwarza gmina, mieszkańcy gmin wiejskich wystawili gorsze oceny władzom samorządów gminnych niż mieszkańcy gmin miejskich. Mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich wyrazili opinie zbliżone do mieszkańców wsi, choć nieco bardziej pozytywne.

PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCY, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCY, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Ocena działań samorządów gminnych w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych

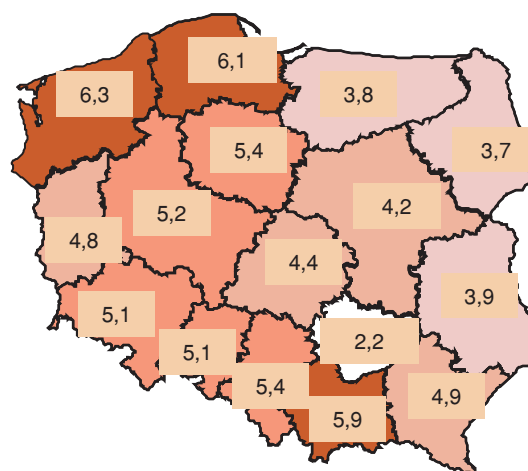
Wyraźnie zaznacza się podział terytorialny na Polskę zachodnią i wschodnią pod względem aktywności gmin. W województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim i lubelskim mniej gmin podejmuje jakiegokolwiek działania w zakresie rehabilitacji społecznej, a te, które je podejmują, realizują przeciętnie mniej zadań, niż w innych województwach.

Białą plamą na mapie aktywności gmin jest też województwo świętokrzyskie, w którym mamy do czynienia z niemal całkowitym brakiem działań w zakresie rehabilitacji społecznej.

W zgodzie z powyższą obserwacją pozostają oceny wystawiane przez niepełnosprawnych gminom na podstawie możliwości, jakie jednostki te stwarzają w zakresie rehabilitacji społecznej – gminy z województwa świętokrzyskiego otrzymały przeciętnie najgorsze oceny spośród wszystkich województw. Na liście najgorzej ocenianych znalazły się też województwa warmińsko-mazurskie, śląskie, podlaskie, łódzkie, lubelskie i lubuskie.

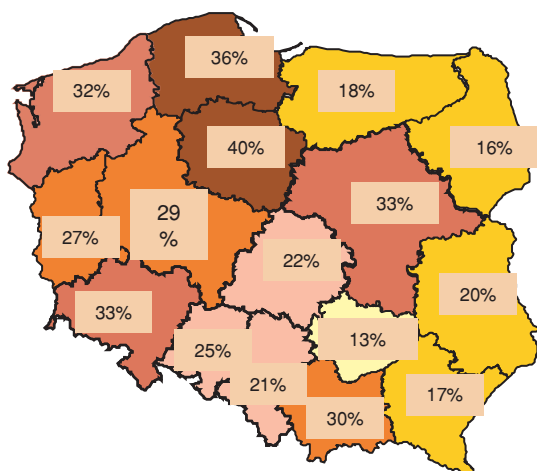
Najlepiej oceniono działalność gmin w województwach wielkopolskim, pomorskim, małopolskim, mazowieckim, dolnośląskim oraz zachodniopomorskim.

ŚREDNIA LICZBA PODEJMOWANYCH PRZEZ GMINĘ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

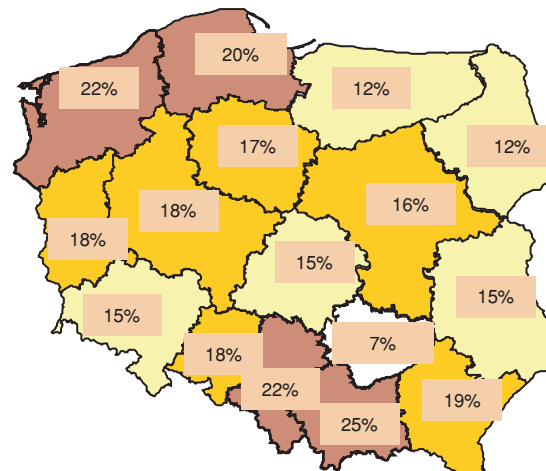
PRZECIĘTNY ODSETEK NIEPEŁNOSPRAWNYCH WSKAZUJĄCY, IŻ GMINA PODEJMOWAŁA DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ



ŚREDNIO 26%

Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

PRZECIĘTNY ODSETEK GMIN WSKAZUJĄCY, IŻ PODEJMOWAŁY DZIAŁANIA W ZAKRESIE REHABILITACJI SPOŁECZNEJ



ŚREDNIO 17%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117





8. Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym







Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Z badań wyłania się wyraźny obraz wysokich oczekiwań niepełnosprawnych wobec samorządów gminnych. Gminy są instytucjami, w których niepełnosprawni poszukują pomocy w pierwszej kolejności, także dlatego, że znajdują się one najbliżej. Pojawia się zatem pytanie, na ile gminy są przygotowane do tego, by świadczyć taką pomoc. **Niestety, wyniki badań wskazują, iż samorządy gminne nie dysponują obecnie odpowiednim potencjałem, przygotowaniem i zapleczem do efektywnego wspierania osób niepełnosprawnych.** Sama organizacja pomocy osobom niepełnosprawnym w gminach przypomina niekiedy „konstrukcję w procesie” – zarówno pod względem kadrowym, jak i finansowym. Brak jest ram instytucjonalnych dla tej pomocy, rzadko bywają one wypracowane.

- Samorządy gminne w większości nie są dobrze przygotowane do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym.
- W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych.
- Samorządy gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych.
- Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Brak jest w większości gmin planowania zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji. W części gmin środki te w ogóle nie są uwzględniane, ale wygospodarowywane na bieżąco.
- Samorządy gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w ponad połowie z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.

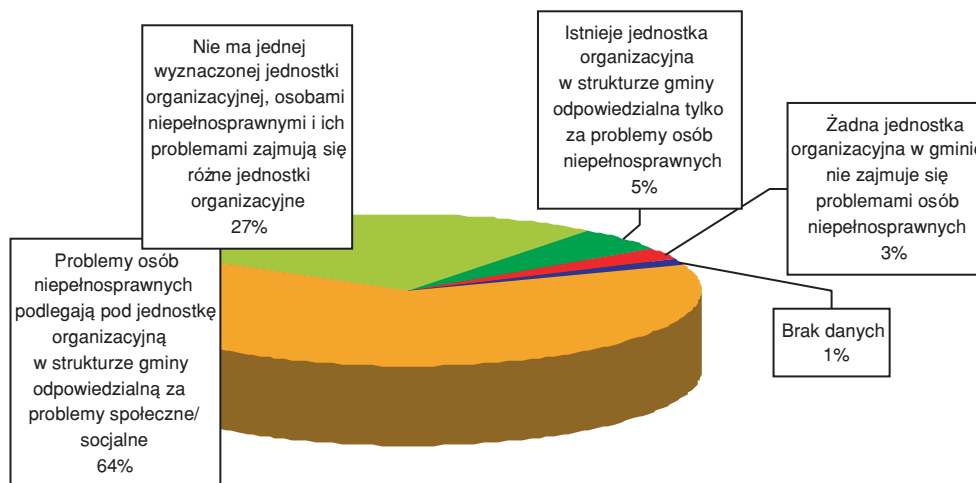


Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

➤ W gminach brakuje wyspecjalizowanych jednostek, w których byłaby lokowana obsługa osób niepełnosprawnych.

Do zadań tych najczęściej wyznaczane są jednostki odpowiedzialne za pomoc socjalną (64%). W nieco ponad co czwartej gminie (27%) osobami niepełnosprawnymi zajmują się pracownicy różnych komórek organizacyjnych. Jedynie 5% gmin ma wyznaczone jednostki odpowiedzialne tylko za pomoc osobom niepełnosprawnym. Takie rozdrobienie kompetencji zapewne utrudnia udzielanie kompleksowej pomocy osobom niepełnosprawnym i w pewnym sensie spycha ich problemy na dalszy plan.

Gdzie w administracji gminnej lokowana jest obsługa osób niepełnosprawnych?

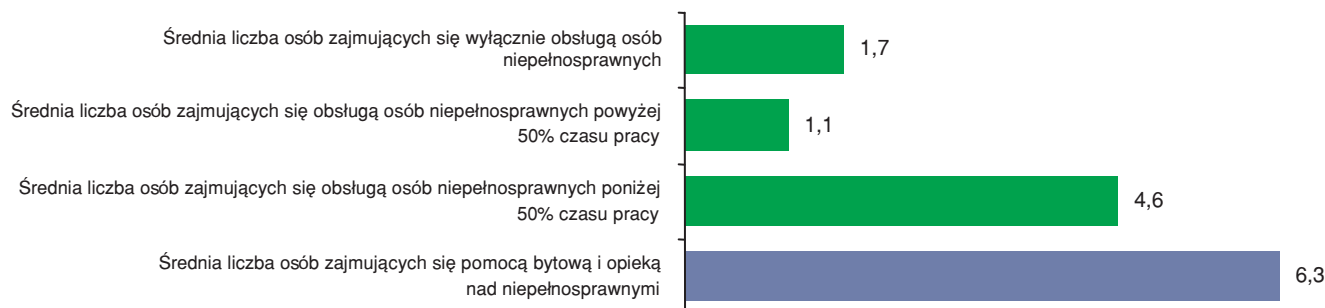


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

➤ Samorządy gminne dysponują małą liczbą etatów przeznaczonych wyłącznie do obsługi osób niepełnosprawnych.

Gminy średnio wyznaczają prawie dwóch (1,7) pełnoetatowych pracowników do obsługi osób niepełnosprawnych. Większość pracowników urzędu gminy zajmuje się jednak problemami niepełnosprawnych „dorywczo”, poświęcając im mniej, niż 50% swojego czasu pracy.

Liczba pracowników w jednostkach organizacyjnych gminy zajmujących się obsługą zadań dotyczących niepełnosprawnych - ŚREDNIE

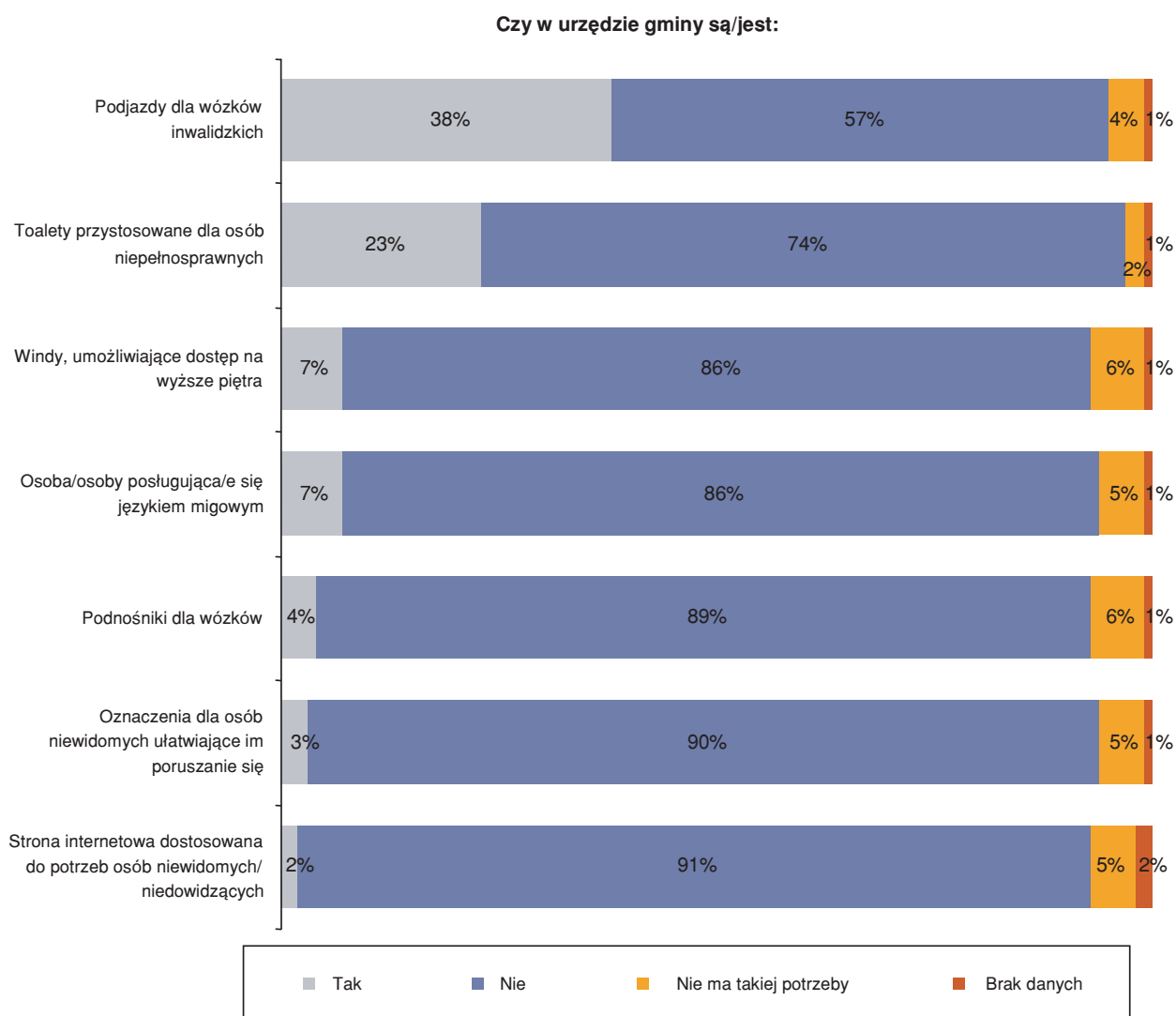


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

- ➔ Urzędy gmin w ogromnej większości nie są dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zdecydowana większość urzędów nie posiada usprawnień, które byłyby pomocne niepełnosprawnym petentom. 38% gmin posiada podjazdy dla wózków inwalidzkich. W nieco mniej, niż co czwartej gminie niepełnosprawni mogą korzystać ze specjalnie przystosowanych toalet. Ale już do rzadkości należą windy, podnośniki dla wózków, czy osoby posługujące się językiem migowym. Natomiast oznaczenia dla niewidomych i dostosowane do ich potrzeb strony internetowe w zasadzie są niemal nieobecne. W przypadku każdego z badanych udogodnień jedynie 5-6% gmin zgłasza, iż nie ma potrzeby wprowadzać pomocnych rozwiązań.



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

- ➔ Brak jest w większości gmin szczegółowego planowania wydatków czy zadań dotyczących osób niepełnosprawnych, w szczególności programów przeciwdziałania bezrobociu wśród osób niepełnosprawnych oraz programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Blisko połowa gmin w ogóle nie planuje wydatków na rzecz osób niepełnosprawnych w swoim budżecie, ale środki te wygospodarowuje na bieżąco. 28% gmin częściowo planuje tego typu wydatki. Tylko niemal co czwarta gmina w Polsce (23%) budżetuje pełną kwotę planowanych wydatków.



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Jak wspomniano w rozdziale poświęconym aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych zdecydowana większość gmin nie posiada opracowanego gminnego programu walki z bezrobociem wśród tej grupy osób, zaś jedynie co piąta ma opracowany (lub jest w trakcie opracowywania) gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

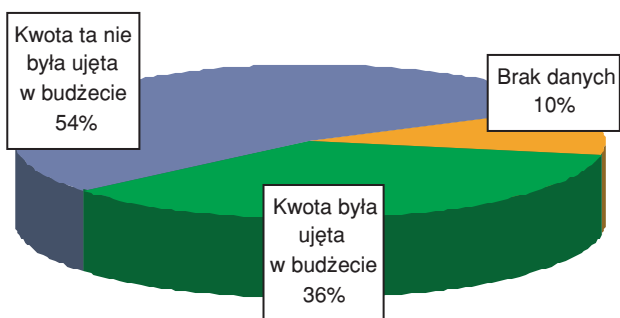
Brak tego typu programów zapewne w znacznym stopniu utrudnia podejmowanie dobrze zaplanowanych i efektywnie realizowanych działań na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

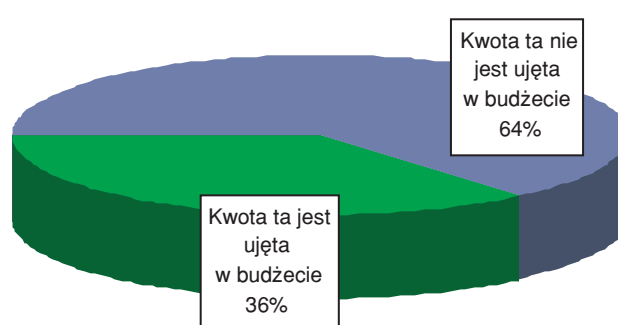
- ➔ Gminy najczęściej nie uwzględniają w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym jako oddzielnej pozycji.

Nieco więcej niż co trzecia gmina (36%) ujmowała tego typu wydatki w budżecie na rok 2005 i zaplanowała je w budżecie na rok 2006. Natomiast 64% gmin w żaden sposób nie umieszcza w budżetach wydatków na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych.

Czy zaplanowano w budżecie gminy w 2005 roku kwotę na realizację zadań dotyczących niepełnosprawnych?



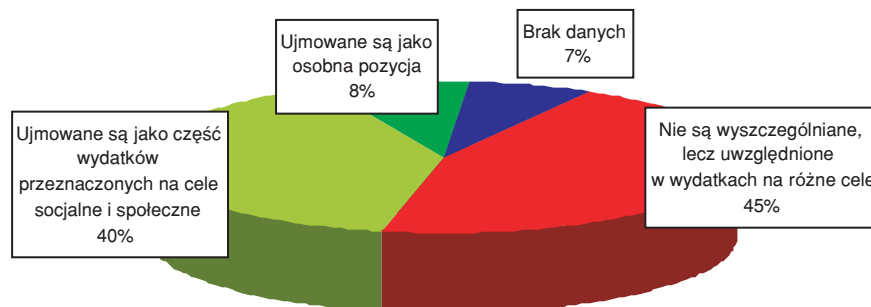
Czy zaplanowano w budżecie gminy w 2006 roku kwotę na realizację zadań dotyczących niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Jedynie 8% gmin ujmuje środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych jako osobną pozycję w budżecie. Najczęściej tego typu wydatki w ogóle nie są wyszczególniane, ale włączane w wydatki na różne cele (45% gmin). Niemal równie często (40%) środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych ujmowane są jako część wydatków przeznaczonych na cele społeczne i socjalne.

W jaki sposób środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych zapisywane są w budżecie?

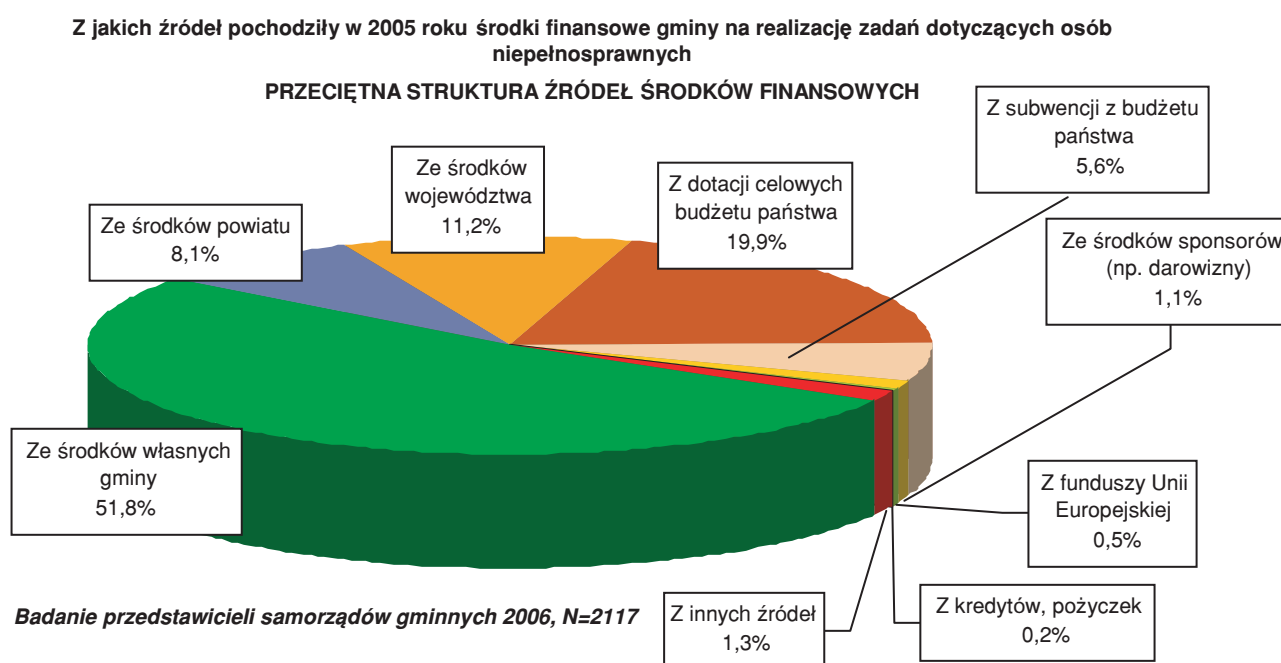


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Samorządy gminne finansują pomoc udzielaną osobom niepełnosprawnym w ponad połowie z własnych środków, przejmując na siebie większość ciężaru tej pomocy kosztem innych swoich działań.

Biorąc pod uwagę skalę kraju, w „przeciętnej” gminie nieco ponad połowa środków finansowych (51,82%) przeznaczonych na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych pochodzi z środków własnych gminy. Następne pod względem udziału w wydatkach na rzecz niepełnosprawnych źródło finansowania to dotacje celowe budżetu państwa – niemal 20% środków. Ze strony województwa i powiatu pochodzi kolejne 20% środków finansowych (odpowiednio 11,2% i 8,06%). Ostatnie 10-12% środków pochodzi ze zróżnicowanych źródeł – z subwencji budżetu państwa, od sponsorów (np. darowizny), z funduszy unijnych, kredytów, pożyczek i innych źródeł.



Działania prowadzone przez samorządy gminne na rzecz osób niepełnosprawnych, o czym była też mowa wcześniej, najczęściej ograniczają się do najprostszej pomocy finansowej, materialnej i bytowej. Wpisują się one w zadania społeczne i socjalne realizowane przez gminy i tak też są przez nie traktowane.

Brak przygotowania części samorządów do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym nie przeszkadza jednak w realizowaniu działań na rzecz tej grupy mieszkańców (choć być może przy odpowiednim dostosowaniu działań tych mogłoby być więcej i mogłyby być realizowane efektywniej). Należy zatem docenić wysiłek, jaki gminy podejmują udzielając pomocy.



Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Wedle badań, przygotowanie i możliwości świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym są silnie związane z typem i wielkością gminy. Zdecydowanie najgorzej przygotowane są gminy wiejskie.

❑ *Obsługa osób niepełnosprawnych i liczba etatów*

W przypadku gmin wiejskich i miejsko-wiejskich obserwujemy nieco większy, niż w gminach miejskich „chaos” organizacyjny – mniej jest gmin, w których istnieją jednostki zajmujące się wyłącznie niepełnosprawnymi, i częściej zachodzi sytuacja, w której nie ma jednej wyznaczonej do tego celu jednostki, a petenci muszą kontaktować się z różnymi komórkami organizacyjnymi. Ponadto gminy wiejskie dysponują dużo mniejszą liczbą pracowników, zajmujących się osobami niepełnosprawnymi.

Warunki obsługi osób niepełnosprawnych w gminach miejsko-wiejskich są lepsze, niż w przypadku gmin wiejskich, ale gorsze, niż w przypadku miejskich.

❑ *Dostosowanie architektoniczne*

Urzędy gmin miejskich są zdecydowanie lepiej przystosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dużo gorszą sytuację spotykamy w urzędach gmin wiejskich. Gdy dodatkowo weźmiemy pod uwagę wielkość gminy, okazuje się, że przeciętnie nawet wśród najgorzej przystosowanych – najmniejszych – spośród gmin miejsko-wiejskich i miejskich procent gmin posiadających różnego typu udogodnienia jest porównywalny z najlepiej przystosowanymi – największymi – gminami wiejskimi. Natomiast wśród największych gmin miejsko-wiejskich i miejskich znakomita większość (powyżej 70%) urzędów posiada podjazdy dla wózków, windy, toalety przystosowane dla niepełnosprawnych, a także pracowników posługujących się językiem migowym. W gminach tych najlepsza jest też sytuacja pod względem pozostałych udogodnień – choć np. tylko co czwarty urząd posiada oznaczenia dla osób niewidomych, to i tak jest to dużo lepszy wynik niż w skali kraju.

❑ *Planowanie zadań i programów dotyczących osób niepełnosprawnych*

Gminy wiejskie dużo częściej niż gminy miejskie i miejsko-wiejskie w ogóle nie planują wydatków na rzecz osób niepełnosprawnych w swoich budżetach, a środki finansowe na ten cel wygospodarowują na bieżąco.

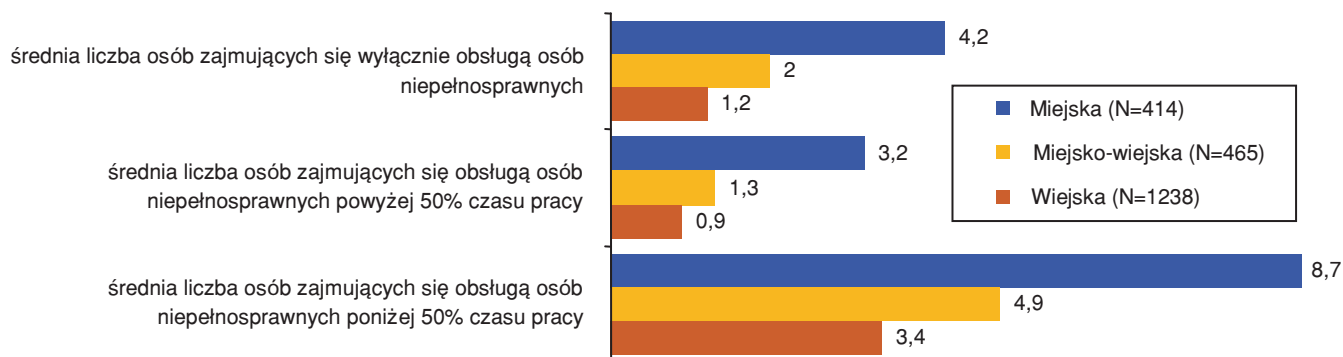
❑ *Uwzględnianie w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym*

W przypadku gmin wiejskich środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych rzadziej ujmowane są jako osobna pozycja – zdecydowanie częściej w ogóle ich się nie wyszczególnia, ale uwzględnia w wydatkach na różne cele.



Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Liczba pracowników w jednostkach organizacyjnych gminy zajmujących się obsługą zadań dotyczących niepełnosprawnych - ŚREDNIE



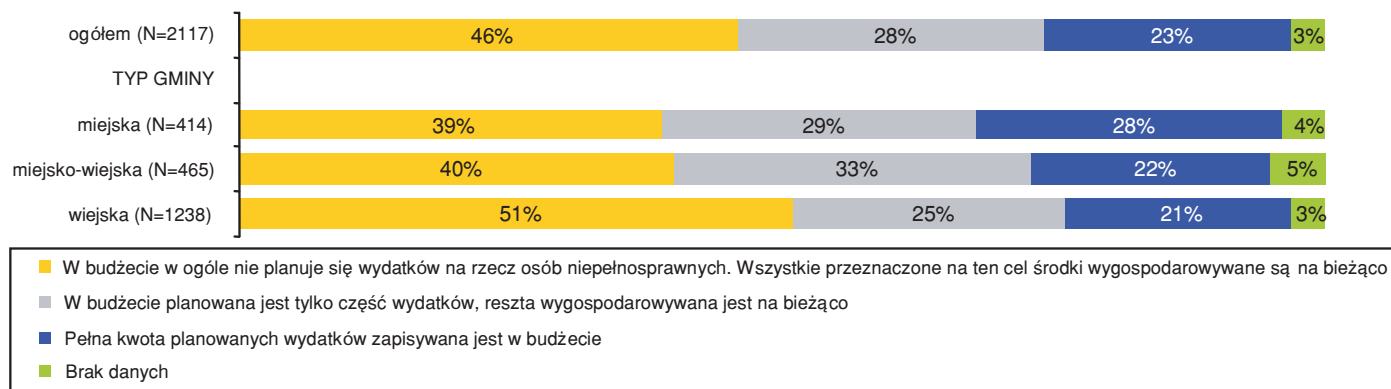
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Gdzie w administracji gminnej lokowana jest obsługa osób niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

W jaki sposób planowane są wydatki na rzecz osób niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

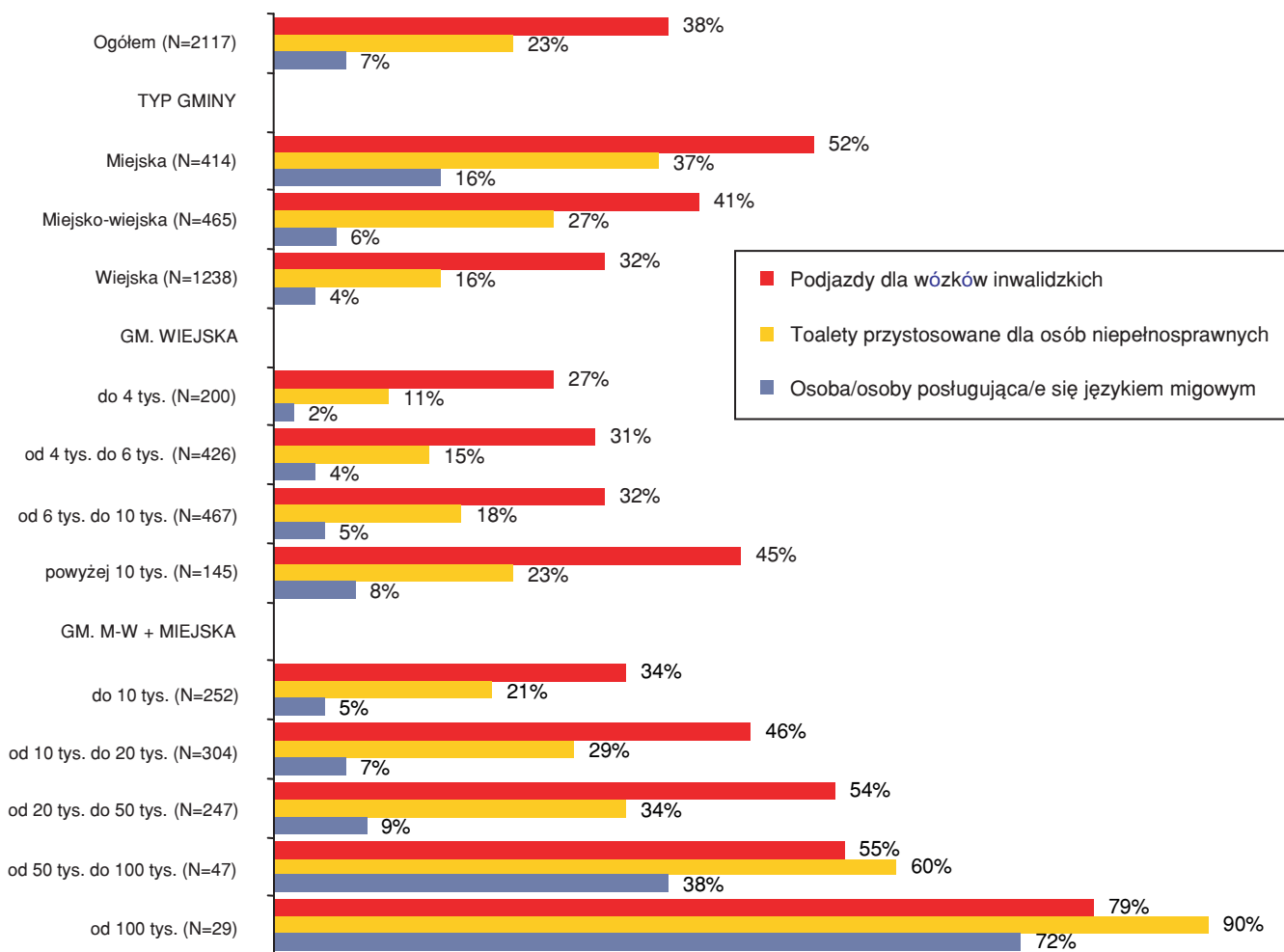
Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

W jaki sposób środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych zapisywane są w budżecie?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Czy w urzędzie gminy są/jest (odpowiedzi TAK):



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117



Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Przygotowanie i możliwości świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym są także zróżnicowane terytorialnie. Ogólnie, podobnie jak w przypadku aktywności gmin w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej, mamy do czynienia z nieco lepszą sytuacją na północnym zachodzie kraju, zdecydowanie gorzej jest zaś na wschodzie.

❑ *Obsługa osób niepełnosprawnych*

Wyspecjalizowane jednostki zajmujące się wyłącznie pomocą osobom niepełnosprawnym relatywnie częściej występują w województwach zachodniopomorskim, podkarpackim oraz pomorskim.

Przeciętnie najwięcej pracowników zajmuje się obsługą osób niepełnosprawnych w województwach Polski północno-zachodniej oraz południowo-wschodniej. Z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w województwach świętokrzyskim i łódzkim, gdzie pomocą bytową i opieką nad niepełnosprawnymi w urzędzie gminy zajmuje się najmniej osób.

❑ *Dostosowanie architektoniczne*

Nie ma województwa, które byłoby liderem pod względem obecności usprawnień dla niepełnosprawnych w siedzibach gmin – w niektórych województwach częściej pojawiają się podjazdy, za to rzadziej inne rozwiązania, w innych z kolei częściej, niż przeciętnie obecne są windy albo tłumacze migowi, za to gorzej przedstawia się sytuacja pod względem podjazdów.

Pod względem podjazdów dla wózków inwalidzkich najlepiej wypadają urzędy gmin w województwach z północnej części kraju – pomorskie, warmińsko-mazurskie i kujawsko-pomorskie, gdzie powyżej 45% urzędów posiada tego typu usprawnienie. Z kolei w województwach dolnośląskim, łódzkim i lubelskim podjazdy dla wózków posiada mniej, niż co trzeci urząd.

W województwach śląskim, opolskim i podkarpackim najczęściej spotykamy w urzędach toalety przystosowane dla osób niepełnosprawnych (powyżej 30% gmin). Natomiast najgorzej jest w województwach świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, mazowieckim i łódzkim, gdzie mniej, niż co trzecia siedziba gminy posiada tego typu usprawnienie.

Województwo śląskie wraz z dolnośląskim wypada najlepiej w skali kraju pod względem obecności w urzędach gmin tłumaczy migowych oraz wind – powyżej 10% urzędów (w porównaniu 7% w skali kraju) posiada tego typu przystosowania. Natomiast najgorzej pod względem obecności w urzędach osób posługujących się językiem migowym wypadają województwa świętokrzyskie, opolskie i lubuskie. W pierwszych dwóch odsetek urzędów, w których pojawiają się tłumacze nie przekracza 3%, w ostatnim zaś jest mniejszy, niż 1%!





Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

❑ *Planowanie zadań dotyczących osób niepełnosprawnych i programy dotyczące osób niepełnosprawnych*

Z najlepszą sytuacją pod względem planowania wydatków mamy do czynienia w województwach świętokrzyskim i opolskim. W Świętokrzyskiem aż 45% gmin planuje całość wydatków na rzecz niepełnosprawnych w budżecie. W Opolskiem czyni to co trzecia gmina. Najgorzej jest w województwach podlaskim i mazowieckim, gdzie ponad połowa gmin w ogóle nie planuje wydatków, a pieniądze znajduje, gdy zachodzi taka potrzeba.

W poszczególnych województwach sytuacja pod względem opracowania programu walki z bezrobociem wśród niepełnosprawnych jest bardzo zróżnicowana. W najlepszych pod tym względem województwach – opolskim, małopolskim i podlaskim, co najmniej 10% gmin opracowało lub opracowuje takie programy. Najgorszą sytuację spotykamy w wielkopolskim, łódzkim, warmińsko-mazurskim oraz mazowieckim i świętokrzyskim, gdzie mniej niż 5% gmin opracowało lub opracowuje programy.

❑ *Uwzględnianie w budżetach środków na pomoc niepełnosprawnym*

Częściej, niż przeciętnie środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych ujmują w swoich budżetach jako osobną pozycję także gminy z regionu Pomorza – z województw kujawsko-pomorskiego, pomorskiego i zachodniopomorskiego. Jednak w województwie zachodniopomorskim ponad połowa gmin w ogóle nie wyszczególnia środków na potrzeby niepełnosprawnych, ale uwzględnia je w wydatkach na różne cele.

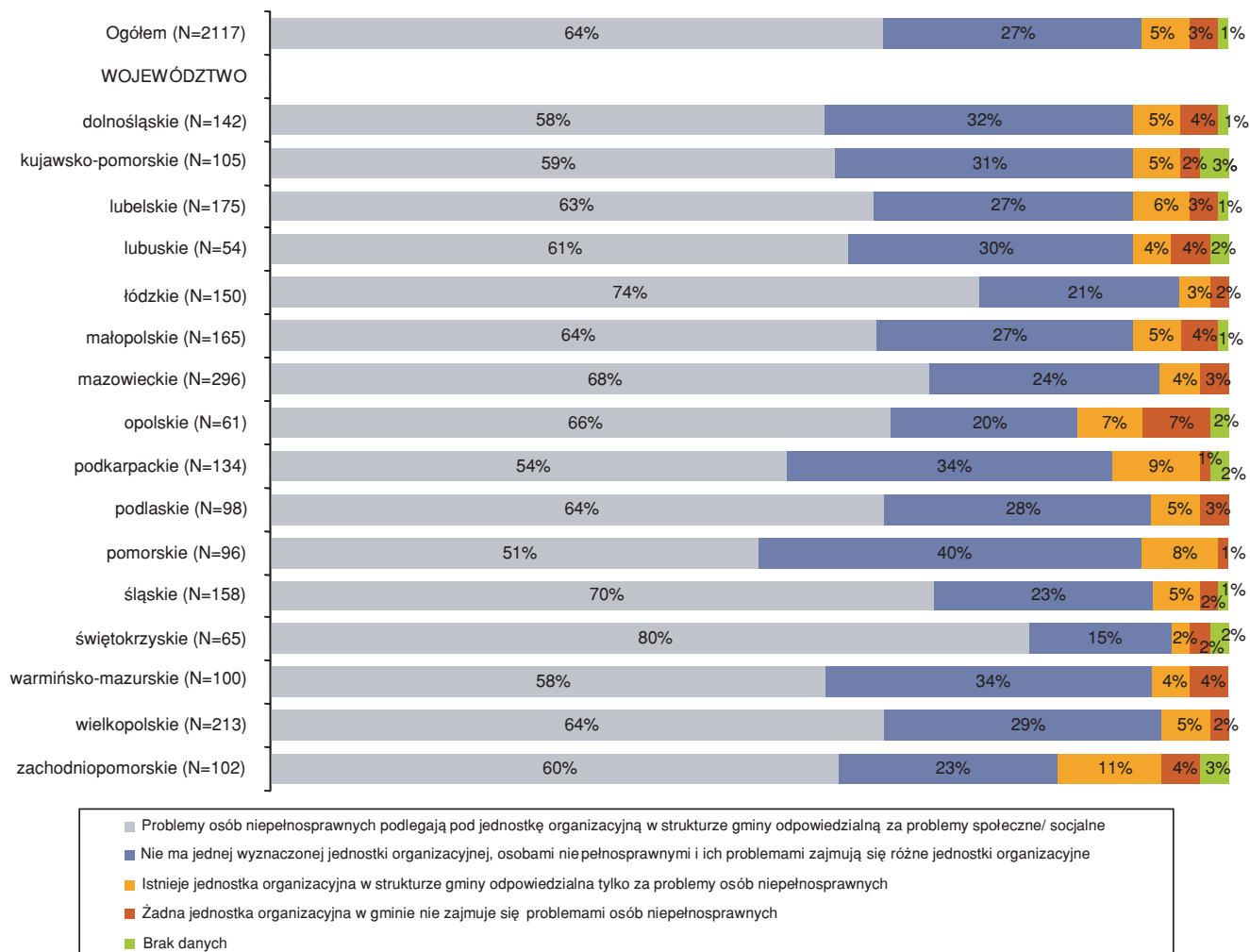
Z najgorszą sytuacją pod tym względem mamy do czynienia w województwach lubuskim, łódzkim, mazowieckim i podlaskim, gdzie mniej niż 5% gmin ujmuje wydatki na rzecz osób niepełnosprawnych jako osobną pozycję budżecie, zaś więcej, niż co druga w ogóle nie wyszczególnia tych pozycji w budżecie, ale umieszcza je w wydatkach na różne cele.

Ujmowanie wydatków na rzecz osób niepełnosprawnych jako części wydatków przeznaczonych na cele socjalne i społeczne najczęściej obserwujemy wśród gmin z województw lubelskiego, opolskiego i podkarpackiego (od 48 do 57% gmin).



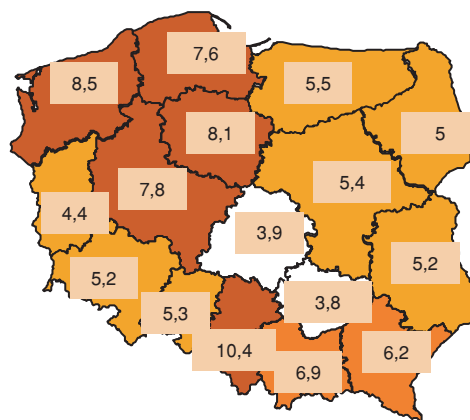
Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

Gdzie w administracji gminnej lokowana jest obsługa osób niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

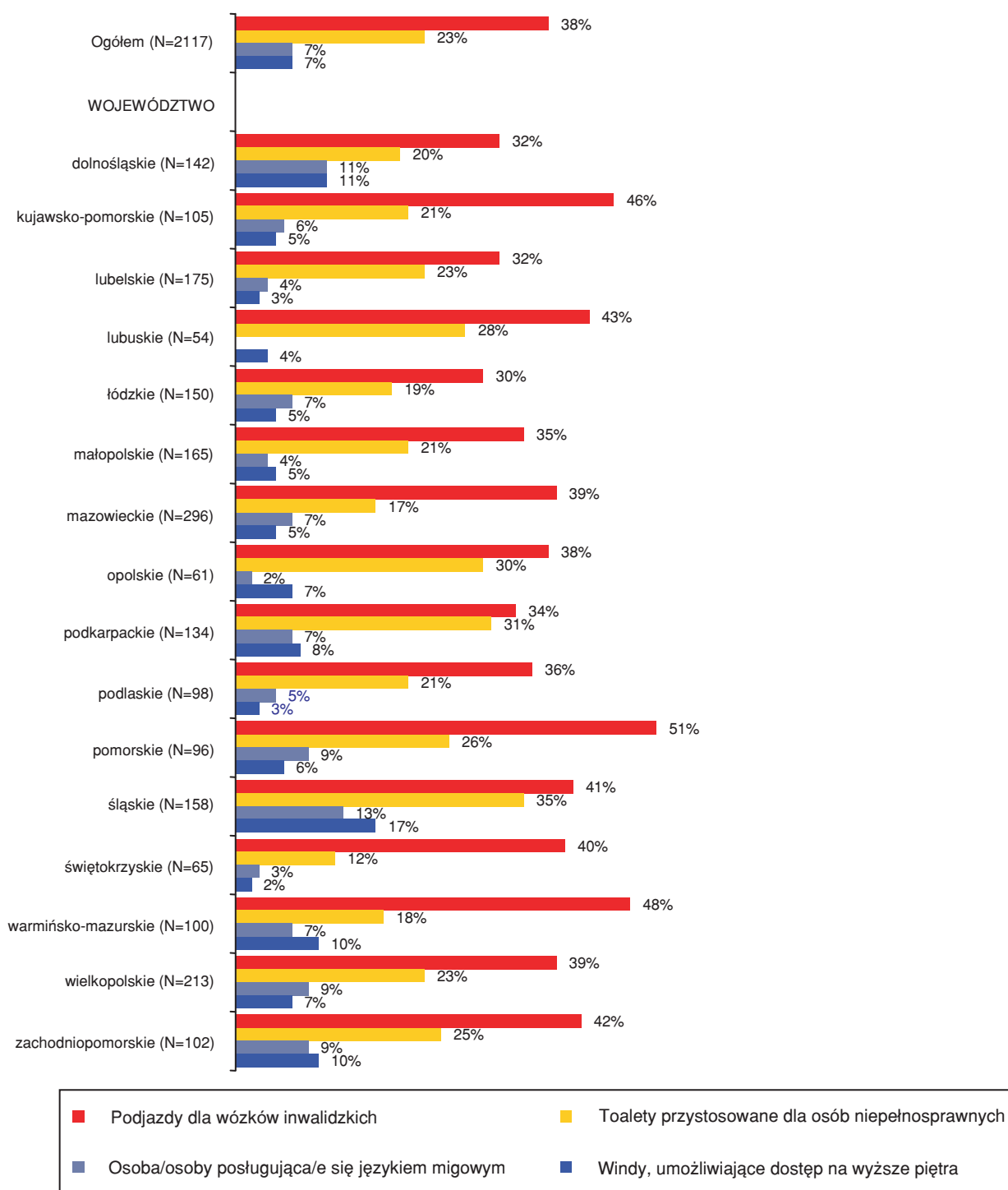
Ile osób w jednostkach organizacyjnych zajmuje się pomocą bytową i opieką nad niepełnosprawnymi? (ŚREDNIE)



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

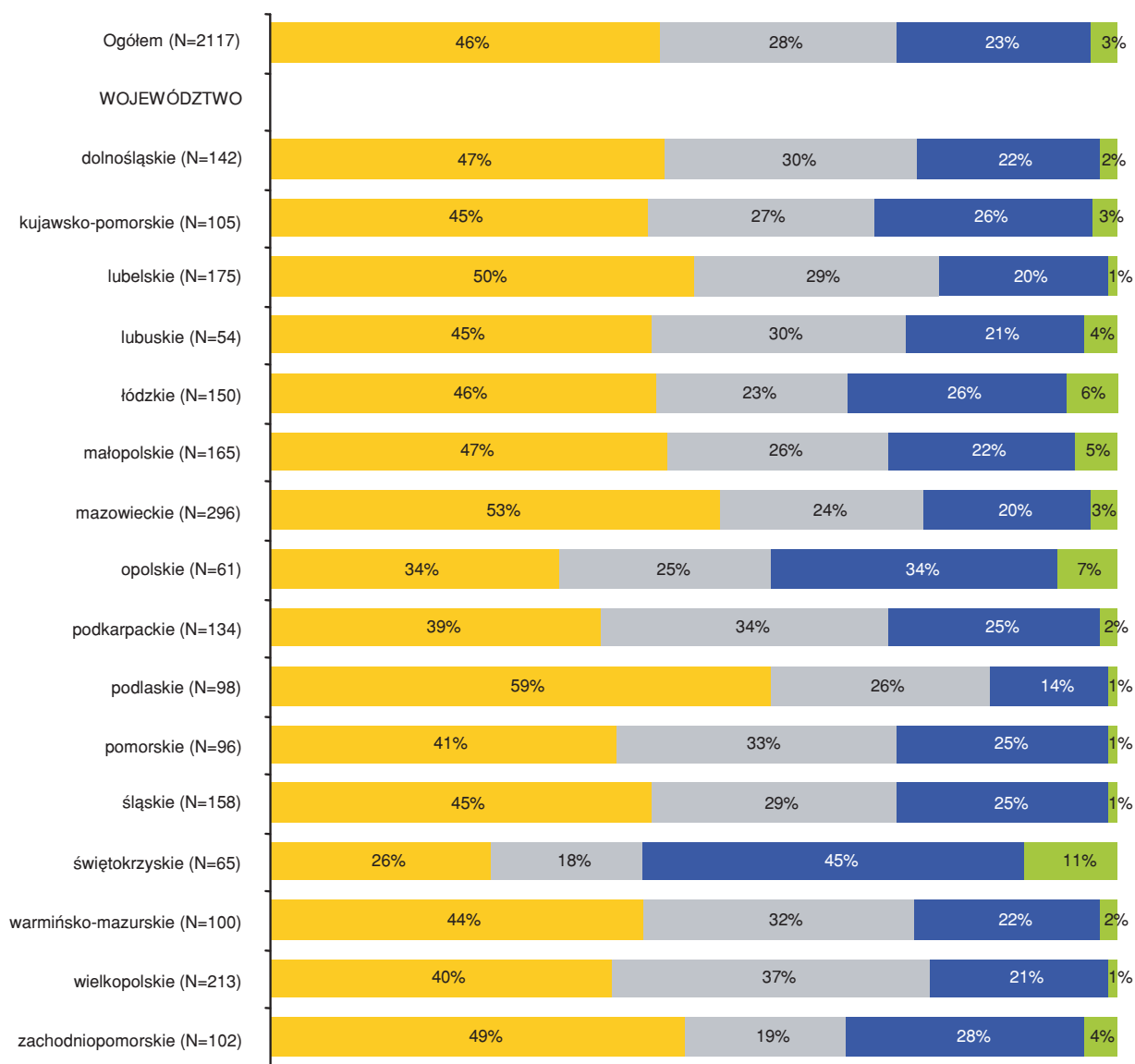
Czy w urzędzie gminy są/jest (odpowiedzi TAK):



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

W jaki sposób planowane są wydatki na rzecz osób niepełnosprawnych?

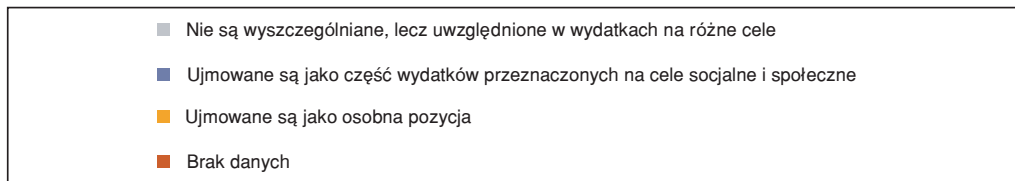
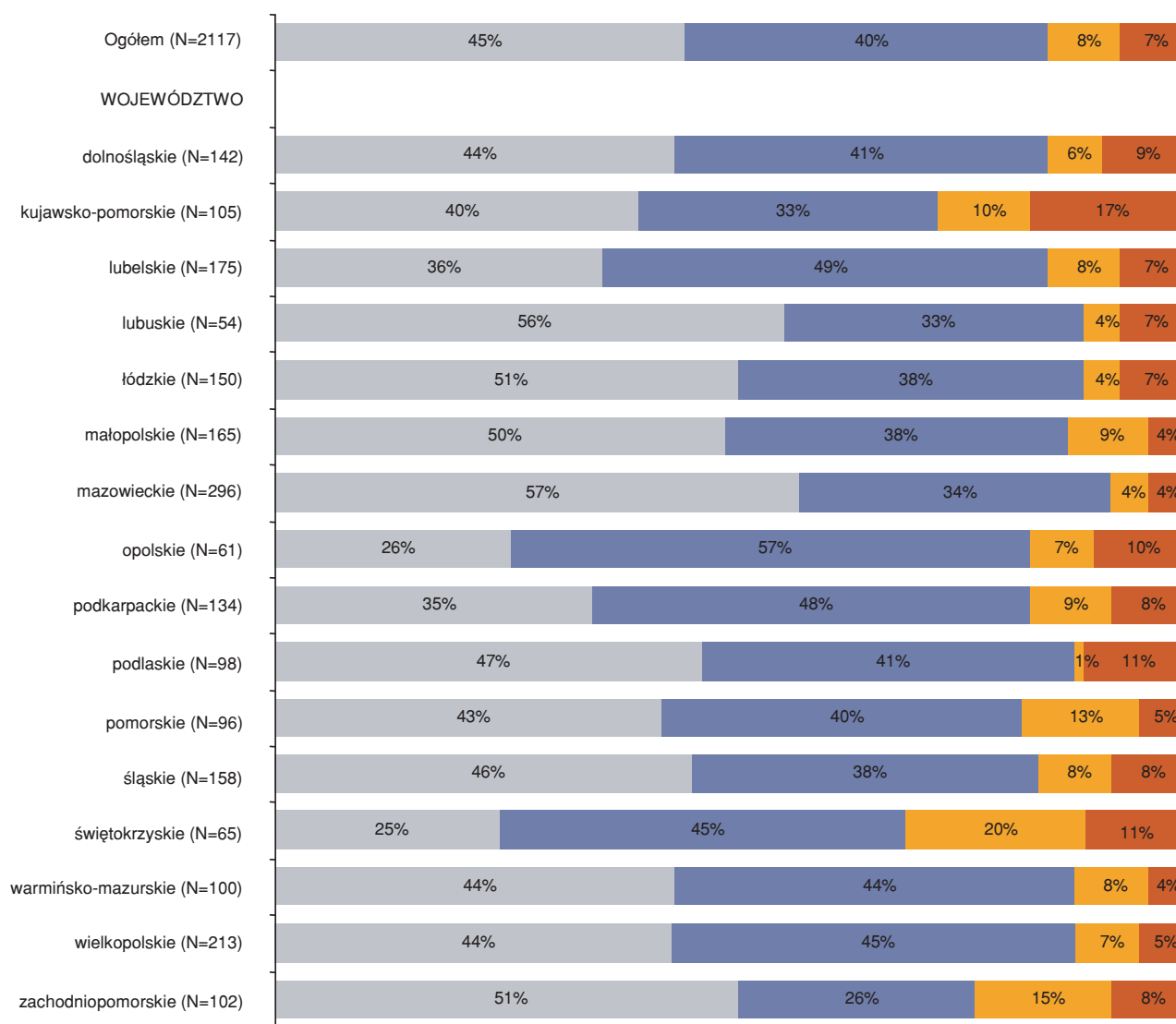


- W budżecie w ogóle nie planuje się wydatków na rzecz osób niepełnosprawnych. Wszystkie przeznaczone na ten cel środki wygosparowywane są na bieżąco
- W budżecie planowana jest tylko część wydatków, reszta wygosparowywana jest na bieżąco
- Pełna kwota planowanych wydatków zapisywana jest w budżecie
- Brak danych

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Przygotowanie samorządów gminnych do świadczenia pomocy osobom niepełnosprawnym

W jaki sposób środki na realizację zadań dotyczących osób niepełnosprawnych zapisywane są w budżecie?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117





9. Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

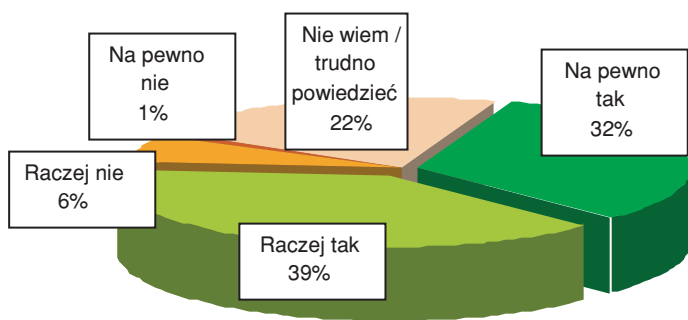


Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Jak pokazały wyniki badań, gminy i prowadzone przez nie Ośrodki Pomocy Społecznej są instytucją najbliższą niepełnosprawnym, a często jedyną, która pozostaje w ich zasięgu. Dlatego też niepełnosprawni najczęściej w stosunku do tych instytucji formułują oczekiwanie pomocy i do nich o tę pomoc zwracają się w pierwszej kolejności. **Co więcej, osoby niepełnosprawne zgodnie wyrażają przekonanie, iż ustawowym obowiązkiem gminy jest zapewnienie im – jako niepełnosprawnym – pomocy.**

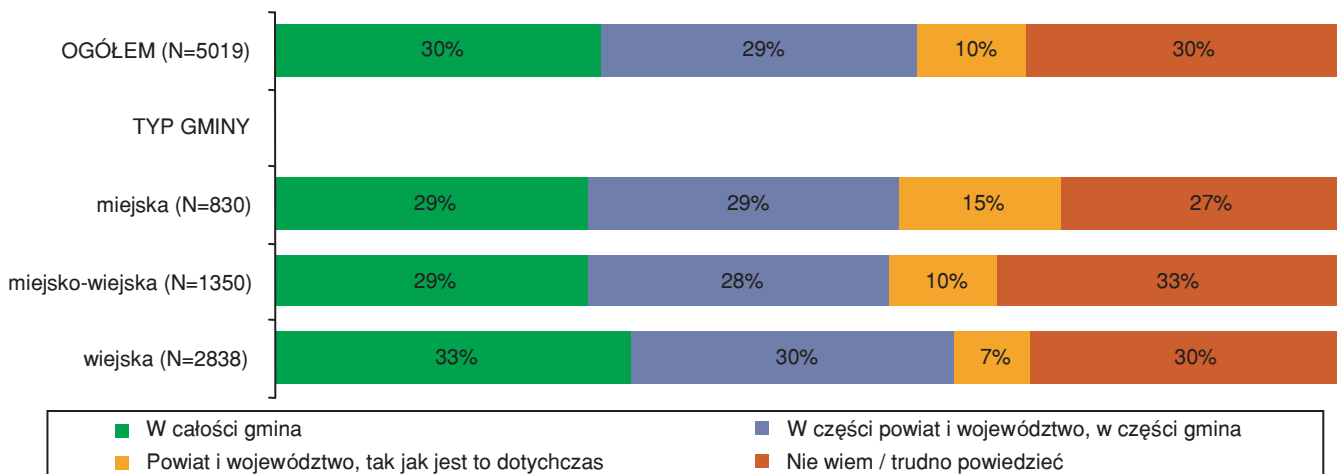
W zgodzie z powyższym przekonaniem pozostaje też formułowane przez osoby niepełnosprawne **oczekiwanie zmiany obecnego systemu wsparcia** (częściej formułowane przez mieszkańców gmin wiejskich) tak, **aby gminy w większym stopniu, niż dotychczas odpowiadały za realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych.** Jedynie co dziesiąty badany opowiada się za utrzymaniem obecnego systemu, częściej spotykamy tutaj mieszkańców dużych miast, gdzie granica między kompetencjami, ale też dostępnością władz powiatowych i gminnych zaciera się.

Czy Pana(i) zdaniem urzędy gminne mają ustawowy obowiązek udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym?



Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Zgodnie z obowiązującym prawem wszystkie zadania na rzecz osób niepełnosprawnych przydzielone są władzom powiatowym i wojewódzkim. Gmina nie otrzymuje żadnych środków z budżetu państwa na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym. Kto Pana(i) zdaniem powinien odpowiadać za realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych?



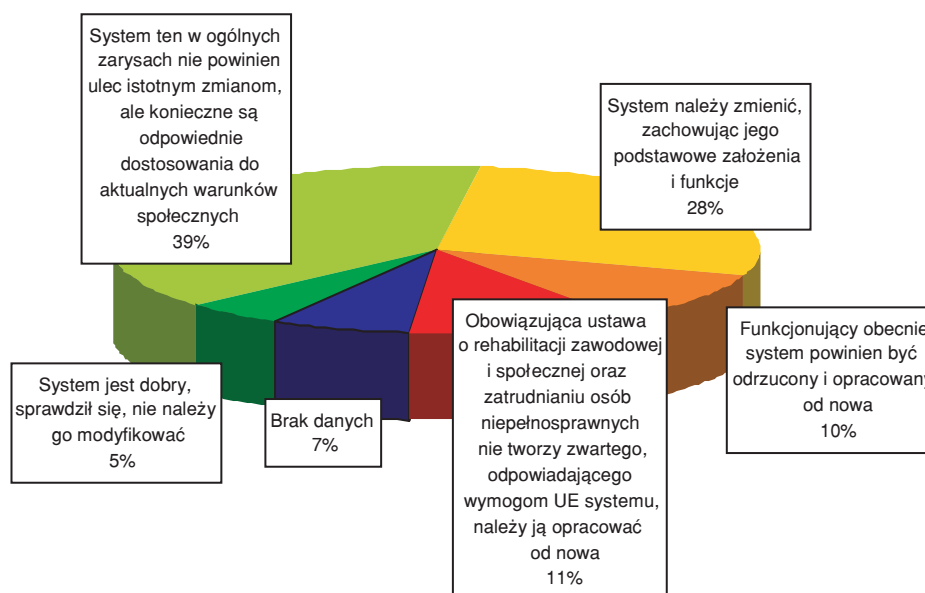
Badanie osób niepełnosprawnych 2006, N=5019

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Z punktu widzenia osób niepełnosprawnych, szczególnie mieszkańców wsi oddalonych od siedziby powiatu czy województwa, idealna byłaby zatem sytuacja, w której gmina przejęłaby odpowiedzialność za realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych – rozwiązanie to byłoby z ich punktu widzenia najwygodniejsze. Tymczasem gminy raczej nie są mu przychylnie.

Choć samorządy gminne zgłaszają wiele zastrzeżeń do obecnie obowiązującego prawodawstwa dotyczącego rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, to w większości odrzucają możliwość przejęcia od powiatu części zadań w tym zakresie. Jedynie co dwudziesta gmina (5%) jest zadowolona z obecnego kształtu systemu, ale wśród pozostałych dominuje opinia, iż jego założenia są dobre – to, co wymaga modyfikacji, to dostosowanie do społecznych realiów.

Jak gmina ocenia obowiązujący w Polsce ustawowy system finansowania i podziału zadań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych?



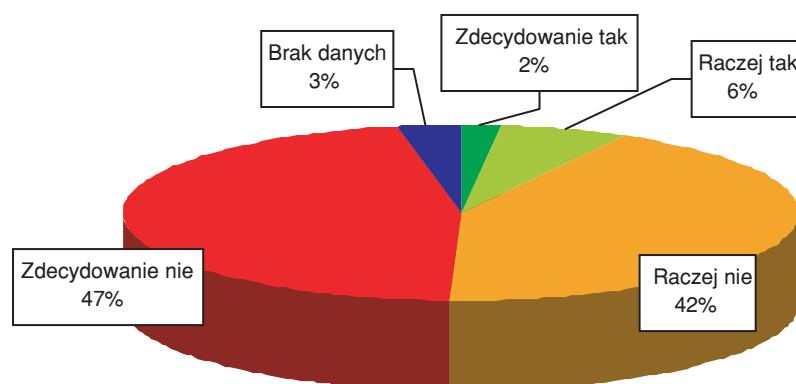
Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Ocena obecnego systemu organizacji wsparcia dla niepełnosprawnych jest w dużej mierze pochodną sytuacji finansowej gminy – bardziej radykalne oceny formułują jednostki, które gorzej sobie radzą z realizacją własnych zadań i są w gorszej sytuacji finansowej. Jednocześnie jednak odrzucają one możliwość zmiany w postaci przejęcia części odpowiedzialności od powiatów.

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Jedynie 8% gmin poparło pomysł przejścia od powiatu części ustawowych zadań dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Należy jednak zaznaczyć, iż w pytaniu nie zasugerowano, iż wraz z przejściem odpowiedzialności za te zadania gminy otrzymałyby dodatkowe środki finansowe i wsparcie w postaci szkoleń, informacji etc. Być może ocena byłaby inna, gdyby dostarczyć gminom tej informacji. **Niechęć do przejmowania zadań od powiatu motywowana była bowiem najczęściej brakiem zaplecza (m.in. kadrowego i lokalowego) i środków finansowych.**

Czy gmina chciałaby przejąć od powiatu część zadań ustawowych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

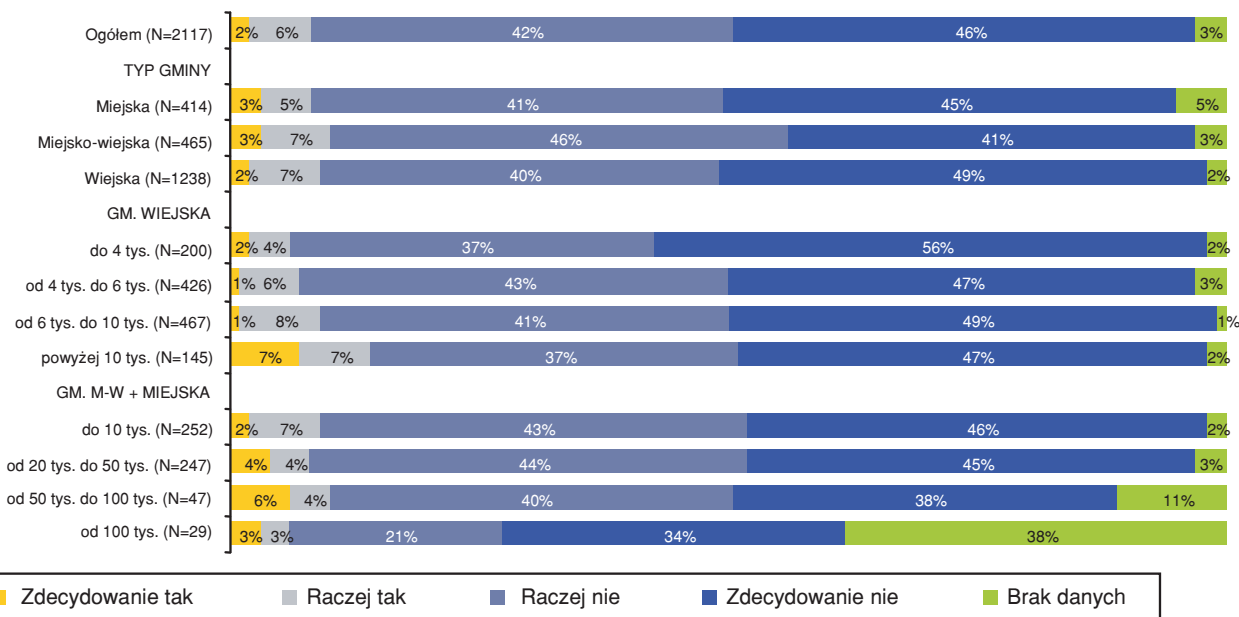
Gminy, które gotowe byłyby przejąć od powiatu odpowiedzialność za realizację zadań dotyczących pomocy niepełnosprawnym, poparły swoją decyzję argumentacją, która jest zasadniczo zgodna z tym, czego oczekują niepełnosprawni – lepszymi możliwościami zapewnienia pomocy i efektywnego wykorzystania funduszy. **W opinii tych samorządów dzięki takiej zmianie osoby niepełnosprawne uzyskają łatwiejszy dostęp do pomocy, zaś gmina – będąc bliżej nich, będzie w stanie lepiej dystrybuować pieniądze.** Należy też podkreślić, iż gminy te chętnie przejęłyby od powiatu jedynie najprostsze działania – te, które i tak większość realizuje we własnym zakresie bez ustawowego obowiązku.

W kontekście wiedzy o zaangażowaniu gmin w działania na rzecz osób niepełnosprawnych możemy przypuszczać, iż dodatkowe instytucjonalne wsparcie (w postaci środków celowych przekazanych na realizację zadań dotyczących niepełnosprawnych) z pewnością ustrukturalizowałoby działania podejmowane przez gminy w tym zakresie. Przyczyniłoby się też do wyrównania dysproporcji pomiędzy pomocą udzielaną w miastach, w bliskości powiatu, i na wsiach od siedziby powiatu oddalonych. **Dysponując środkami finansowymi i wsparciem gminy być może przejawiałyby większą motywację do przejmowania zadań związanych z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych. Uzyskałyby bowiem pomoc w stosunku do zadań, które i tak większość z nich podejmuje, a zarazem możliwość lepszego dostosowania się do realizacji tych działań.**

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

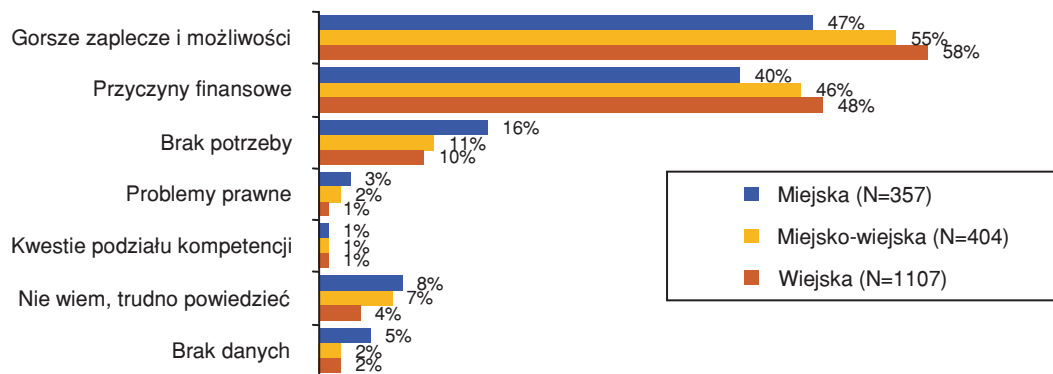
Warto zaznaczyć, iż gotowość do przejęcia części zadań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych relatywnie częściej wyrażały największe gminy wiejskie, które, jak pokazują wyniki badań, już dziś wykazują dość dużą (zblizoną do gmin miejskich) aktywność w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym. Mając pod swoją opieką liczne grono niepełnosprawnych, a zarazem dysponując odpowiednim potencjałem kadrowym i strukturalnym, są przekonane, iż są w stanie lepiej świadczyć pomoc osobom niepełnosprawnym niż samorzady powiatowe.

Czy gmina chciałaby przejąć od powiatu część zadań ustawowych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych?



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Powody, dla których gmina nie chciałaby przejąć części ustawowych zadań od powiatu w zakresie rehabilitacji niepełnosprawnych ze względu na typ gminy - wskazania spontaniczne

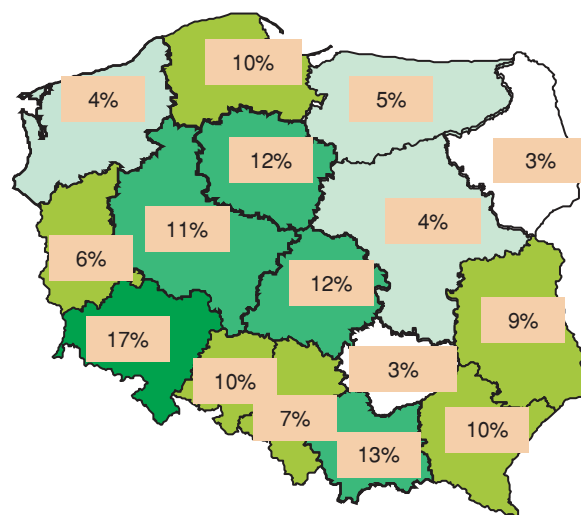


Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Preferencje wobec organizacji systemu wsparcia dla niepełnosprawnych

Analogicznie, większą gotowość do przejęcia od powiatów części zadań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, wykazują gminy z województw, które już dziś mogą pochwalić się sukcesami w tym zakresie. Przede wszystkim chodzi tu o województwo wielkopolskie, kujawsko-pomorskie, pomorskie, lubuskie, dolnośląskie. Odwrotnie województwa, w których niepełnosprawni najczęściej skarżą się na działalność samorządów gminnych (świętokrzyskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie), wyrażają największą niechęć wobec zmian. Wyjątek od opisanej reguły stanowią województwo podkarpackie, lubelskie oraz zachodniopomorskie.

**Czy gmina chciałaby przejąć od powiatu część zadań ustawowych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych?
(ZDECYDOWANIE TAK + RACZEJ TAK)**



Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117

Tabela 1. Powody, dla których gmina chciałaby przejąć części ustawowych zadań od powiatu w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w poszczególnych województwach - wskazania spontaniczne

	Ogółem (N=1868)	dolnośląskie (N=112)	kujawsko-pomorskie (N=78)	lubelskie (N=157)	lubuskie (N=49)	łódzkie (N=130)	małopolskie (N=141)	mazowieckie (N=282)	opolskie (N=53)	podkarpackie (N=117)	podlaskie (N=92)	pomorskie (N=85)	śląskie (N=139)	świętokrzyskie (N=56)	warmińsko-mazurskie (N=94)	wielkopolskie (N=186)	zachodniopomorskie (N=95)
Gorsze zaplecze i możliwości	55%	72%	41%	56%	55%	58%	52%	60%	47%	42%	52%	61%	55%	63%	67%	52%	42%
Przyczyny finansowe	46%	56%	28%	44%	43%	30%	49%	48%	47%	63%	48%	35%	50%	32%	32%	61%	39%
Brak potrzeby	11%	6%	9%	16%	10%	15%	16%	10%	23%	9%	7%	7%	12%	7%	15%	10%	12%
Problemy prawne	1%	2%	3%	1%	2%	1%	0%	1%	0%	2%	7%	0%	1%	0%	2%	1%	3%
Kwestie podziału kompetencji	1%	0%	1%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	2%	1%	0%	2%	2%	1%	2%	0%
Inne	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	4%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	6%	4%	18%	4%	8%	9%	4%	1%	2%	3%	13%	5%	2%	11%	6%	4%	14%
Brak danych	3%	4%	14%	1%	4%	2%	0%	2%	4%	1%	1%	5%	4%	0%	2%	1%	4%

Badanie przedstawicieli samorządów gminnych 2006, N=2117